

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียน  
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

ปริญญาณิพนธ์  
ของ  
สมาน แก้วคำไสย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม  
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา  
พฤษภาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียน  
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ  
ของ  
สมาน แก้วคำไสย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม  
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2545

สมาน แก้วคำไสย์. (2545). *บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา* สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินทูปริทัศน์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์สุพีพรรณ พัฒนาพาณิชย์, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา.

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 183 คน ครูวิชาการ จำนวน 185 คน รวม 368 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าที (t - test) และค่าเอฟ (F - test)

#### ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีการปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนาและด้านการนิเทศภายใน กำกับติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีปัญหา การปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านประชา

สัมพันธ์และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกันมีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินผล ที่พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

4.3 ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการปฏิบัติตามบทบาทในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4.4 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่าง ยกเว้น ด้านการวางแผน ที่พบว่า มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการพัฒนามีปัญหาด้านการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.5 ผู้บริหารที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการพัฒนา ที่พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการวางแผนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ADMINISTRATORS' ROLE  
REGARDING CHILD-CENTERED LEARNING  
IN PRIMARY SCHOOLS UNDER ROI-ET PRIMARY EDUCATION  
PROVINCIAL OFFICE

ABSTRACT

By

SAMARN KAEWKHAMSAI

Submitted to Graduate School, Srinakharinwirot University  
In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of  
MASTER OF EDUCATION  
Major in EDUCATIONAL ADMINISTRATION  
May 2002



difference on the problems relating to the role. By aspects, the difference was not evident in all the aspects.

4.2 The overall years of experience as administrators did not bring about difference on role-based performance of the administrators. This was true with all aspects. Overall problems on the role-based performance did not produce any difference. By aspect, this was held true with almost all the aspects except the appraisal that showed statistical difference at .01 level of significant.

4.3 The administrators managing different school sizes did not showed any difference in the role-based performance. This was true with all aspects. Whereas, on level of problems, both overall and by aspect, revealed no difference.

4.4 School administrators who possessed different educational attainment level showed no overall significant difference on their role-based performance. This was also true with almost all the aspects except the planning. It was found that, on the level of role-based performance, the planning aspect showed statistical difference at .05 level of significance. The overall level of problems on role-based performance, on the other hand, was found also to be statistically significant difference at .05 level. The aspects of development showed problems on role-based performance with statistical difference at .01 level of significance while the aspects of supervision & monitoring was statistically significant difference at .05 level.


4.5 the training did not produce any difference on overall role-based performance among the administrators. By aspect, almost all aspects showed no difference except the development, which was found with statistically significant difference at .05 level. Whereas the level of problems was also found that the overall picture yielded statistical difference at .05 level of significance. When considering by aspect, the planning showed problems on role-based performance with statistical difference at .05 level of significance while the aspects of development and supervision & monitoring also showed statistically significant difference at .05 level.

ปริญญานิพนธ์  
เรื่อง

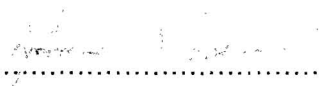

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียน  
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

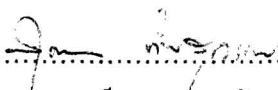
ของ  
นายสมาน แก้วคำไสย์

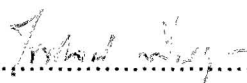
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา  
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

  
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ์ หะวานนท์)  
วันที่ 3 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

  
..... ประธาน  
(อาจารย์ สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์)  
  
..... กรรมการ  
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

  
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดา ทัพสุวรรณ)

  
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

## ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก  
อาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์  
อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เมตตาให้คำปรึกษา  
แนะนำ เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา  
 ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดา ทัพสุวรรณ ประธานกรรมการ  
บริหารหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ หัวหน้าภาควิชาการบริหาร  
การศึกษา กรรมการสอบปากเปล่า ที่ได้กรุณาแนะนำเพิ่มความสมบูรณ์ให้กับงานวิจัยยิ่งขึ้น  
และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณา  
ประสิทธิประสาทความรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ ด้านการบริหาร และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย  
ตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ดัณฑ์เจริญรัตน์ อาจารย์ผู้สอนการ  
วิจัยที่ช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ทางวิจัยดียิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์  
กลิ่นกุหลาบ หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ  
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ติลกานนท์ รองผู้อำนวยการ  
สำนักทดสอบและจิตวิทยาทางการศึกษา นายอนุสรณ์ พูเจริญ ผู้อำนวยการการประถมศึกษา  
จังหวัดร้อยเอ็ด และดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ อาจารย์สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ที่กรุณา  
ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนและครู  
วิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่กรุณาให้  
ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทร  
วิโรฒ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

ขอขอบใจ นางลำพูน แก้วคำไสย์ นางสาวสิริกาญจน์ แก้วคำไสย์ เด็กชายเกียรติชัย  
แก้วคำไสย์ และเด็กหญิงอริยา แก้วคำไสย์ ที่เป็นแรงผลักดัน เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือ  
ในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

สมาน แก้วคำไสย์

## สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ .....	1
	ภูมิหลัง .....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย .....	4
	ความสำคัญของการวิจัย .....	5
	ขอบเขตของการวิจัย .....	5
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย .....	5
	ตัวแปรที่ศึกษา .....	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ .....	7
	กรอบแนวคิดในการวิจัย .....	9
	สมมติฐานในการวิจัย .....	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	12
	การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .....	13
	บทบาทของครูและนักเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง .....	28
	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง .....	33
	ความแตกต่างของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในยุคครูเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .....	70
	ตัวแปรที่สัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน .....	73
	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในจังหวัดร้อยเอ็ด ..	78
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	80
	งานวิจัยต่างประเทศ .....	80
	งานวิจัยภายในประเทศ .....	81
3	วิธีดำเนินการวิจัย .....	83
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง .....	83
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	84

## สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
3(ต่อ)	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ .....	85
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล .....	86
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล .....	86
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล .....	87
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล .....	88
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล .....	88
	การวิเคราะห์ข้อมูล .....	88
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	137
	ความมุ่งหมายของการวิจัย .....	137
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	138
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	138
	การวิเคราะห์ข้อมูล .....	138
	สรุปผลการวิจัย .....	139
	อภิปรายผล .....	142
	ข้อเสนอแนะ .....	154
	บรรณานุกรม .....	157
	ภาคผนวก .....	168
	ประวัติย่อผู้วิจัย .....	192

## บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้ รับการฝึกอบรมและขนาดของโรงเรียน...	89
2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการและโดย รวม จำแนกเป็นรายด้าน .....	92
3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้าน การวางแผนของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	93
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการ พัฒนา ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของ ครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	95
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติตามบทบาท ด้านประชา สัมพันธ์ ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	98
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการ นิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	101
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการ ประเมินผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	103
8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ของ ผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน ของครู วิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน .....	106
9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้าน การวางแผน ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	108

## บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
10	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการพัฒนาของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	110
11	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประชาสัมพันธ์ ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	113
12	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	116
13	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ .....	119
14	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .....	122
15	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูวิชาการ ต่อระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .....	123
16	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามอายุ .....	124
17	เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ .....	125
18	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง .....	127
19	เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง .....	128

## บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
20	เปรียบเทียบความแตกต่างระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนด้านการประเมินผลเป็นรายคู่ ตามวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe test) จำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ..... 130
21	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน .... 130
22	เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามขนาดของ โรงเรียน ..... 132
23	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามวุฒิการศึกษา ..... 133
24	เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามวุฒิการศึกษา 134
25	เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามการได้รับการฝึกอบรม 135
26	เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามการได้รับ การฝึกอบรม ..... 136

## ภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย .....	10
2	องค์ประกอบของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง .....	36

# บทที่ 1

## บทนำ

### ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐบาลออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา จึงทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ขึ้น เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 มีสาระสำคัญที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนต้องสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียน จะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2 – 3)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีกำหนดไว้เป็นแนวทางการดำเนินการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ข้อ 2 ว่าจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ (หน่วยศึกษานิเทศสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. 2541 : 26) และแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (2540 – 2544) ได้กำหนดไว้ในนโยบายข้อที่ 3 การปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน มาตราข้อที่ 11 ว่า พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการแสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเองและปรับตัวได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง (อิสระ เสียงเพราะดี และ ธวัชชัย พิกุลแก้ว. 2541 : 155) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ว่า มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มุ่งให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 22)

ถึงแม้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะมีปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แล้วก็ตาม แต่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ยังคงมีปัญหาและไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีเหตุปัจจัยหลายประการ

ซึ่งหนึ่งในจำนวนนั้นที่ถือเป็นสาเหตุสำคัญก็คือ การจัดการเรียนการสอนยังคงเน้นที่ครูเป็นศูนย์กลาง ครูส่วนมากยังคงเชื่อมั่นและคุ้นเคยอยู่กับการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้กับลูกศิษย์ ครูคือผู้รู้ที่ดีที่สุด และมีอำนาจที่สุดในห้องเรียน (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์. 2541 : 7) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2542 : 10) ที่ว่า การเรียนการสอนยังคงเน้นการสอนของครู ไม่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ยังเน้นการเรียนแบบท่องจำ ครูยังคงเป็นผู้ตัดสินใจในทุกเรื่อง ผู้เรียนยังคงคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ รอแต่เป็นผู้รับ เช่นเดียวกับที่กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 4) ได้สรุปพฤติกรรมการสอนของครูไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในสังคม ใช้การเรียนรู้จากสภาพจริงหรือการปฏิบัติจริง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระบบส่วนยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอน ขาดจิตสำนึก และจิตวิญญาณของความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2533 ของกรมวิชาการ (2541 : 118) ซึ่งปรากฏว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน (2541 : 203) เรื่อง สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปฏิบัติน้อย

นอกจากการไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูแล้ว สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ประสบผลสำเร็จอาจเกิดจากผู้บริหารโรงเรียน (วีรนุช ปิณฑวณิช. 2543 : 6) เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของงาน และขององค์กร (สุพีพรรณ พัฒนาพิชัย. 2541 : 12) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ แฮมเมอร์ (สัญญา จันทรังษี. 2535 : 13 : อ้างอิงจาก Hammer. 1967 : 4) ที่ว่า คุณภาพและความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเช่นไร โรงเรียนก็มักเป็นเช่นนั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนสนใจเรื่องอะไรหรือเห็นอะไรมีความสำคัญ ก็จะส่งเสริมทำให้โรงเรียนมีความเด่นด้านนั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของงานวิชาการ โรงเรียนก็จะเป็นเลิศทางด้านวิชาการ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ดุค, เคลนตินิน และคอนเนลลี (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 76 ; อ้างอิงจาก Duke. 1986 ; Clandinin and Connelly. 1995) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างยิ่ง เพราะหากผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่น เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ก็จะแสดงบทบาทให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในที่สุดการปฏิรูปการเรียนรู้ก็จะประสบความสำเร็จ

แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญต่อการ

แสดงบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางน้อย นั่นคือ ไม่สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ขาดความรู้ความสามารถ ไม่อาจให้การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ไม่ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู ไม่สามารถให้คำปรึกษา แนะนำ หรือสนับสนุนทรัพยากรการบริหารให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (วีรนุช ปิณฑวณิช. 2543 : 8) อีกทั้งไม่สนับสนุนให้กำลังใจ ให้การเสริมแรงแก่ครู ทำให้ครูที่ผ่านการอบรมแล้วทำงานโดยลำพัง ขาดขวัญกำลังใจ เกิดความว่าเหว ลังเล ไม่แน่ใจ ในที่สุดก็ทิ้งการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลับไปสู่วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ที่ตนเองคุ้นเคยอีก (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543 : 59) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ” ที่คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดทำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 28) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียนในจังหวัดสกลนครยังขาดความรู้ความเข้าใจทั้งในเรื่องการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งในเรื่องที่จะให้การส่งเสริมสนับสนุน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นภเนตร ธรรมบวร (2543 : 76) เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ไม่รู้ไม่เข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอน ก็จะทำให้ไม่เอาใจใส่ ไม่ให้การส่งเสริม ในที่สุดการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็จะล้มเหลว

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีภารกิจที่ต้องจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545 ได้แก่ การจัดการศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 54) ซึ่งขณะนี้มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในสังกัด จำนวน 798 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 203 โรงเรียน ขนาดกลาง 398 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 197 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 5) สำหรับปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น ก็มีสาเหตุเช่นเดียวกับปัญหาในระดับชาติ เพราะจากผลการศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน พบว่าครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน และผู้บริหารยังให้การสนับสนุนน้อย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 42) ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้บริหารการศึกษาที่เคยปฏิบัติงานอยู่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด และมีหน้าที่ในการติดตามประเมินผลนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และส่งเสริมควบคุมมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของหน่วยงานสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากยังให้ความสำคัญกับงานวิชาการน้อย และยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ไม่อาจแสดงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการประถมศึกษาของจังหวัด

ร้อยเอ็ด ที่กล่าวถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้บริหารโรงเรียนไม่อาจแสดงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความเอาใจใส่และกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้า ศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาครูเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างจริงจัง ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้ ไม่อาจให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 15)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการเอาใจใส่และกระตือรือร้น ขาดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาครูอย่างจริงจัง จึงทำให้ไม่อาจแสดงบทบาทให้การส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างถูกต้องและเต็มที่ ประกอบกับขณะนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำในการพัฒนาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและปฏิบัติตามบทบาทมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทมากน้อยเพียงไร เพื่อจะนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของตนให้ดียิ่งขึ้น สามารถสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สำเร็จสมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

### ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถม

ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม และขนาดของโรงเรียน

### ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึง ระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อันจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของตนและเป็นข้อมูลให้หน่วยงานต้นสังกัดพิจารณานำไปใช้วางแผนพัฒนาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดใกล้เคียง นำแบบอย่างไปประยุกต์ใช้เหมาะสมกับโรงเรียนของตนต่อไป

### ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตาม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

##### ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 798 คน จากโรงเรียน 798 โรงเรียน ครูวิชาการ จำนวน 798 คน จากโรงเรียน 798 โรงเรียน รวมทั้งหมดจำนวน 1,596 คน

##### กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 183 คน จาก 183 โรงเรียน และครูวิชาการ 185 คน จาก 185 โรงเรียน รวมทั้งหมด 368 คน

## ตัวแปรที่ศึกษา

### 1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้

#### 1.1 ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ผู้บริหารโรงเรียน
- ครูวิชาการ

#### 1.2 สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่

##### 1.2.1 อายุ

30 – 40 ปี

41 – 50 ปี

51 ปีขึ้นไป

##### 1.2.2 ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง

1 – 10 ปี

11 – 20 ปี

21 ปีขึ้นไป

##### 1.2.3 วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

##### 1.2.4 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง ในรอบ 3 ปี

ได้รับการอบรม 1 – 2 ครั้ง

ได้รับการอบรม 3 ครั้งขึ้นไป

##### 1.2.5 ขนาดของโรงเรียน

ขนาดเล็ก

ขนาดกลาง

ขนาดใหญ่

### 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 5 ด้าน คือ

#### 2.1 ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 2.2 ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 2.3 ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 2.4 ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นศูนย์กลาง

#### 2.5 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

## นิยามศัพท์เฉพาะ

### 1. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ได้ปฏิบัติจริงหรือลงมือปฏิบัติ ได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้กระบวนการคิด กระบวนการทำ การแก้ปัญหา และสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีครูวางแผนร่วมกับผู้เรียน กระตุ้นท้าทายให้กำลังใจ ช่วยแก้ปัญหา ชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง

### 2. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนด้วยการเอาใจใส่ กระตือรือร้น และส่งเสริม สนับสนุน การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ดังนี้

#### 2.1 การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ มาตรการ รายละเอียด และจัดทำแผนงานโครงการ และกำหนดวิธีดำเนินงาน เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

#### 2.2 การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การปรับปรุง ผลผลิต จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ดีและเพียงพอ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ สร้างความรู้ความเข้าใจ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น แนะนำ ประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานและให้ศึกษาต่อ เป็นต้น เพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีประสิทธิภาพ

#### 2.3 การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การสร้างความรู้ความเข้าใจ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม ตลอดจนบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบ เข้าใจ และพร้อมให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 2.4 การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก สอดส่องดูแลให้กำลังใจแก่ครูเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 2.5 การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หมายถึง การรวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย แล้วสรุปผลตัดสินใจในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนนครุและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

### 3. ครูวิชาการ

หมายถึง ครูที่ได้รับแต่งตั้งจากโรงเรียนให้รับผิดชอบปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน หากเป็นรูปคณะกรรมการ ให้หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการ

### 4. ผู้บริหารโรงเรียน

หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

### 5. ตำแหน่ง

หมายถึง สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น

5.1 ผู้บริหารโรงเรียน

5.2 ครูวิชาการ

### 6. อายุ

หมายถึง ช่วงระยะเวลาตั้งแต่แรกเกิดนับถึงปัจจุบันของผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

6.1 30 – 40 ปี

6.2 41 – 50 ปี

6.3 51 ปีขึ้นไป

### 7. ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง

หมายถึง อายุการทำงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น

7.1 1 - 10 ปี

7.2 11 - 20 ปี

7.3 21 ปีขึ้นไป

### 8. วุฒิการศึกษา

หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับ แบ่งเป็น 2 ระดับ

8.1 ปริญญาตรี

8.2 สูงกว่าปริญญาตรี

## 9. การได้รับการฝึกอบรม

หมายถึง การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของผู้บริหารโรงเรียน ในรอบ 3 ปี แบ่งเป็น

- 9.1 ได้รับการฝึกอบรม 1 – 2 ครั้ง
- 9.2 ได้รับการฝึกอบรม 3 ครั้งขึ้นไป

## 10. ขนาดโรงเรียน

หมายถึงการแบ่งขนาดโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน เป็น 3 ขนาดคือ

- 10.1 ขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา)
- 10.2 ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน)
- 10.3 ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)

## 11. โรงเรียนประถมศึกษา

หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

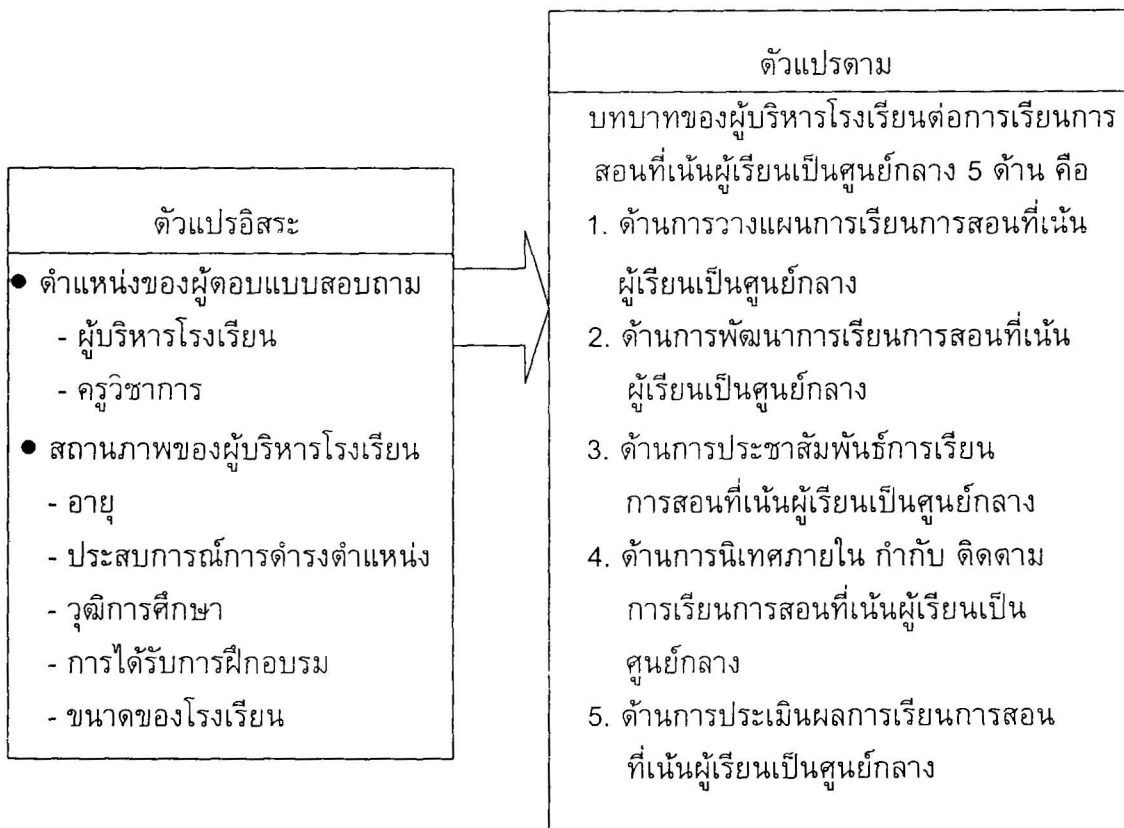
## กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่หน่วยงานและนักการศึกษา กล่าวไว้ คือ

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ด้านการวางแผน การพัฒนา การประชาสัมพันธ์ การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล และการประเมินผล ผู้วิจัยได้ศึกษามาจากกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 27) สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 14) ชวีช แก้วมณีชัย (2542 : 48) วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 80 – 83) สุพล วังสินธุ์ (2542 : 33 – 36) และอรทัย มูลคำ (2541 : 53 - 54)

2. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบด้านเนื้อหา คือ หลักสูตรและการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากโครงสร้างของงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 29) และองค์ประกอบด้านกระบวนการ คือ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม การได้เคลื่อนไหวร่างกายประกอบกิจกรรมการได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2542 : 14 – 15) จากนั้นผู้วิจัยได้ประสานแนวคิดในส่วนแรกและส่วนที่ 2 สรุปเป็นตัวแปรตามที่จะศึกษา 5 ด้านคือ

1. ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
  2. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
  3. ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
  4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
  5. ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. ตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยได้เลือกตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามจากแนวคิดของ เชลเดน (Shelden. 1971 : 146) และสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกได้ดังนี้คือ อายุได้ศึกษาจากแนวคิดของ สรุศักดิ์ หลาบมาลา (2532 : 4) ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ได้ศึกษาจากแนวคิดของ วิชัย เอียดบัว (2534 : 28) วุฒิการศึกษา ได้ศึกษาจากแนวคิดของ ณรงค์ แยมประดิษฐ์ (2541 : 84) การได้รับการฝึกอบรม ได้ศึกษาจากแนวคิดของฮาบินสันและชาร์รี่ (Harbinson and Charies. 1964 : 1) และขนาดของโรงเรียน ได้ศึกษาจากแนวคิดของ เบรเกอร์(พนาลัย อยู่สำราญ. 2535 : 28; อ้างอิงจาก Bregeth. 1971 : 6293 – A) การได้รับการฝึกอบรม (Harbinson and Charies. 1964 : 1) จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

### สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต่างกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มี อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต่างกัน

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ของผู้รู้และนักการศึกษาจำนวนมาก แล้วนำมาสังเคราะห์ จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการศึกษาดังนี้

#### 1. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.2 ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.3 แนวคิด ทฤษฎีและหลักการของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.4 เป้าหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.5 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.6 แนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง

#### 2. บทบาทของครูและนักเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 3. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- 3.1 การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 3.2 การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 3.3 การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 3.4 การนิเทศภายใน กำกับ ติดตาม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 3.5 การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 4. ความแตกต่างของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในยุคครูเป็นศูนย์กลางและผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง

#### 5. ครูวิชาการ

#### 6. ตัวแปรที่สัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

#### 7. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดร้อยเอ็ด

#### 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 8.1 งานวิจัยต่างประเทศ
- 8.2 งานวิจัยภายในประเทศ

## การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ความเป็นมาและความสำคัญของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้น ซึ่งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางจัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ระบุว่า รัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) รวมทั้งระบุให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรม และกำหนดให้มีกฎหมายทางการศึกษาขึ้น (มาตรา 81) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 1)

จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 4) ในที่สุดก็เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา ตั้งแต่มาตราที่ 22 - 30 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่าการจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดได้ แก้ปัญหาได้ มีนิสัยรักการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม โดยเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ การจัดเนื้อหา ต้องให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้เพื่อใช้แก้ปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกัน การเรียนต้องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน ทุกฝ่าย

**สรุป** การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ดำเนินการมาอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 และได้มีเนื้อหาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในหมวดที่ 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาในมาตราที่ 22 ซึ่งถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

### ความหมาย ของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แม้ว่าชื่อ "การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" จะเป็นที่ยึดถือของครู และผู้อยู่ในวงการศึกษาโดยทั่วไป แต่ถ้าหากจะถามถึงความหมายแล้ว จะพบว่า มีความแตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น บ้างก็ว่า เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตน หรือให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะเห็นว่า มีความแตกต่างกันไป ตามสิ่งที่ผู้ตอบเห็นว่าอะไรเป็นสำคัญที่ควรเน้น ซึ่งผู้ศึกษาใครนำเสนอความหมายตามทัศนะของผู้รู้และนักการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

จอห์น ดิวอี้ (ทิตานา แซมมณี. 2542 : 4 ; อ้างอิงจาก John Dewey. 1963) ซึ่งเป็นต้นคิด ในเรื่องของเรียนรู้อยู่ด้วยการกระทำ "Learning by Doing" ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเปลี่ยนจาก "ผู้รับ" มาเป็น "ผู้เรียน" และเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอด เป็น "ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน"

ซาแรน และซาแรน (Sharan. and Sharan. 1976) เสนอความคิดว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนยึดความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก โดยผู้เรียนเป็นผู้วางแผนจัดประสบการณ์ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา และความคิดรวบยอดต่าง ๆ จากกิจกรรมด้วยการปฏิบัติจริง แทนการรับจากการบอกเล่า

แบรนดีสและกินนิส (Brandes, and Ginnis. 1988 : 171 - 175) กล่าวว่า การเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ระบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ ด้วยความเชื่อในศักยภาพความเป็นมนุษย์ว่าสามารถพัฒนาให้บรรลุความสำเร็จได้ ผู้เรียนจึงต้องได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน

ดริสคอลล์ (Driscoll. 1994 : 405) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้คอยรับการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความกระตือรือร้น และร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรวมทั้งวิธีการที่จะทำให้การเรียนนั้นสัมฤทธิ์ผล

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2540 : 20) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดประสบการณ์ โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการคิด ค้น สร้าง และสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

วัฒนภาพร ระวังทุกข์ (2541 : 2) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง วิธีการที่สำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน

ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

ทิสนา แชมมณี (2542 : 5) ได้ให้ความหมายการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า หมายถึง การให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ (Center of attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ คือบทบาทในการเรียนรู้ โดยดูจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น ตื่นตัวตื่นใจ จดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำ

เริงชัย จงพิพัฒนสุข (2542 : 12) กล่าวว่า กิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำเพื่อค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองภายใต้การชี้แนะ และกำกับดูแลของครูผู้สอน

ไสว พักขาว (2542 : 7) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ เป็นการเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

สรุป การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนสำคัญที่สุด มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดค้น สร้างความรู้ ในสิ่งที่ตนชอบ ถนัด สอดคล้องกับวิถีชีวิตด้วยตนเอง อย่างกระตือรือร้นด้วยความรับผิดชอบและมีความสุขกับการเรียนรู้นั้น โดยมีครูคอยอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

**แนวคิด ทฤษฎี และหลักการของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**

#### 1. แนวคิดจากปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีแนวคิดมาจากปรัชญา Constructivism ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (ไสว พักขาว. 2542 : 5 ; อ้างอิงจาก Matin Etal. 1994 : 44) นอกจากนั้น การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังได้แนวคิดมาจากปรัชญาต่าง ๆ ที่พอสรุปได้ดังนี้ (วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2541 : 3)

1.1 ปรัชญาพิพัฒนนิยม (Progressivism) ซึ่งมองว่า การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ และสติปัญญา ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนต้องจัดให้สนองความสนใจ ความถนัด และความสามารถ โดยให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสังคมของผู้เรียนมากที่สุด รวมทั้งส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน บทบาทของครูในปรัชญาสาขานี้ คือ เตรียม แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ เห็นจริงด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้เมื่อได้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเองและทำงานร่วมกัน

1.2 ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นรูปแบบและแนวคิดมาจากปรัชญา การศึกษาจะต้องมุ่งปรับปรุง และพัฒนาสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ดีขึ้นมา ครูต้องเป็นผู้บุกเบิก เป็นนักแก้ปัญหา สนใจและใฝ่รู้เรื่องของสังคม และปัญหาสังคมอย่างกว้างขวาง ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักถึงคุณค่าของสังคม ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนให้รู้จักเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำความเข้าใจ และแก้ปัญหาสังคม ตามแนวทางประชาธิปไตย

1.3 ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งเห็นว่า มนุษย์ควรมีสติ และโอกาสที่จะเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองมากกว่าที่จะให้ใครมาบ่อนให้ เป้าหมายของการศึกษาคือ การมุ่งมั่นพัฒนาให้คนมีอิสรภาพ และมีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกเรียนด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมการเรียนรู้

1.4 ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ (Buddhistic Philosophy of Education) ปรัชญาอ้างอิงคำสอนของพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการอธิบายเรื่องราวของชีวิตโลก และปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยมีความเชื่อว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะขจัดกิเลส ควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามแนวทางที่ดีที่สุด การเรียนการสอนตามแนวนี้ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดปัญญาด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ลงมือปฏิบัติจริง ครูมีบทบาทเป็นผู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ทำตนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน

สรุป การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้แนวคิดจากปรัชญาต่าง ๆ คือ ปรัชญาพิพัฒนนิยม ปรัชญาปฏิรูปนิยม ปรัชญาอัตถิภาวนิยม และปรัชญาตามแนวพุทธศาสตร์

## 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ สนับสนุน ดังนี้ (วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541 : 7)

2.1 แนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ มีความเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง การแสดงพฤติกรรมจะมีความถี่สูงขึ้นหากมีการเสริมแรง

2.2 แนวคิดของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มองว่า คนทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่ใจใคร่รู้ใคร่เรียน เพื่อก่อให้เกิดสภาพสมดุล ดังนั้นการที่เด็กได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเอง จึงมีความหมายสำหรับเด็ก

2.3 แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ คำนึงถึงความ เป็นมนุษย์ มนุษย์มีอิสระที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มนี้ เสนอแนะว่า ควรให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน พัฒนาไปพร้อม ๆ

กัน คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านเจตคติ (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) คือ ครูต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชม และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน และให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

**สรุป** การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังได้แนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จากกลุ่มพฤติกรรมนิยม แนวคิดของกลุ่มพุทธินิยม และแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม

### 3 หลักการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการดังนี้ (วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. 2541 : 9 - 10)

3.1 ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ บทบาทของครูเป็นผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกที่จะเรียน วางแผนการเรียนรู้ แล้วเริ่มต้นเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.2 เนื้อหาวิชา มีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ นั่นคือ ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยการเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับ "สิ่งที่จะสอน" และ "วิธีที่จะสอน"

3.3 การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การได้คิด ได้ร่วมวางแผนการได้ค้นพบประเด็นปัญหาที่ท้าทาย ผู้เรียนจะรู้สึกพึงพอใจ หากได้ประเมินความสำเร็จของตน และการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และครูก็ยิ่งจะมีความสุข

3.4 สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การสนทนากันเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอ ต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงช่วยเหลือภายในกลุ่มด้วย

3.5 ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ ครูต้องมีความสามารถในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถคิดได้หลากหลายแบบ เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน สิ่งที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคล ให้การเรียนรู้ ประสบความสำเร็จ คือ ปฏิภาณ ไหวพริบ ทักษะอารมณ์ขัน ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน ความเต็มใจของครูที่จะให้การช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข

3.6 ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแงุ่มุมที่แตกต่างจากเดิม ผู้เรียนกลายเป็นผู้มีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น กลายเป็นบุคคลที่ตนเองอยากเป็น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เปิดเผยตนเองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

3.7 การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกัน

ทั้งด้านความรู้ ความคิด อารมณ์ และสังคม

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2540 : 20) ได้เสนอหลักการ การเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากแหล่งเดียว แต่มาจากหลาย ๆ แหล่ง

3. การเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4. กระบวนการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. การเรียนรู้ มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุป การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีแนวคิดมาจากปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ คือ ปรัชญาพิพัฒนนิยม ปรัชญาปฏิรูปนิยม ปรัชญาอัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญา และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ คือ กลุ่มพฤติกรรมนิยมกลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มมนุษยนิยม โดยมีหลักการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน เนื้อหาวิชา มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนต้องเป็นไปในทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูคือ ผู้อำนวยการความสะดวก และเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การพัฒนาการเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อมกันได้หลายทาง การเรียนรู้มีความหมายสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

**เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2540 : 3 - 4)

1. เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คือ เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทางจิตใจที่ดี มีพฤติกรรมของความมีวินัย และค่านิยมประชาธิปไตย

ความมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองและส่วนรวมไม่ให้ล่วงละเมิดความชั่ว กฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมความมีวินัย ได้แก่ ความสนใจ ความใฝ่รู้ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์ และความขยันอดทน

ค่านิยมประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมของบุคคลที่เห็นคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของคนอื่น เคารพสิทธิและปกป้องสิทธิของตนและผู้อื่น ด้วยจิตใจที่เคารพต่อคุณค่าของเสียงส่วนใหญ่ ที่มีเหตุผลและถูกต้องด้วยความเข้าใจระหว่างกันและกันด้วยสันติ พฤติกรรมที่บ่งชี้ความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเคารพสิทธิของคนอื่น และปกป้องสิทธิของตน ความมีเหตุผล เคารพกฎหมาย กติกาของสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น รวมทั้งมีความเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตรา 24

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13) ที่ว่าการจัดการเรียนการสอนต้องผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

## 2. เพื่อพัฒนาคนให้เก่ง

นอกจากการเป็นคนดีแล้ว สังคมยังต้องการคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ มาช่วยกันพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในสังคม ดังที่ โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2540 : 5 - 7; อ้างอิงจาก Howard Gardner. 1973) ได้จำแนกความเก่งของคนไว้ 7 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

2.1 ด้านภาษา (Verbal/Linguistic) เป็นศักยภาพของนักโศกนาฏิก นักร้อง นักประพันธ์

2.2 ด้านดนตรี การเต้นจังหวะ (Musical/Rhythmic) นักดนตรี แต่งเพลง นักเต้นรำ

2.3 ด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logical/Mathematics) นักคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

2.4 ด้านการเคลื่อนไหว (body / kinesthetic) นักกีฬา นักวิทยาศาสตร์

2.5 ด้านศิลปะ/มิติสัมพันธ์ ศิลปิน วิศวกร สถาปัตย์

2.6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การสื่อสาร (Interpersonal) เป็นศักยภาพของนักประชาสัมพันธ์ พิธีกร สื่อมวลชน ครู

2.7 ด้านความรู้สึก/ความลึกซึ้งในจิตใจ (Interpreter) นักเขียน นักปรัชญา นักจิตวิทยา และแพทย์

ส่วนเป้าหมายด้านความเก่งของผู้เรียนตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 นั้น ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 54 - 55).

1. ให้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม

2. ต้องมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญา และการประยุกต์ใช้

ภูมิปัญญา

4. ต้องมีความรู้ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา

5. ต้องมีความรู้และทักษะในการประกอบวิชาชีพ

## 3. เพื่อพัฒนาคนให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

การศึกษาสามารถสร้างคนให้เก่ง และเป็นคนดี ยังไม่เพียงพอในการจัดการศึกษา ต้องมุ่งหวังให้ผู้รับการศึกษาดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขด้วย ซึ่ง สิปนนท์ เกตุทัต (2541 : 16) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนที่มีมีความสุข ดังต่อไปนี้

3.1 มีความรักและแบ่งปันซึ่งกันและกัน

3.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความงาม และความเป็นธรรม

3.3 ประพฤติชอบ มีความสุขสันติ ไม่เบียดเบียน

3.4 บริโภคสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญาไม่ตกเป็นทาส

ส่วน พระธรรมปิฎก (2541 : 47) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษา หรือปฏิรูปการ จัดกระบวนการเรียนการสอน ก็เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของมนุษย์ ให้ช่วยปรับระบบ ความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมให้เป็นไปในทางประสานเกื้อกูลกัน ไร้ความ เบียดเบียน เกิดความสันติ และเกิดความสุขอย่างทั่วหน้า ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียน การสอนนี้ มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ที่ว่า การศึกษามุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ โดยมีคุณลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัย ในตนเอง มีทักษะเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ เช่น เก่งภาษา คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งมีทักษะด้านการจัดการ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8. 2540 : 12) เช่นเดียวกับ แนวทางจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มีเป้าหมาย เพื่อให้ คนมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย คณิตศาสตร์ และทักษะในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13)

สรุป การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน เป็นคนเก่ง คือ มีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพ เป็นคนดี คือ มีคุณธรรม และจริยธรรม มีความ สุข คือ อยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน รักเคารพในสิทธิ ปฏิบัติตาม กฎหมาย บริโภคสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญา ไม่ตกเป็นทาส

#### หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดทำ หลักสูตรไว้ว่า (สมาคมศึกษาธิการ. 2542 : 14) หลักสูตรต้องมีลักษณะที่หลากหลาย เหมาะสม กับผู้เรียนในแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สาระของหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้สมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และ ความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ในมาตราที่ 27 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15) ยังได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ส่วนกรมวิชาการ (2542 : 13) ได้กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิด ข้างต้น ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรสู่อุณาคน มีความเป็นสากล มีมาตรฐาน

2. หลักสูตรมีลักษณะกว้าง และยืดหยุ่น หลากหลายต่อเนื่อง เชื่อมโยง สัมพันธ์กับ ชีวิตจริง

3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ผลการจัดการเรียนการสอน
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีความสมดุล ระหว่างศาสตร์กับศิลป์ ทฤษฎี และการปฏิบัติ เทคโนโลยี และธรรมชาติ
5. เพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ได้แก่ ความรู้เรื่องการจัดการ ภาษาดังประเทศ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
6. เพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 26)

1. ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ โดยต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ โดยเหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและสถานที่ เป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกส่วนของสังคม

2. ต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ส่วนกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทาง เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของปฏิบัติดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13)

1. การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกและให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน

จากสื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. การเรียนการรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการค้นคว้า ศึกษาวิจัย กำหนด และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งขอนำมากล่าวไว้ดังนี้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตาม โมเดล ชิปปา (CIPPA Model) หรือแบบประสาน 5 แนวคิดหลักของ ทิศนา แคมมณี (2542 : 14 - 15) ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

**C** มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิด Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นกิจกรรมที่ยั่วให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

**I** มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

**P** มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญาอีกด้านหนึ่ง

**P** มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย

**A** มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอน เนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์ เท่าที่ควร การจัดกิจกรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นี้ เท่ากับเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน

นอกจากนั้น วัฒนาพร ระวังบุทช์ (2541 : 17 - 45) ได้เสนอเทคนิค และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 6 วิธี คือ

1. วิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม
2. วิธีการศึกษารายบุคคล
3. การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี
4. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์
5. การเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์
6. การเรียนการสอนแบบร่วมมือ

ในแต่ละวิธีมีรายละเอียดที่ขอนำมาเสนอดังนี้

#### 1. วิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (Indirect Instruction)

การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ มีแนวคิดพื้นฐานว่า "ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ยิ่งมีความรับผิดชอบที่จะค้นหา สืบพบข้อความรู้ และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนมากขึ้น"

ตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบนี้ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบค้นพบ (Discovery) แบบสืบค้น (Inquiry) แบบแก้ปัญหา (Problem Solving) แบบสร้างแผนผังความคิด (Concept mapping) แบบใช้กรณีศึกษา (Case Study) แบบใช้คำถามแบบโสเครติส (Socratic Questioning) และแบบใช้การตัดสินใจ (Decision Making)

#### 2. การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Study)

การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ รู้จักกันในชื่อว่า การเรียนรู้แบบอิสระ (Independent Learning) การเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Self directed Learning) เป็นการพัฒนาตนเอง และการฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กิจกรรมที่ครูสามารถเลือกใช้ให้ผู้เรียนปฏิบัติในการศึกษาเป็นรายบุคคล มีดังนี้

รายงาน	การค้นคว้าอิสระ	เรียงความ
การแก้ปัญหา	การเรียนรู้เสริม	โครงงาน
การตัดสินใจ	ศูนย์การเรียนรู้	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล	คู่สัญญา	การบ้าน

#### 3. การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี (Technology Related Instruction)

การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ใช้เพียงบางสถานการณ์ เพื่อให้ประสบการณ์กับผู้เรียนอย่างกว้างไกล ไม่ใช่เป็นการใช้เทคโนโลยีสอนแทนครู แต่เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยสอน เทคโนโลยีที่นำมาช่วยสอนมี สิ่งพิมพ์ แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

#### 4. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ (Interaction Instruction)

เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเชิงร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การอภิปราย การสัมมนา การโต้วาที กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มติวการเรียนรู้แบบร่วมมือ

บทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น การประชุมแบบต่าง ๆ

### 5. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction)

การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ เป็นวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียน แต่ละบุคคลเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าการปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้กำกับการเรียนรู้ของตน และได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของตน

ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจอยู่ในรูปโครงการ เกม สถานการณ์ การทำงาน การทัศนศึกษา การสัมภาษณ์จริง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร การเล่าเรื่องสด ๆ การสังเกตจริง การสร้างงานศิลปะ

### 6. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือก็คือ การพึ่งพาอาศัยกัน การปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน ทักษะทางสังคมและกระบวนการกลุ่ม

การเรียนการสอนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกรายวิชาทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิผลอย่างยิ่งกับการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหา
2. การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้
3. การคิดแบบหลากหลาย
4. การปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อน
5. การเน้นคุณภาพงาน
6. การเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน
7. ทักษะทางสังคม
8. การสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน
9. ความร่วมมือภายในกลุ่ม

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (2541 : 39) ได้นำเสนอแนวคิด วิธีการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. การเรียนการสอนแบบสรรค์สร้างความรู้
3. การเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ

**1. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics, Group Process)** เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกัน แต่ละคน

ในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน กิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้ เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง อภิปรายกลุ่ม

2. **การเรียนการสอนแบบสรรค์สร้างความรู้ (Cooperative Learning)** เป็น การเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม เล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการและ เปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อการ เรียนรู้ของตนเอง พร้อมกับการดูแลเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การเรียนการสอนแบบร่วมแรง ร่วมใจ มีบางประการคล้ายคลึงกับการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม แต่แตกต่างกันใน รายละเอียด เช่น โดยหลักการเรียน ทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เหมือนกัน แต่สมาชิกกลุ่มย่อยของ การเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนนำ ศักยภาพส่วนตนมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเล่าเรื่องรอบวงมุขสนทนา คู่ตรวจสอบ คู่คิด ปริศนาความคิด กลุ่มร่วมมือ การร่วมมือ การแข่งขัน ร่วมกันคิด

3. **การเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist)** เป็นวิธี การเรียนการสอนที่ต้องการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง

สรุป การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องมีลักษณะที่ หลากหลาย เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้นของผู้เรียน สนองความสนใจ ความสามารถ และความ แตกต่างระหว่างบุคคล มีความยืดหยุ่น เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เนื้อหาสาระมีความสมดุลระหว่าง ศาสตร์กับศิลป์ ทฤษฎีกับการปฏิบัติ เทคโนโลยีกับธรรมชาติ

ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องเน้นให้ผู้เรียนลงมือ ปฏิบัติ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดได้ แก้ปัญหาเป็น การจัดเนื้อหาต้อง สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้ประกอบกิจกรรม ยืดการปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม จัด สิ่งแวดล้อม ให้คำปรึกษา แนะนำ เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้แสดงออก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่าง เต็มที่ภายใต้บรรยากาศแห่งการยอมรับซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนต้องชาญฉลาดในการใช้ถึงสิ่ง รอบตัว สถานการณ์จริง สื่อเสริมประสบการณ์ แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด โลกหรืออินเทอร์เน็ต รวมทั้งโลกเป็นห้องเรียน

**แนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง**

การวัดและประเมินแนวใหม่ที่เชื่อกันว่า มีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลายแนวทาง เช่น การประเมินจากสภาพจริง (Authentic assessment) ซึ่งจะมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment) ของผู้เรียนที่ยอมรับกัน

แพร่หลายของการประเมินประเภทนี้ก็คือ การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio assessment) ซึ่งการประเมินแต่ละประเภทมีลักษณะดังนี้ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2541 : 63)

### 1. การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment)

การประเมินจากสภาพจริง หมายถึง การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมอง การคิด หรือจิตใจของผู้เรียนโดยตรงไปตรงมา ด้วยการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงาน และวิธีการที่นักเรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ เพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของสังคม ซึ่ง สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 13) ได้เสนอลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงดังนี้

1.1 เป็นการประเมินที่ทำไปพร้อม ๆ กัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เขียน ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาที่ทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน

1.2 เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ

1.3 เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน

1.4 เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน

1.5 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง

1.6 ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุกด้านทั้งที่ บ้าน โรงเรียนและชุมชน

1.7 เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน

1.8 เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง

1.9 ส่งเสริม ปฏิบัติสัมพันธ์ทางบวก มีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

1.10 เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง

### 2. การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment)

การประเมินภาคปฏิบัติ คือ การประเมินด้วยการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียน ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคปฏิบัติ สามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต และประเมินกระบวนการและผลผลิต ซึ่ง วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. (2541 : 64 - 65) ได้กล่าวถึงวิธีประเมินภาคปฏิบัติ ดังนี้

2.1 การสืบค้น (Inquiry) ครูอาจใช้วิธีตามจากผู้เรียนตรง ๆ เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานของตน และความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องภาวะต่าง ๆ ครูอาจต้องฝึกวิธีการตรวจสอบผลงานให้กับผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนรายงานผลการตรวจสอบผลงานของตนโดยอาจ

ใช้วิธีพูด เขียน หรือตอบแบบตรวจสอบรายการ หรือบันทึกข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2.2 การสังเกต (Observation) ครูสังเกตลักษณะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียน และการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายคนเดียวหรือร่วมกันเป็นกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์ (Analysis) ครูจำต้องวิเคราะห์การปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคน เช่นเดียวกับการบันทึกการสังเกต เพื่อค้นหาว่าส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี ส่วนใดควรปรับปรุง

2.4 การทดสอบ (Testing) เป็นกระบวนการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวัดการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและกำหนดวิธีการบันทึกคะแนน หรือความสามารถของผู้เรียน รายบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด

3. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) แฟ้มสะสมผลงานเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการประเมินผลงานที่ผู้เรียนแสดง กระทำ ผลิต หรือสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการเรียน (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2541 : 67) เป็นสิ่งที่รวบรวมตัวอย่าง (Samples) หรือบางส่วนของหลักฐาน (Evidence) ที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของบุคคล หรือประเด็นที่ต้องจัดทำแฟ้มสะสมผลงานไว้อย่างเป็นระบบ โดยบุคคลนั้น และบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดทำแฟ้มร่วมกัน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 27)

แฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน เป็นแฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จ ตลอดถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วนำมาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างเป็นระบบ และจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศแสดงถึง ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของเด็ก โดยที่ครู และนักเรียนร่วมกันสร้างและประเมินแฟ้มสะสมผลงานด้วยกัน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 29)

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (2541 : 38) ได้เสนอวิธีประเมินผล โดยกระบวนการ 5 ประการ ดังนี้

1. การประเมินผลโดยทดสอบความรู้พื้นฐานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา โดยที่ครูมีความรู้และความเข้าใจเรื่องเทคนิคการออกข้อสอบ และการตัดสินผล

2. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของเด็ก

3. การประเมินจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก

4. การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็ก

5. การประเมินจากข้อสอบมาตรฐาน เพื่อวัดความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ

นภเนตร ธรรมบวร (2542 : 13) ได้สรุปการประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังนี้

การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นความเข้าใจของผู้สอนที่มีต่อพัฒนาการการเรียนรู้ ความเข้าใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญจะต้องดำเนินการให้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนครอบคลุมไปถึงการประเมินรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่เป็นทางการด้วย เช่น สังเกต จดบันทึก เพิ่มเติมสะสม ผลงานเด็ก เป็นต้น ส่วนกรมวิชาการได้กำหนด การประเมินผลไว้ว่า การวัดผลประเมินผลต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมิน วิธีการประเมินนี้มีความหลากหลาย มีเพิ่มคุณภาพผลงานที่กลั่นกรอง เลือกเพิ่ม สะท้อนความแกร่งรอบตัวของผู้เรียน

สรุป การประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินผลจากสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินโดยใช้เพิ่มเติมสะสมผลงาน การประเมินโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็ก ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสืบค้น วิธีสังเกต วิธีการสังเคราะห์ เพื่อประเมินความงอกงามในทุก ๆ ด้านของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

### **บทบาทของครูและนักเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**

การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะใช้แนวคิดใดก็จะสำเร็จไม่ได้ หากบุคคลต่าง ๆ คือ ครู นักเรียน และผู้บริหาร ไม่เปลี่ยนบทบาทของตน ซึ่งขอนำมากล่าวดังนี้

#### **บทบาทของครู**

ทิศนา แชนมณี (2542 : 24) ได้นำเสนอบทบาทของครูไว้ดังนี้

#### **1. การเตรียมการสอน**

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหา ความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดการสอน

ให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักของ

ชิปปา หรืออื่น ๆ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

#### **1.4 จัดเตรียม**

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสารหนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ หรือ  
โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียนหรือสถานที่ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม

## 2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสม  
กับผู้เรียน และสถานการณ์ที่เป็นจริง ดังนี้

2.3.1 ดูแล ให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนให้ดำเนินกรรมการเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง  
เหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุง  
กิจกรรมให้ดีขึ้น

2.3.7 ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้  
ข้อมูล เนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

## 3. การประเมินผล

3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน  
วัฒนาพร ระเบียบทฤษฏี (2541 : 61) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน  
ไว้ ดังนี้

1. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนและสร้างข้อความด้วยตนเอง

2. จัดกิจกรรมและสถานการณ์ที่กระตุ้นและส่งเสริมความคิด การค้นหาความรู้  
และการแสดงออกของผู้เรียน

3. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบกระบวนการ หรือวิธีการเรียนรู้ของ  
ตนเอง

4. ใช้กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และฝึกปรับปรุงตนเอง

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเพื่อนและกลุ่ม

6. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนที่มีชีวิตชีวา มีความสุข

7. ใช้สื่อที่ส่งเสริมการฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหา และค้นพบความรู้
8. ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เข้ากับชีวิตจริง
9. ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
10. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงามของ วิถีไทยและสากล

อรรถัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542 : 52) ได้เสนอบทบาทของครูไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและปรับเนื้อหา กระบวนการและทฤษฎีการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้
2. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูรายวิชา กลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนในชั้นเดียวกัน ครูวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น
3. กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ เช่น เอกสาร หนังสือ วีดิทัศน์ เป็นต้น ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและ สถานที่
4. จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างหลากหลาย เหมาะสมและสอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่นและปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน เช่น สภาพห้องเรียน บริเวณโรงเรียน สภาพ ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อมที่ ใกล้ตัว สามารถสัมผัสได้ และผู้เรียนสำเร็จให้มากที่สุด
5. ลดบทบาทผู้สอนเป็นผู้กำกับ หรือผู้จัดการเพื่อสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนรู้อย่างมีความสุข กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและแสวงหาความรู้โดยใช้คำถามนี้
6. วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าว จะเป็นข้อมูลของผู้เรียนรายบุคคลและเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข การวางแผนการสอน ในครั้งต่อไป

**สรุป** การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องศึกษาให้เข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน แล้ววางแผนจัดเตรียมกิจกรรม เนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี รวมทั้งเรื่องและสถานการณ์จริง และจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้ เหมาะสม คอยอำนวยความสะดวก ให้การช่วยเหลือ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสได้สร้างความรู้ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน สภาพแวดล้อม ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มศักยภาพ ได้ศึกษากระบวนการต่าง ๆ จนสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่ชีวิตจริง และสุดท้ายครูต้อง ประเมินผล โดยรวบรวมผลงาน และพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบให้ สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

### บทบาทของนักเรียน

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ นักเรียนจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการเรียนการสอนต้องยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประกอบกิจกรรมด้วยตัวเองอย่างเต็มที่และเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ดังนี้

ทิตนา แคมมณี (2542 : 26) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้
2. บทบาทในการศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจ ใช้ความคิดกลั่นกรอง แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หามาได้ และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง
3. บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคงทน และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้สะดวกขึ้น
4. บทบาทในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การเรีเรียนรู้ นั้นเกิดประโยชน์ต่อชีวิต

ซึ่งในการดำเนินตามบทบาททั้ง 4 ข้อเบื้องต้น นักเรียนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น
2. ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการดำเนินงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่ม
3. รับฟัง พิจารณา และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบ คัดค้าน สนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น

5. แสดงความสามารถของตนและยอมรับความสามารถของคนอื่น

6. ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ

7. เรียนรู้จากกลุ่ม และช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 59) ได้เสนอบทบาทของผู้เรียนไว้ดังนี้

1. บทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. บทบาทในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง
3. บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม
4. บทบาทในการเรียนรู้กระบวนการทำงานต่าง ๆ
5. บทบาทในการร่วมประเมินตนเองและเพื่อน

อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542 : 53) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ดังนี้

1. ฝึกวางแผนทำงานกับผู้อื่น

2. ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนและกลุ่มสนใจ
3. ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม

โดยกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน กำหนดงานและลำดับชั้นการทำงาน แบ่งตามความสามารถของสมาชิกภายในกลุ่ม ลงมือปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน รับฟังการชี้แนะและวิจารณ์จากผู้อื่น เพื่อการปรับปรุงงาน ซึ่งชมผลงาน ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข พัฒนาผลงานของตนเองจนเป็นที่พอใจ สามารถสรุปความที่ค้นพบได้ด้วยตนเอง

ไสว พักขาว (2542 : 243) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่ครูกำหนดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
2. ดำเนินการเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา และทำท่ายอยู่ตลอดเวลา
3. มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกาย จิตใจและการคิด ในทุกสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น อย่างเป็นธรรมชาติเหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง
4. เรียนทั้งในห้องเรียน (Class) และในสถานการณ์จริง (Reality) เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
5. ตอบคำถามสำคัญ หรือคำถามหลัก (Key Questions) ที่ครูกำหนดจากประสบการณ์ของตนเอง หรือประสบการณ์ในชีวิตจริง
6. มีความกระฉับกระเฉง ว่องไว ในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สามารถ จำพิจารณา ทำตามคำแนะนำของครูได้อย่างดี
7. ทำงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ อาจจะทำงานเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ได้ด้วยความเต็มใจและเจตคติที่ดีต่อกัน
8. มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะ สังคม รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในกลุ่มอื่น ๆ และกับครู
9. เป็นผู้มีความสามารถแก้ปัญหา คิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์
10. เป็นผู้สามารถสร้างความรู้ (Construct) ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุป บทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนต้องได้สร้างความรู้ด้วยตนเองได้เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อประกอบกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น ได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานต่าง ๆ และได้เชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติ หรือความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เพื่อจะได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

## บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งคนหนึ่งที่ผลักดันการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปสู่ความสำเร็จ เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่จะต้องคอยอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา ให้แนะนำ ให้กำลังใจ และรับการส่งเสริมอย่างจริงจังทั้งคำพูดและการปฏิบัติ ซึ่งมีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และหากผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามบทบาทดังกล่าวแล้ว ย่อมทำให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ ซึ่งขอนำแนวคิดของแต่ละท่านมาเสนอดังต่อไปนี้

วิวัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2541 : 80 - 83) ได้เสนอไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงจะต้องส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยต้องจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครู และบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ จัดเตรียมสิ่งสนับสนุน บริหารและบริการหลักสูตรให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน และจัดการเรียนการสอน จัดระบบการนิเทศภายใน เพื่อช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจแก่ครู จากนั้นก็ประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อดูความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรค แล้วนำมาปรับปรุง และพัฒนา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 27) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมกันจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาครู และบุคลากรให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

ชวีช แก้วมณีชัย (2542 : 48) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ 9 ด้าน ดังนี้

1. วางแผนสนับสนุน
2. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอน
3. ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้า
4. สร้างวินัยให้แก่นักเรียน
5. นิเทศ กำกับติดตาม
6. ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

7. ประเมินผลความก้าวหน้า
8. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน
9. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและสื่อสารการเรียนรู้การสอนมาใช้จัดการเรียนการสอน  
อย่างเพียงพอ

สุพล วังสินธุ์ (2542 : 34) ได้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของผู้บริหาร ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ จะต้องส่งเสริมการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสื่อการเรียนรู้การสอนใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องจัดหาทุน และงบประมาณมาสนับสนุนโดยการ ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตร และจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 14) ที่ได้เสนอบทบาทของ ผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ผู้บริหารต้องจัดระบบประกัน คุณภาพการเรียนการสอน ส่งเสริม และให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ ครูพัฒนาตนเอง และใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่เต็มเวลา สร้าง บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ขึ้นภายในโรงเรียน จัดทำ จัดหา สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนอย่าง เต็มที่ และให้เพียงพอ ติดตามผลความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนตลอดเวลา และ ติดต่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองในแนวทางการจัดการเรียนการสอน

อีกคนหนึ่งที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารต่อการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542 : 53) ซึ่งขอเสนอโดยสรุป ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักของการจัดเรียนการสอน
2. ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน
4. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์
5. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
6. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

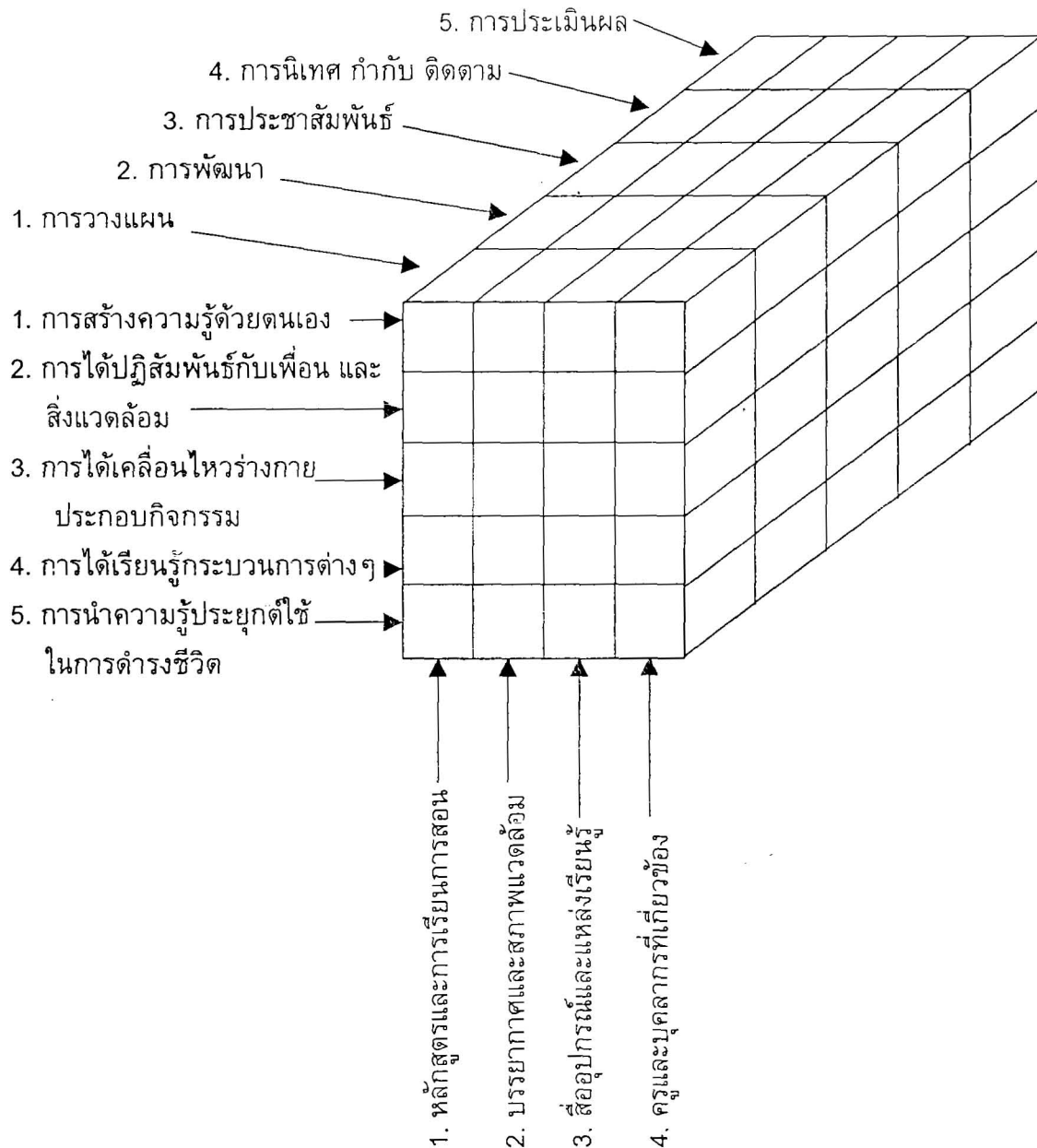
จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น ทั้งส่วนที่ต่างกันและสอดคล้องกัน ซึ่งผู้วิจัย ไม่อาจนำมาศึกษาทั้งหมดได้ จึงสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### 5. การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากแนวความคิดทั้ง 5 ด้านข้างต้น สามารถขยายความให้เห็น องค์ประกอบของบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในลักษณะ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนได้แก่ การวางแผน การพัฒนา การประชาสัมพันธ์ การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามและการประเมินผล ส่วนที่ 2 เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบด้านเนื้อหา คือ หลักสูตรและการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบด้านกระบวนการ คือ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม การได้เคลื่อนไหวร่างกายประกอบกิจกรรม การได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปและแสดงองค์ประกอบของตัวแปรตามในเชิง 3 มิติ ดังนี้

องค์ประกอบของบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอน  
ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง



ภาพประกอบ 2

จากองค์ประกอบของตัวแปรตาม ซึ่งก็คือบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้ง 5 ด้านข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาโดยละเอียดเป็นด้าน ๆ ดังนี้

### 1. การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การวางแผน ถือเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารเป็นอันดับแรก ซึ่งมีบุคคลต่าง ๆ ใต้ให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมาก เช่น คูนยส์ และดอนเนล (Koontz and O' Donnell. 1968 : 73 –74) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไร และใครเป็นผู้ทำ เป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างปัจจุบันและอนาคต วอลท์แมน (Waltman. 1981 : 271 – 288) ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน คือ ความพยายามขององค์กรในการกำหนด การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย การคาดคะเนถึงเงื่อนไขและทรัพยากรต่าง ๆ การพิจารณาทางเลือกเพื่อใช้ทรัพยากร และการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ส่วนคเนเชวิช (Knezevich. 1975 : 28 – 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเตรียมการอย่างมีจุดมุ่งหมายในการไปสู่จุดหมายปลายทางของการตัดสินใจที่จะเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานต่อไป

การวางแผนถือเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เป็นการกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการวางแผนไม่ใช้การตัดสินใจในอนาคต แต่เป็นการตัดสินใจในปัจจุบันที่มีผลต่ออนาคต (ผจญ กุณา. 2540 : 22) การวางแผน ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการบริหารที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน (ธงชัย สันติวงษ์. 2534 : 13) เพราะเป็นผู้มีหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และกิจกรรม พิจารณาเลือกผู้ปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม พิจารณาอนุมัติให้ข้อเสนอแนะหรือทางเลือกต่าง ๆ ดังเช่น ชีรวัดณ์ นิจนตร (2542 : 200) ได้กำหนดภารกิจเกี่ยวกับการวางแผนไว้ว่าการวางแผนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์การตรวจสอบข้อบกพร่อง หรือปัญหาของการจัดการศึกษา การออกแบบและปรับปรุงวิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย การกำหนดเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ การประมาณการความต้องการทรัพยากร การจัดทำแผนงานโครงการและการประเมินผล การปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับที่ วิโรจน์ สารัตนะ (2539 : 18) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นแนวทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดการกระทำที่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมาย ความจำเป็น หรือปัญหา ก่อน จากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นเมื่อหมดสภาพปัญหา และกำหนดแนวทางการกระทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาไว้หลาย ๆ ทาง การเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด การนำแนวทางแก้ปัญหาที่เลือกไปจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติ แล้วประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแผนต่อไป

เดิมทีนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ชื่อว่าเป็นผู้ผูกขาดในการวางแผน เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยลำพัง แล้วสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามแผน หรืออย่างดีขึ้นหน่อยผู้บริหารก็อาจแต่งตั้งบุคคลที่ตนเชื่อมั่น หรือไว้วางใจเป็นผู้ดำเนินการ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542 : 26 – 28) ซึ่งจุดอ่อนของการวางแผนในลักษณะนี้ค่อนข้างมีมาก การสนองนโยบายของผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดจากความเกรงกลัวในอำนาจ ฉะนั้นการปฏิบัติตามแผนจึงเป็นไปอย่างไม่เต็มใจ จำใจ ทนทำ เกิดภาวะหลบเลี่ยงงาน งานจึงไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนการวางแผนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เข้ามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ เข้ามามีบทบาทร่วมบริหารโรงเรียนในฐานะคณะกรรมการโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 13 – 14) โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดนโยบาย และกำหนดวิธีดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความสำนึกในความเป็นเจ้าของ การปฏิบัติก็จะเป็นไปด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวทางการวางแผนเป็นที่ก็มีผู้รู้กล่าวไว้มาก เช่น นิวัตร์ นาคะเวช (สุดา ทัพสุวรรณ, 2542 : 105 ; อ้างอิงจาก นิวัตร์ นาคะเวช, 2540.) ได้เสนอไว้ว่า กระบวนการวางแผนเป็นที่จะเริ่มจาก การร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย (Focus Statement) แล้วกำหนดภาพอนาคต (Vision) กำหนดอุปสรรค (Obstruction) กำหนดกลยุทธ์ กลวิธี (Strategy & Tactics) และจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ส่วน วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 79) ได้เสนอแนวทางการวางแผน และกำหนดวิธีการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เป็นนโยบาย และเป้าหมายที่สำคัญของโรงเรียนที่บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ นั่นคือทุกคนจะต้องรับทราบร่วมมือ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติและสนับสนุนการปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องจัดการวางแผนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

### 1.1 การวางแผนด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกำหนดความต้องการจำเป็น ศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตรวจสอบข้อบกพร่อง รวมทั้งออกแบบปรับปรุง ร่างวัตถุประสงค์เกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน (ชิรวัฒน์ นิจเนตร, 2542 : 200) ให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 15) บัญญัติไว้ว่า ลักษณะของหลักสูตรต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม

และความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทในการวางแผน เพื่อจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานที่ กรมวิชาการ (2542 : 13) ได้กำหนดไว้ว่า หลักสูตรมี 2 ส่วน คือหลักสูตรที่เป็นแกนกลาง เพื่อความเป็นไทย เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ และเพื่อการศึกษาต่อ อีกส่วนหนึ่ง คือ หลักสูตรท้องถิ่น ที่นำเอาสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น มาสร้างเป็นหลักสูตรซึ่งจะเกิดจาก สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันจัดทำขึ้น หรือพัฒนาขึ้น นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้และเข้าใจถึงแนวทางการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถวางแผนร่วมกับครูและผู้เกี่ยวข้องจัดได้ ซึ่งการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีผู้กล่าวไว้หลากหลาย แต่โดยสาระแล้วคล้ายคลึงกัน เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2542 : 26) ได้กำหนดไว้ว่า ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดย ต้องจัดภาวะแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลายเพื่อให้เอื้อต่อความ สามารถและความสนใจของบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับ ความถนัดและความสนใจ โดยเหมาะสมกับวัยและทุกสถานที่ ต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนต้องมุ่งประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตลอดชีวิต

ส่วนกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด ให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13) ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลให้มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ยึดการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดย ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่เหมาะสมไว้ทุกวิชา

## 1.2 การวางแผน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างยิ่ง ซึ่ง พรพรรณ คงประสิทธิ์ (2542 : 15) ได้กล่าวว่าบรรยากาศ เป็นสภาพของสถานการณ์ต่าง ๆ ตามการรับรู้ของบุคคลและคาดหวังว่าจะเป็นเช่นนั้น ซึ่งเกิด จากปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม และมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม ส่งผลถึงความ สำเร็จ ความล้มเหลวของงาน

สมยศ นาวิกาน (2539 : 193) ได้ให้ความหมายว่า บรรยากาศเป็นการรับรู้หรือความรู้สึกต่อลักษณะที่มองเห็นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการและบุคลิกภาพของบุคคล การรับรู้เหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานโดยบรรยากาศสามารถรับรู้ได้จากคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม บรรยากาศจะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของบุคคล ส่วนบรรยากาศของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนการสอนได้เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนที่ครูมีอำนาจในชั้นเรียน ครูถือว่า ตนเองมีความรู้มากที่สุด ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้ และวิธีการของครู สถานศึกษาจึงไม่เป็นโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ แต่เป็น “โรงเรียน” บรรยากาศของการเรียนอับเฉา น่าเบื่อหน่าย ยึดหลักสูตรเป็นหลักเกณฑ์เนื้อหาสาระทั้งหมด การสอบและคะแนนเป็นสิ่งพิพากษาความสำเร็จ ทุกคนเครียด การเรียนการสอนใช้วิธีบรรยาย นักเรียนท่องจำเนื้อหา เชื้อฟัง นั่งนิ่ง การเรียนรู้เกิดเฉพาะในห้องเรียน บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตและชุมชน ห่างไกลธรรมชาติ เกิดความแปลก แยกจากสังคม ห่างไกลแหล่งเรียนรู้และครอบครัว ชุมชนไม่มีโอกาสร่วมคิด ร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 2 – 3) ปัจจุบันบรรยากาศการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียน คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เด็กเป็นผู้ค้นพบองค์ความรู้ เด็กได้ปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการคิดวิเคราะห์ เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 12) บทบาทครูต้องเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจ ย่วยุให้เกิดการใคร่เรียน ใคร่รู้ (เยาวภา ทนันทชัยบุตร. 2542 : 112) บรรยากาศเป็นแบบประชาธิปไตย ทุกคนเชื่อมั่น เคารพในศักดิ์ศรีของกันและกัน ทุกคนมีอิสระเสรีภาพทางความคิด ต่างฝ่ายยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ร่วมมือทำงานเป็นทีมมากกว่าการแข่งขันชิงดีชิงเด่น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดวิธีการ หาแนวทางร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องวางแผนกำหนดนโยบาย จัดทำแผนงาน โครงการ เพื่อพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

### 1.3 การวางแผนด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง โลกได้กลายเป็นแหล่งความรู้ อันมหาศาลที่บรรจุเต็มไปด้วยข้อมูล ข่าวสาร ที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้หลาย ๆ ช่องทาง หลาย ๆ รูปแบบ และวิธีเรียน ซึ่งสื่อดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 31) สื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศจึงพลอยมีความหลากหลายไปด้วย ดังที่วารินทร์ รัชมีพรหม (2531 : 18) ได้จำแนกสื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษาในโรงเรียนไว้

ดังนี้

1. วัสดุสามมิติ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง ลูกโลก กระดาษทราย
2. ทัศนวัสดุประเภทไม่ฉาย เช่น กระดานดำ ภาพพลิก แผ่นป้ายสำลี บัตรคำ แผนที่ การ์ตูน ป้ายนิเทศ แผ่นป้ายแม่เหล็ก ป้ายไฟฟ้า แผนภูมิ แผนสถิติ (Graphs) ภาพโครงร่าง (Diagrams) รูปภาพและวัสดุฉายเส้น (Picture and Graphic Material)
3. ทัศนวัสดุประเภทฉาย เช่น แผ่นใส สไลด์ फिल्मสตริป ภาพที่บแสง
4. สื่อประเภทเสียง เช่น แผ่นเสียง โทรทัศน์ช่วยสอน เทปตลับขนาดเล็ก เทป 8 ช่องทาง (Cartridge) แผ่นการ์ดเสียง (Audio Card) ไมโครโฟน วิทยุ
5. สื่อประสม เช่น สไลด์ประกอบเสียง โทรทัศน์ช่วยสอน (ITV) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) Interactive Video ชุดสื่อประสม (Multimedia Kits) ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) กล้องถ่ายรูป फिल्म
6. โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เช่น โทรทัศน์ออกอากาศ (Broadcasting) โทรทัศน์ประกอบการสอน (Instructional Television) โทรทัศน์วงจรปิด โทรทัศน์สัญญาณไมโครเวฟ โทรทัศน์สัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ตามสาย (Cable Television)
7. การจัดสถานที่ การจัดตั้งและการใช้เครื่องมือสื่อการสอน เช่น การจัดเครื่องเสียง เครื่องฉาย และการจัดสภาพแวดล้อมในการใช้อุปกรณ์
8. เทคโนโลยีการสอน เช่น บทเรียนโปรแกรม (Programmed Instruction) โปรแกรมการสอน (Programmed Tutoring)
9. เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการสอน (Instructional Games and Simulation)
10. คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ภาษาคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ในการบริหาร
11. อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication) (Multiplex Phone) (Facsimile Fax)
12. การศึกษาทางไกล (Distance Education)
13. โทรทัศน์เพื่อการสอนบรรยาย (Telelecture)
14. โทรทัศน์ผ่านสัญญาณวิทยุ (Radiophone)
15. โทรประชุม หรือการประชุมทางไกล (Teleconference)
16. นวัตกรรมการศึกษา (Education Innovation)

จากสื่อวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า บางอย่างมีราคาแพง ทันสมัย หายาก อยู่ไกลตัวผู้เรียน บางอย่างราคาถูก หาง่าย อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน สามารถจัดหาและทำเองได้ ซึ่งคุณค่าของสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีจะมากน้อยหรือมีประโยชน์หรือไม่ได้อยู่ที่ราคา ความยากง่ายในการจัดหา หรือจัดทำ แต่ขึ้นอยู่กับว่า การใช้สื่อ

วัสดุอุปกรณ์ได้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา เหมาะสมกับความพร้อม ความสนใจของ ผู้เรียน และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หรือไม่ (กฤษมันต์ วัฒนธรงค์. 2539 : 13 ; อ้างอิงจาก Kozma. 1994 : 7 – 19)

เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการฝึก ทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์การนำความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมก็มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึก ปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สื่อวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี จึงต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าว (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2542 : 13) อีกอย่างหนึ่งการจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ฉะนั้น แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ก็เป็นของจริงที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2542 : 14)

#### 1.4 การวางแผนเกี่ยวกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ครู หมายถึง บุคลากรที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2542 : 4) ส่วนบุคคลผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการ ศึกษาของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 4) นอกจากนั้นยังมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้มี ส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การเรียนการสอนภายในโรงเรียนในฐานะ คณะกรรมการโรงเรียน เมื่อผู้บริหารต้องการเห็น ความสำเร็จของการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องหาทางให้บุคคลเหล่านี้มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักเห็นความสำคัญและให้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 2 – 3) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง วางแผน เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาความรู้และประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะต้องวางแผนในการส่งเสริม พัฒนา บทบาทครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง หาทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู (วัฒนาพร ระจับทุกข์. 2541 : 79) จะต้องมีการกำหนดความต้องการจำเป็นด้านต่าง ๆ การเตรียมการให้เกิดความพร้อมในการจัด การเรียนการสอน มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาของโรงเรียนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็ด้าน การจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถของครู รวมถึงวางแผนหาทางสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน จัดทำแผนงานโครงการ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนบทบาทของครู

ปรับเปลี่ยนบทบาทครูให้สอดคล้อง

บทบาทของครูตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถกล่าวโดยสรุป ดังนี้ ครูมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิด การค้นหาความรู้ การแสดงออกของผู้เรียน จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้มีชีวิตชีวา ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนให้ต่อเนื่อง (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2541 : 61) ซึ่งสอดคล้องกับตัวบ่งชี้พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพวิชาการได้กำหนดไว้ (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 10 ; อ้างอิงจาก ศูนย์พัฒนาคุณภาพวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 3 – 4) ว่า ครูจะต้องเตรียมทั้งเนื้อหาและกระบวนการ จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เร้าใจ จูงใจและเสริมแรง ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออก และคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูได้ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่มครู ได้ใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้ และครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากวางแผนในการพัฒนาบทบาทของครูแล้ว ยังต้องร่วมกับครู เพื่อวางแผนในการพัฒนาบทบาทของนักเรียน โดยต้องทำความเข้าใจบทบาทของนักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเรียนรู้อของผู้เรียน

สำหรับบทบาทของนักเรียนตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. (2541 : 59) ได้เสนอไว้ว่านักเรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม บทบาทในการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ บทบาทในการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตและบทบาทในการร่วมประเมินตนเองและเพื่อน ซึ่งโดยสาระก็มีความสอดคล้องกับ อรรถัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542 : 53) ที่ได้เสนอว่า บทบาทของผู้เรียนตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วางแผนทำงานร่วมกับผู้อื่น ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและเพื่อน สนใจแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม ส่วนบทบาทของนักเรียนตามตัวบ่งชี้ การเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางศูนย์พัฒนาคุณภาพวิชาการ (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 10 ; อ้างอิงจาก ศูนย์พัฒนาคุณภาพวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 3 – 4) ได้เสนอไว้ว่า นักเรียนมีประสบการณ์สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัด และวิธีการของตนเอง นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้จากกลุ่ม นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ ได้ทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและได้ฝึกประเมินตนเองและปรับปรุงตนเอง

ส่วนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในที่นี้ หมายถึง ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งผู้บริหารจะต้องวางแผนให้บุคลากรดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วางแผนให้

เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วางแผนระดมสรรพกำลังจากผู้ปกครองและชุมชนในการระดมทุน สื่อวัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องวางแผนประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรู้และเข้าใจ ศรีทศาต่อกรเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (เรณูมาศ มาอ่อน. 2542 : 16 – 26)

**สรุป** การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาท หน้าที่ ร่วมกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ตรวจสอบ กำหนดเทคนิค มาตรการ รายละเอียด และจัดทำแผนงานโครงการกำหนดวิธีดำเนินงาน ทั้งในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และด้านครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ

## 2. การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การพัฒนา เป็นคำกลาง ๆ พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2530 : 372) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การทำความเจริญ, การเปลี่ยนแปลงไปในทางเจริญขึ้น, การเคลื่อนย้ายไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อนำคำ “พัฒนา” ไปผนวกกับคำว่า หลักสูตรและการเรียนการสอน ก็หมายถึง การทำให้หลักสูตรและการเรียนการสอนดีขึ้น เจริญขึ้น ส่วน เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. 1974 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ รวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเรียนการสอน ถ้านำการพัฒนาไปใช้กับครู และบุคลากร หมายถึงกรรมวิธีในการเพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของครู และบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ (กุลชน ธนาพงศธร. 2542 : 167) ส่วนการพัฒนาด้านสื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สิ่งดังกล่าวดีขึ้น เจริญขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเอาใจใส่ กระตือรือร้นและส่งเสริมสนับสนุน สิ่งสำคัญ 4 ด้าน คือ

### 2.1 การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

เนื่องจาก หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนได้ สาระของหลักสูตรทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้สมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (สมาคมศึกษาธิการ. 2542 : 14) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง นับแต่ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับการสอน องค์ประกอบ

ของหลักสูตร ตลอดจนสิ่งที่กำหนดหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2539 : 45 – 60)

มีคำกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรหลายคำ เช่น การทำหลักสูตร หมายถึงการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตร (Pratt, 1980 : 4) การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึงการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (Saylor and Alexander, 1974 : 7) การประยุกต์การใช้หลักสูตร หมายถึงการแปลงแผนหลักสูตร หรือเอกสารหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ (Oliva, 1992 : 26) ส่วนวิชัย วงษ์ใหญ่ (2539 : 77 A) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้คือ

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้าง และออกแบบหลักสูตรโดยอาศัยข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม โดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญ

2. ยกร่างเนื้อสาระแต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ แต่ละรายวิชา โดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญ

3. นำหลักสูตรที่พัฒนาได้แล้วทดลองใช้

4. อบรมครู ผู้บริหารและบุคลากรให้เข้าใจหลักสูตรใหม่

5. นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 16) ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนหลักสูตรท้องถิ่น ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่ง สงัด อุทรานันท์ (กรมวิชาการ, 2542 : 8 ; อ้างอิงจาก สงัด อุทรานันท์, 2532) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่ามี 2 ลักษณะ คือ การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น และการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง ส่วน หน่วยงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กรมวิชาการ, 2542 : 6 ; อ้างอิงจาก ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า เป็นลักษณะปรับเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา ปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาวิธีสอนให้หลากหลาย ทำสื่อการเรียนการสอนและหลักสูตรเพิ่มเติม เช่นเดียวกับกรมวิชาการ (2542 : 8) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า เป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา การจัดเนื้อหาวิชา หรือรายวิชาขึ้นใหม่ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการสอน แบบฝึกหัด

ส่วนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นั้น ผู้บริหารต้องใส่ใจอย่างยิ่ง

ต้องศึกษา ทำความเข้าใจในลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศักยภาพของ ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครูและนักเรียน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ลักษณะของเนื้อหาวิชา กระบวนการจัดการเรียนการสอน (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์. 2541 : 9 – 10) จากนั้นก็พัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองไปประกอบกิจกรรมด้วยการปฏิบัติจริง ได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต (ทีศนา แคมมณี. 2542 : 14 – 15) นอกจากนี้ผู้บริหารต้องสนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอ จัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และหาทางส่งเสริมและสนับสนุนครูให้ได้พัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในทุกรูปแบบ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่าง ๆ ลดการถ่ายทอดเนื้อหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์แสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ครูแสดงบทบาทในฐานะผู้กระตุ้น ผู้เตรียมการ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา และวางแผนกิจกรรม

## 2.2 การพัฒนาบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บรรยากาศภายในโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ หรือเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 1982 : 185-186) กล่าวว่าบรรยากาศในโรงเรียนหมายถึงคุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนมีผลทำให้โรงเรียนเกิดความแตกต่างกัน นั่นคือบรรยากาศภายในโรงเรียนย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในโรงเรียน เช่นกับที่ คิลเลียน (Killian. 1968 : 202-203) กล่าวว่า บรรยากาศของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเกิดแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ตลอดจนความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันฐิณี หาญกิตติชัย (2541 : บทคัดย่อ) เรื่องตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ สังกัดกรมการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของข้าราชการ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะประสบความสำเร็จ จำต้องพัฒนาในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องหนึ่ง que ผู้บริหาร

โรงเรียนต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ (ไสว พักขาว. 2542 : 243)

1. บรรยากาศจะต้องเป็นแบบประชาธิปไตย คือ ทุกคนมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

2. บรรยากาศจะเป็นแบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

3. บรรยากาศจะเป็นแบบผ่อนคลายมากกว่าเคร่งเครียด

4. บรรยากาศจะเป็นแบบยกย่องชมเชยมากกว่าตำหนิ ลงโทษ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 59 – 61) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า

1. บรรยากาศจะมุ่งให้นักเรียนได้แสดงออก ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหาด้วยตัวเอง มากกว่าเป็นผู้รับการถ่ายทอด

2. สภาพแวดล้อมต้องส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน

3. สภาพแวดล้อมต้องส่งเสริมการคิด การแสดงออก

4. สภาพแวดล้อมจะต้องเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่น

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเริ่มจากการส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานของครูและบุคลากรที่ต้องเป็นไปอย่างให้เกียรติ เชื่อมั่นต่อกัน ให้อิสระทางความคิด ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ร่วมมือทำงานเป็นทีม เป็นคณะ ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน และให้ครูและบุคลากรได้ปฏิบัติจนเคยชินเป็นนิสัย (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และเรณูมาศ มาอุ่น. 2542 : 6) บรรยากาศของการเรียนการสอน ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากค้นคว้าแสวงหาความรู้ เช่น จัดอุทยานการศึกษา จัดมุมประชาธิปไตย จัดสวนวรรณคดี จัดป้ายนิเทศตามบริเวณต่าง ๆ สวนหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมการแสดงออกของผู้เรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่น เป็นพิธีกรหน้าเสาธง เป็นต้น (วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2541 : 81) นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดบรรยากาศส่งเสริมการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมบรรยากาศ การช่วยเหลือร่วมมือ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมากกว่าการแข่งขัน ส่งเสริมการแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร ให้นักเรียนเกิดความภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหา (ดวงเดือน อ่อนน่วม. 2542 : 12 – 13) นอกจากส่งเสริมบรรยากาศภายในโรงเรียนให้สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น ร่วมมือประสานงานกับสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง ชุมชน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน และป้องกันสิ่งที่จะทำลายบรรยากาศต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15 – 16)

### 2.3 การพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 โรงเรียนจะเป็นองค์กรหลักสำคัญของการสร้างความมั่นใจในด้านมาตรฐานและคุณภาพ ซึ่งในสภาพปัจจุบันหมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจประทับใจ หรือมั่นใจในผลผลิต (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2542 : 45-50) และคุณภาพด้านหนึ่งก็คือ สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นศูนย์รวมแหล่งวัสดุอุปกรณ์แห่งหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้ได้มาตรฐาน โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร บรรณารักษ์ ครูผู้สอน ต้องร่วมพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างแท้จริง (พริ้มเพรา คงชนะ. 2543 : 2) ทั้งนี้เพราะทรัพยากรสารสนเทศมีอยู่อย่างหลากหลายในห้องสมุด ทั้งที่เป็นวัสดุสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน สื่อเทคโนโลยี การคัดเลือกวัสดุดังกล่าวต้องคำนึงถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ความทันสมัย ประโยชน์และคุณค่า และมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (พริ้มเพรา คงชนะ. 2543 : 3) สื่อที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาจะเพิ่มความสำคัญขึ้นทุกขณะ ดังนั้นครูและผู้บริหารจะต้องปรับตัวครั้งยิ่งใหญ่ให้เข้ากับเทคโนโลยีดังกล่าว แต่อย่าลืมว่า ไอที เป็นเทคโนโลยีที่มีการลงทุนและมีราคาแพง จึงขึ้นอยู่กับหน่วยงานว่าจะนำมาใช้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดหรือไม่ (ยีน ภูววรรณ. 2543 : 9)

นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติยังสนับสนุนการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่อเชื่อมระบบ และซอฟต์แวร์ รวมทั้งสนับสนุนสื่อสารมวลชนของรัฐ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 สถานีวิทยุของกระทรวงศึกษาธิการ สถานีวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นเครือข่ายเหล่าทัพต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยรัฐจะจัดสรรงบประมาณให้อย่างเพียงพอ ซึ่งผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ กระตือรือร้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวนี้ (วันชัย ศิริชนะ. 2543 : 13)

นอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนก็เป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับการเรียนการสอนได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่สำคัญทางศาสนา ประวัติศาสตร์ ศูนย์ราชการ แหล่งธรรมชาติ สถานประกอบการต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 14)

ด้วยเหตุที่สื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องมีลักษณะที่หลากหลายสามารถตอบสนองความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและต้องให้สอดคล้องต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 33) นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสำรวจ จัดทำ จัดหา ปรับปรุง ให้สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้ครูและนักเรียน

ร่วมมือกันสร้างสื่อวัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูทำการวิจัย เพื่อพัฒนาสื่อ ตรวจสอบความเหมาะสมของสื่อ จัดหาทุนและงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาสื่ออย่างเพียงพอ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 33) ขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สถานประกอบการ เพื่อรองรับและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 19)

#### 2.4 การพัฒนาครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 80) ได้เสนอว่า การพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นสิ่งที่หลายคนเห็นว่ายากที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ บางคนมองว่าเป็นสิ่งยุ่งยาก ต้องใช้สิ่งและเวลามากในการประกอบกิจกรรม จนก่อให้เกิดการปฏิเสธไม่ยอมรับ ไม่ยอมเรียนรู้ การสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน ให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของแนวคิดนี้ เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง เทคนิควิธีการปรับกระบวนทัศน์ อาจใช้การระดมพลังสมองการประชุมชี้แจง การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ จากนั้นก็จะเป็นการพัฒนาให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง การให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการฝึกฝนให้เกิดทักษะเกิดความชำนาญ จนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถในการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลการจัดให้มีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อต่าง ๆ ควรกระทำอย่างจริงจังใช้วิธีการที่หลากหลาย ให้ครูได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ความมั่นใจ ฝึกให้ครูและบุคลากรได้ร่วมกันทำงานเป็นคณะ ร่วมกันคิดและออกแบบวิธีสอน แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ของกันและกัน ฝึกการวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ฝึกให้รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น สามารถนำเทคนิควิธีการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจอาจทำได้หลายวิธี ดังเช่น จุฬามาต เกิดแก้วตา ได้เสนอไว้ คือ (สุภาพ หงษ์ทอง. 2540 : 28 ; อ้างอิงจาก จุฬามาต เกิดแก้วตา. 2533 : 94 – 95) การให้เข้ารับการอบรมตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัด หรือโรงเรียนจัดเอง การหาเอกสารให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า การให้ครูเป็นสมาชิกของชมรม สมาคม หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การให้ครูและบุคลากรได้เดินทางไปศึกษาดูงานการเรียนการสอนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ การส่งไปศึกษาในสถาบัน หน่วยงานที่สอนวิชาชีพ สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ หรือจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องกระตุ้น ครูและบุคลากรให้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นการพัฒนา

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเอง ในการก้าวเข้าสู่การเป็นครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ และครูผู้ทรงคุณวุฒิ (โกวิท ประมวลพฤษ์. 2542 : 9 – 10) นอกจากการพัฒนาครูแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนต้องหาทางในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนส่งเสริมต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 29)

**สรุป** การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การปรับปรุง จัดหา ผลิตสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อบรม ประชุม ชี้แจง สัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น เพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีประสิทธิภาพ

### 3. การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การประชาสัมพันธ์ มีความหมายที่หลากหลาย ดังเช่น อุดมศักดิ์ เวชราภรณ์ และคนอื่น (2538 : 3) ได้ให้คำนิยามของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า เป็นการติดต่อเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานหรือผู้บริหารไปยังกลุ่มชนหรือผู้เกี่ยวข้องด้วยการประชาสัมพันธ์ โดยตรงหรือการใช้สื่อต่าง ๆ ส่วน อภิขรศรี พลอดเปลี่ยว (2533 : 17) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มบุคคล ซึ่งมีหน้าที่อยู่ในโรงเรียน กับกลุ่มชนที่โรงเรียนตั้งอยู่หรือกับผู้ปกครอง รวมทั้งองค์กรหรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนสัมพันธ์กับโรงเรียนที่โรงเรียนจะต้องรับใช้ หรือให้บริการดำเนินงานอย่างมีแบบแผนต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการไม่ตรีสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องกับ เสนีย์ แดงวัง (2526 : 14) ที่กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันกับประชาชน ส่วน ชม ภูมิภาค (2526 : 3) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การปฏิบัติโดยมีการวางแผนอย่างดีและปฏิบัติตามแผนนั้น เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานและเกิดกิจกรรมของหน่วยงานเพื่อให้หน่วยงานสามารถดำเนินงานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันที่ วิจิตร อวระกุล (2522 : 257-258) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินงานกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อสร้างชื่อเสียง ความเชื่อถือ เลื่อมใส นิยม มั่นใจ เข้าใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เพื่อเชิญชวนสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูล ไกล่ลิดสนทนสนมเพื่อให้โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการ ลดความขัดแย้ง ความเข้าใจผิด

วิจิตร อวาท (2522 : 268) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ ไว้หลายวิธี เช่น เขียนบทความ เขียนข่าว จัดกิจกรรมปาฐกถา เยี่ยมเยียน สดับรับฟัง จัดนิทรรศการแสดงผลงาน จัดหมายข่าว ออกเสียงตามสาย ส่วน อัปษรศรี พลอดเปลี่ยว (2533 : 110-112) ได้เสนอวิธีการประชาสัมพันธ์ไว้หลายแนวทางคือ การประชุม งานโฆษณา ระบบเสียงตามสาย การบอกต่อ วารสารของโรงเรียน จัดทำหนังสือคู่มือ จัดหมายข่าวภายใน ป้ายนิเทศ โปสเตอร์ ป้ายโฆษณา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชม ภูมิภาค (2522 : 252-369) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการประชาสัมพันธ์ไว้หลายวิธีคือ การสนทนา การประชุม การปาฐกถา การพูดในโอกาสพิเศษ การอภิปราย การใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ จัดหมายข่าว ส่วนอิสระ เสียงเพราะดี (2541 : 312) ได้สรุปว่า เครื่องมือและวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้ประชาสัมพันธ์มีหลายอย่างเช่น บุคลากรของโรงเรียน การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน จัดทำวารสาร จัดกิจกรรมพิเศษ คำขวัญ โสตทัศนอุปกรณ์ จัดอบรม บรรยาย จัดให้มีการแนะนำ นิเทศ ให้กับผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น เช่นเดียวกับที่ ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์ ได้สรุปการประชาสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนว่า (ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์. 2539 : 13) การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การจัดทำ จัดหมายข่าว วารสาร ประกาศ ป้ายโฆษณา หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ เสียงตามสาย วิทยุ เครื่องรับวิทยุประชาชน รายการโทรทัศน์การศึกษา อินเทอร์เน็ตและแลน รายงานความก้าวหน้า จัดประชุมชี้แจง เชิญเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัด เป็นต้น

เนื่องจากการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นภาระงานที่หนัก เป็นเรื่องใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งระดับหน่วยงาน ชุมชน และระดับบุคคล ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้รวมไว้ในมาตรา 9 (5) (6) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คือ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และเรณูมาศ มาอุ่น. 2542 : 6) ซึ่งการที่โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากทุกฝ่ายได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้ให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รู้และเข้าใจคือ

### 3.1 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ถึงลักษณะของหลักสูตรว่า หลักสูตรตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะมีลักษณะที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15) หลักสูตรจะมีความเป็นสากล มุ่งอนาคต มีมาตรฐาน

กว้างและมีความยืดหยุ่น เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชีวิตจริง (กรมวิชาการ. 2542 : 13) หลักสูตร จะมี 2 อย่าง คือ หลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรระดับชาติ เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และหลักสูตรท้องถิ่น ที่นำเอาสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15) ซึ่งหลักสูตรในส่วนที่ 2 นี้ สถานศึกษาและชุมชน สังคม จะต้องร่วมกันกำหนด

ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 12) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ จะต้องจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา การเรียนรู้ก็เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 13 – 14) ซึ่งแนวทางนี้มีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ ทิศนา ขัมมณี (2542 : 14 – 15) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมุ่งให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้มีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง ได้เคลื่อนไหวร่างกาย ประกอบกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนก็มีมากมาย เช่น วิธีการเรียนแบบสืบค้น แบบแก้ปัญหา แบบใช้กรณีศึกษา แบบรายงาน แบบการค้นคว้าอิสระ แบบโครงงาน ศูนย์การเรียนรู้ สถานการณ์ทำงาน การทัศนศึกษา การสัมภาษณ์จริง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น (วิวัฒนาพร ระเบียบทุกข์. 2541 : 17 – 45) ซึ่งการที่ผู้บริหารดำเนินการประชาสัมพันธ์ถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังกล่าวนี้นี้ ก็เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความเข้าใจ หากได้ยินได้ฟังหรือเห็นการปฏิบัติดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจและไม่คัดค้าน กีดกัน ต่อต้าน แต่จะให้การส่งเสริม สนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

### 3.2 การประชาสัมพันธ์ด้านบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนต้องพยายามเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้ทุกคนได้ทราบว่ามีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ต้องเป็นแบบประชาธิปไตย ทุกคนมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพ ของกันและกัน บรรยากาศจะเป็นแบบร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ มากกว่าการแข่งขัน บรรยากาศจะมีความสนุก ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด มีการเสริมแรง ยกย่อง ชมเชยมากกว่าตำหนิ ลงโทษ (ไสว พักขา. 2542 : 243) บรรยากาศจะมุ่งให้นักเรียนได้ แสดงออก ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่าเป็นผู้รับการถ่ายทอด สภาพแวดล้อม ต้องส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน สภาพแวดล้อมต้องส่งเสริม การคิด การแสดงออก มีความเป็นระเบียบสวยงาม ร่มรื่น (วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. 2541 : 59 – 61) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตร อบอุ่น เข้าใจและยอมรับ กันและกัน ให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 30)

### 3.3 การประชาสัมพันธ์ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ของการจัด

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ว่า สื่อ วัสดุอุปกรณ์ จะมีความหลากหลาย สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้อง กับชีวิตจริง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการทำจริงปฏิบัติจริง ส่งเสริมความแตกต่าง ระหว่างบุคคล (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 9 – 10) เด็กที่มีความถนัดด้าน ภาษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ก็จะเป็นหนังสือ เทป อุปกรณ์การเขียน การพูดคุย อภิปราย ได้วาที นิทาน ฯลฯ เด็กที่มีความถนัดด้านตรรกศาสตร์จะรักการทดลอง การถามคำถาม การคิด คำนวณ วัสดุอุปกรณ์ จะเป็นสิ่งของในการสำรวจและคิดอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ การไปทัศนศึกษา ตามสถานที่ต่าง ๆ เด็กที่มีความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ ก็คิดเกี่ยวกับรูปภาพและจินตนาการ รัก การวาดภาพการออกแบบ เป็นต้น สิ่งที่ต้องการหรือใช้เป็นอุปกรณ์จะเป็นภาพตัดต่อ จิ๊กซอ หนังสือนิทานมีภาพประกอบ อุปกรณ์ศิลปะ เกม การไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นต้น เด็กที่มีความถนัดด้านการใช้ร่างกายหรือส่วนต่าง ๆ ก็จะรักการเต้นรำ การกีฬา การสัมผัส ต่าง ๆ และต้องการแสดงบทบาทสมมติ การเคลื่อนไหวร่างกาย การกีฬา การเรียนรู้โดยผ่าน การสัมผัส และเกมที่ต้องใช้ร่างกาย เป็นต้น เด็กที่มีความถนัดด้านดนตรีจะคิดเกี่ยวกับจังหวะ และท่วงทำนอง รักการร้องเพลง การเคาะจังหวะ การรับและการฟัง เป็นต้น ดังนั้น อุปกรณ์ก็จะ

เป็นดนตรี ช่วงเวลาในการร้องเพลง หรือเล่นดนตรี การไปชม Concert เป็นต้น เด็กที่ถนัดด้านมนุษยสัมพันธ์ จะคิดถึงการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับบุคคลรอบข้าง รักการเป็นผู้นำ การจัดการ การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ต้องการเพื่อน การเล่นเป็นกลุ่ม การทำงานเป็นทีม เด็กที่มีความถนัดด้านความรู้จักตนเอง จะคิดเรื่องภายในตนเอง รักการตั้งวัตถุประสงค์ของตนเอง สมารถ การวางแผน การอยู่เยียบ ๆ การคิด เป็นต้น จึงต้องการที่จะอยู่โดยลำพัง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอทางเลือกสถานที่เฉพาะของตนเอง (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 8 – 9; อ้างอิงจาก Howard Gardner. 1983)

### 3.4 การประชาสัมพันธ์ด้านครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบถึงบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังที่ นภเนตร ธรรมบวร (2542 : 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ครูจะมีหน้าที่อำนวยความสะดวก วิทยาการ นำเรียน ส่วน ทรรษา นิลวิเชียร (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 6 ; อ้างอิงจาก ทรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 55) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหน้าที่จัดเตรียมสิ่งแวดล้อม จัดเตรียมกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 61) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ว่า มีหน้าที่จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้กระตุ้นและส่งเสริมการคิด ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนและกลุ่ม ส่งเสริมการใช้สื่อ ฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหาและค้นพบความรู้ ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามของวิถีไทย และสากล ส่วน ทิศนา แคมมณี (2542 : 24 – 25) ได้เสนอว่าบทบาทของครูจะแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเตรียมการสอน ครูจะต้องศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผน การสอน จัดเตรียม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหนังสือข้อมูลต่าง ๆ ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ เตรียมเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ ห้องเรียนหรือสถานที่ประกอบกิจกรรม ในขณะที่สอนจะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจร่วมกิจกรรม ดูแลให้คำแนะนำ แก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม ให้คำแนะนำ บันทึกปัญหาข้อขัดข้อง ให้การเสริมแรง ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติม ให้ข้อมูลย้อนกลับในขณะที่ประเมินผล เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงาน

และผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

บทบาทหน้าที่ของนักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทิศนา แคมมณี (2542 : 26 – 27) ได้เสนอไว้ว่า นักเรียนควรมีบทบาท ดังนี้ คือ บทบาทการมีส่วนร่วมแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ต่าง ๆ จัดระเบียบความรู้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ประยุกต์ความรู้ไปใช้ ส่วน อรทัย มูลคำ และคนอื่น (2542 : 52 – 53) ได้เสนอว่า นักเรียนควรมีบทบาทในการฝึกวางแผนร่วมกับคนอื่น ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนเองและกลุ่มสนใจ เพื่อนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน กำหนดงานและขั้นตอนการทำงาน แบ่งงานตามความสามารถของสมาชิก ลงมือปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเอง รับฟังการชี้แนะและวิจารณ์จากผู้อื่นเพื่อการปรับปรุงงาน ซินชมในผลงาน ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาผลงานของตนเองจนเป็นที่พอใจและสามารถสรุปความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง ส่วน วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2541 : 59) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และร่วมประเมินตนเองและเพื่อน ส่วน ไสว พักขาว (2542 : 243) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนควรมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่ครูกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา มีส่วนร่วมทั้งร่างกาย จิตใจและการคิดในทุกสถานการณ์ เรียนทั้งในห้องเรียนและสถานการณ์จริง ตอบคำถามสำคัญหรือคำถามหลัก มีความกระฉับกระเฉงว่องไว ทำงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถสร้างความรู้และสามารถแก้ปัญหา เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า บทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนต้องได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้เคลื่อนไหวร่างกายประกอบกิจกรรมได้ปฏิสัมพันธ์ กับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานต่าง ๆ ได้เชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

บทบาทของผู้ปกครองและชุมชน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนจำเป็นต้องรู้และเข้าใจบทบาทของตนและเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงจะให้การส่งเสริมสนับสนุนได้อย่างถูกต้อง (เรณูมาศ มาอุ่น และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์. 2542 : 16 – 19) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 6) ได้กำหนดบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนไว้ว่า ผู้ปกครองและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร จัดให้บุตรและบุคคลในความดูแลได้รับการศึกษา

ภาคบังคับ อบรมเลี้ยงดูบุตร ให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งวิทยากร ที่สามารถเข้าไปสนับสนุนการเรียนการสอน ได้เข้าร่วมกำหนดหลักสูตร กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมงานวิชาการ ให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2534 : 6) ส่วน คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ได้กำหนดบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนไว้ว่า (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 57 – 58) กิจกรรมที่ส่วนต่าง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ร่วมกันคือ

1. การสำรวจความต้องการ คือสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อสร้างกระตือรือร้นและความสนใจและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. การกำหนดมาตรฐาน คือร่วมกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดความสนใจและเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

3. การวางแผนการเรียนรู้ คือการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. กิจกรรมการเรียนรู้ คือวิธีการปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์ความรู้จากการคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง

5. การประเมินผล คือการประเมินประสบการณ์ด้านต่าง ๆ โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. การสรุปผลการเรียนรู้ คือการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องของการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยร่วมกับครูและผู้บริหารในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของลูก ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน รวมทั้งในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ชุมชนต้องเข้าร่วมกำหนดนโยบายการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

**สรุป** การประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาท หน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม ตลอดจนบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบและเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง

#### 4. การนิเทศภายใน กำกับติดตาม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง

การนิเทศภายใน กำกับติดตาม การเรียนการสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน (Ben, M. Harris. 1963 : 8-10) ซึ่งมีนักการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น วิรัตน์ บัวขาว (2538 : 36) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือส่งเสริม และนำครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ส่วน นิกร เพ็ญเวียง (2538 : 48) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายใน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารหรือบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือ ร่วมใจกันปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2530 : 12) ที่ให้ความหมายว่า การนิเทศภายในเป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมาย ร่วมมือกับครูและบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อสัมฤทธิ์ผลสูงสุดของการเรียนของนักเรียน ส่วน คลิกแมน (Clickman. 1981 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความคิดเกี่ยวกับเรื่องของงาน (Tasks) และกิจกรรมที่ทำร่วมกันของผู้บริหารและครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

การกำกับ ติดตามผล เป็นการคอยติดตามตรวจสอบว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติงานตามขั้นตอน หรือตามแผนงานโครงการหรือไม่ งานมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหาอะไร อิศระ เสียงเพราะดี และชัชชัย พิกุลแก้ว (2541 : 258) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่สำนักนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ (2543 : 33) ที่ให้นิยามไว้ว่า การกำกับติดตาม เป็นการเฝ้าดูติดตามดูว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงาน โครงการหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล เป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ เป็นความเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นใหม่ โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คอยกำกับ เป็นเรื่อง que ผู้บริหารโรงเรียนมีอาจหลีกเลี่ยงได้จะต้องคอยเอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้วยตนเองและมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการอย่างจริงจัง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 21) ซึ่งการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล ผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ดังที่ นิกร เพ็ญเวียง (2538 : 49) ได้เสนอไว้ว่าการนิเทศภายในตามยุทธวิธีกำหนดไว้ 8 วิธี คือการประชุม การนำศึกษาดูงาน การให้การศึกษาจากตำรา การสนทนาวิชาการ การบริการเอกสาร การให้คำปรึกษาหารือ การสาธิตการสอนและการสังเกตการสอน ส่วน อิศระ เสียงเพราะดี และชัชชัย พิกุลแก้ว (2541 : 258) ได้รวบรวมแนวทางติดตามผลของผู้บริหารโรงเรียนไว้หลายวิธีคือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การพูดคุย สนทนา การใช้แบบสอบถาม การตรวจงาน การกำหนดมาตรฐานของงาน ส่วน วัฒนพร

ระงับทุกข์ (2541 : 83) ได้เสนอว่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรตั้งคณะกรรมการเพื่อคอยให้คำปรึกษา อำนาจความสะดวกให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ การนิเทศภายใน กำกับติดตามผล เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ควรทำใน 4 เรื่อง ดังนี้คือ

#### 4.1 นิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารจะใช้กระบวนการนิเทศภายในในการบริหารงานวิชาการแทบทุกขั้นตอน ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (นราวิชัย บวรบุญฤทธิ์. 2540 ; อ้างอิงจาก วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525 : 196) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเตรียมวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ การเตรียมอบรมครู และการจัดครูเข้าสอน การบริหารวัสดุประกอบหลักสูตร การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบ การเลือกสรรและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากนี้ อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ พิงคารวัฒน์ (นราวิชัย บวรบุญฤทธิ์. 2540 : 34 ; อ้างอิงจาก อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ พิงคารวัฒน์. 2528 : 32) ได้กล่าวถึงการนิเทศที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรแนะนำให้ครูเข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และสิ่งสำคัญ ๆ ของหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีลักษณะที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15) นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนต้องคอยแนะนำสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนที่นำสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น ชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างเป็นหลักสูตร ให้ครูและบุคลากรทราบถึงแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (กรมวิชาการ. 2542 : 13) ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ก็เช่นกัน ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะคอยเอาใจใส่ให้กำลังใจ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้และค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ได้เคลื่อนไหวประกอบกิจกรรม ได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้จักการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง (ศิษนา แชมมณี. 2542 : 14 – 15) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนนิเทศครูและบุคลากรให้รู้และเข้าใจ มีกำลังใจ สะดวกในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ก็ต้องคอยตรวจสอบ สังเกต ดูแล เอาใจใส่ว่าครูและบุคลากรได้ปฏิบัติตามที่ได้นิเทศไปหรือไม่ได้ผลเพียงไร คอยให้กำลังใจช่วยเหลืออย่างจริงจัง

#### 4.2 การนิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนต้องเอาใจใส่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้ครูได้รู้และเข้าใจ ได้จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ครูได้รู้และเข้าใจว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ต้องเป็นแบบประชาธิปไตย ทุกคนเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน บรรยากาศจะเป็นแบบร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์มากกว่าการแข่งขัน มีความสนุก ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด มีการเสริมแรงมากกว่าการตำหนิ การลงโทษ (ไสว พักขาว. 2542 : 243) บรรยากาศจะมุ่งให้เด็กได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่ารับการถ่ายทอดจากครู สภาพแวดล้อมต้องส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ส่งเสริมการคิด การแสดงออก มีความเป็นระเบียบสวยงามและร่มรื่น (วัฒนพพร ระวังทุกข์. 2541 : 59 – 61) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แสดงออกอย่างนุ่มนวลเป็นมิตร เมตตา อบอุ่น เข้าอกเข้าใจ และยอมรับกันและกันให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 30) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้ช่วยเหลือแนะนำให้กับครู ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต้องคอยกำกับติดตาม เอาใจใส่ให้กำลังใจกระตุ้นครูให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องให้เป็นนิสัย

#### 4.3 การนิเทศภายใน กำกับติดตาม เกี่ยวกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนต้องคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำให้การสนับสนุนให้กำลังใจ ในการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ให้คำแนะนำในการจัดทำสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ลักษณะของสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องมีความหลากหลายสอดคล้องกับชีวิตจริง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการทำจริงปฏิบัติจริง ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 9 – 10) ดังเช่น การ์ดเนอร์ (Howard Gardner. 1983) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีความถนัดด้านภาษา ควรใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นหนังสือ เทป อุปกรณ์การเขียน การพูดคุย การอภิปราย การโต้วาทิ ฯลฯ เด็กที่มีความถนัดด้านตรรกศาสตร์ จะเป็นคนมีเหตุผล ชอบทดลอง ชอบถามคำถาม ชอบคิด ชอบทดลอง วัสดุอุปกรณ์จะเป็น เครื่องมือสำรวจ เช่น กล้อง อุปกรณ์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ การไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ เด็กที่มีความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ ก็คิดเกี่ยวกับรูปภาพและจินตนาการ รักษาความสะอาด การออกแบบเป็นต้น สิ่งที่ต้องการใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์ควรเป็นภาพตัดต่อ จิ๊กซอ หนังสือนิทานที่มีภาพประกอบ อุปกรณ์ศิลปะ เกม การไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์ ศิลปะ เป็นต้น เด็กที่มีความถนัดการใช้ร่างกายหรือส่วนต่าง ๆ ก็จะรักการเคลื่อนไหวร่างกาย การเต้นรำ การเล่นกีฬา การสัมผัสต่าง ๆ และต้องการแสดงบทบาทสมมติ การเรียนรู้โดยการสัมผัส และเกมที่ต้องใช้ร่างกายเป็นต้น เด็กที่มี

ความถนัดด้านดนตรีจะคิดเกี่ยวกับจังหวะและท่วงทำนอง รักการร้องเพลง การเคาะจังหวะ การรับและการฟัง เป็นต้น

#### 4.4 การนิเทศภายใน กำกับติดตามเกี่ยวกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจ เอาใจใส่ดูแล คอยติดตามการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และเข้าใจ สามารถปฏิบัติติดตามบทบาทหน้าที่ของตนและของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องได้สามารถร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเอาใจใส่ในเทศ กำกับติดตาม นกเนตร ธรรมบวร (2542 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของครูตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะเป็น ผู้อำนวยการ เป็น วิทยากร นักเรียน ส่วน ธรรมชาติ นิลวิเชียร (นกเนตร ธรรมบวร. 2542 : 6 ; อ้างอิงจาก ธรรมชาติ นิลวิเชียร. 2535 : 55) ได้เสนอว่า บทบาทของครู ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะมีหน้าที่จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมจัดเตรียมกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ส่วนวัฒนาพร ระเบียบทุกซ์ (2541 : 61) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า มีหน้าที่จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้กระตุ้น และส่งเสริมการคิด ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเพื่อนและกลุ่มส่งเสริมการใช้สื่อ ฟังคิด ฟังแก้ปัญหา และค้นพบความรู้ ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ของวิถีไทยและสากล ส่วนทิสนา แคมมณี (2542 : 24 – 25) ได้เสนอว่า บทบาทของครูจะแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเตรียมการสอน ครูจะต้องศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน จัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือ ข้อมูลต่าง ๆ ติดต่อแหล่งเรียนรู้ เตรียมเครื่องมือการประเมินผล ห้องเรียนหรือสถานที่ประกอบกิจกรรมในขณะที่สอน จะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจร่วมกิจกรรม ดูแลให้คำแนะนำแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม ให้คำแนะนำบันทึกปัญหาข้อขัดข้อง ให้การเสริมแรง ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติม ให้ข้อมูลป้อนกลับ

นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้คำแนะนำ สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้เข้าใจ บทบาทของนักเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีผู้เสนอแนะไว้ ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2542 : 26 – 27) ได้เสนอไว้ว่านักเรียนควรมีบทบาทดังนี้ คือ บทบาทการมี

ส่วนร่วมแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ จัดระเบียบความรู้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ประยุกต์ความรู้ไปใช้ ส่วน อรทัย มูลคำและคนอื่น (2542 : 52 – 53) ได้เสนอว่า นักเรียนควรมีบทบาทในการฝึกวางแผนร่วมกับคนอื่น ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนและกลุ่มสนใจ เพื่อนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน กำหนดงานและขั้นตอนการทำงาน แบ่งงานตามความสามารถของสมาชิก ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเอง รับฟังคำชี้แนะ และวิจารณ์จากคนอื่น เพื่อการปรับปรุงงาน ชื่นชมในผลงาน ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาผลงานของตนเอง จนเป็นที่พอใจและสามารถสรุปความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง ส่วน วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 59) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนควรมีบทบาทสร้างความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และร่วมประเมินตนเองและเพื่อน ไสว พักขาว (2542 : 243) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ว่า นักเรียนควรมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในทุกเรื่อง ตามที่ครูกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนด้วยตนเอง ด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา มีส่วนร่วมทั้งร่างกายจิตใจและการคิดในทุกสถานการณ์ ทั้งในห้องเรียนและสถานการณ์จริง ตอบคำถามสำคัญ หรือคำถามหลัก มีความกระฉับกระเฉงว่องไว ทำงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถสร้างความรู้ และสามารถแก้ปัญหา

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า บทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนต้องได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้เคลื่อนไหวร่างกายประกอบกิจกรรม ได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ได้เชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ส่วนบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน ก็จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ครูได้ศึกษา ได้รู้และเข้าใจเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนไว้ ดังนี้ เรณูมาศ มาอูน และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ (2542 : 16 – 19) ได้เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมการเรียนการสอน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนต้องได้รับการยอมรับ เพราะเดิมนั้นผู้ปกครองและชุมชนค่อนข้างมีความเชื่อมั่นในกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหา จดจำเนื้อหา เก่งวิชาการและเคยชินกับความเชื่อ ความเข้าใจดังกล่าว

สำหรับบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้หลายมาตรา ซึ่งสรุปได้ว่า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 6 – 29) ผู้ปกครองและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร สนับสนุน จัดให้บุตรและบุคคลใน

ความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ อบรมเลี้ยงดูบุตรให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิทยาการที่ สามารถเข้าไปสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ เข้าร่วมกำหนด หลักสูตร กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมงานวิชาการ ให้ความเห็นชอบการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2543 : 6) จะเห็นว่าบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนมี ความสำคัญอย่างยิ่ง จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ครูได้รับรู้และเข้าใจอันจะเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต่อไป

ดังนั้น การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล เกี่ยวกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวก คอยเอาใจใส่ สอดส่องดูแล ให้กำลังใจ เพื่อให้ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องรู้และเข้าใจปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

**สรุป** การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา อำนวย ความสะดวก คอยเอาใจใส่ สอดส่องดูแล ให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

##### 5. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การประเมินผล เป็นบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องดำเนินการ เพื่อทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ต่าง ๆ กัน เช่น สตีฟเฟิลบีม (ไฟโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2542 : 151 ; อ้างอิงจาก Stufflebeam. 1973 : 128 – 150) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการแสวงหารวบรวมและจัด เตรียมข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์มาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ หาทางเลือกต่าง ๆ อิศระ เสียงเพราะดี (2541 : 303) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผล คือการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเป็นการเปรียบเทียบผลงานที่ทำกับมาตรฐานที่กำหนด ไว้ หรือคาดหวังไว้หรือเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการทำงานนั้น ๆ แล้วตัดสินใจว่าเป็นที่ พอใจหรือไม่ ดีไม่ดีอย่างไร ส่วนสำนักงานทดสอบการศึกษา กรมวิชาการ (2539 : 22) ได้ให้ ความหมายว่า การประเมินผล หมายถึง การสรุปอย่างเป็นระบบต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม Direct & Indirect Effect ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยเปรียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง มี

คุณภาพหรือประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งการประเมินผลดังกล่าวเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการประเมินผลการดำเนินงาน แต่แนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะใช้การประเมินผลแนวใหม่ ซึ่งเชื่อว่าสามารถที่จะวัดและประเมินผลความสามารถของผู้ทำงาน หรือผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกว่าวิธีเดิม ๆ มีหลายแนวทาง เช่น การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งจะมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติของผู้เรียน ตัวอย่างหนึ่งของการประเมินผลที่ชัดเจนและยอมรับกันแพร่หลาย คือการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) (วัฒนาพร ระบุบทกวี. 2541 : 63)

การประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมอง หรือการคิด และจิตใจของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ โดยพยายามตอบคำถามว่าผู้เรียนทำอย่างไร และทำไมทำอย่างนั้น การได้ข้อมูลว่า “เขาทำอย่างไร” และ “ทำไม” จะทำให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและการสอนของผู้สอน (อรทัย มูลคำ. 2542 : 156) ความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริงค่อนข้างใหม่ หมายถึง กระบวนการสังเกตการณ์ที่ถี่และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิชาการ ที่นักเรียนทำเพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่เด็กเหล่านั้น การประเมินผลตามสภาพจริงไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่ เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและผู้ผลิตความรู้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงรวมทั้งเน้นพัฒนาการเรียนรู้อันของนักเรียน เพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของสังคม (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 22) การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การทดสอบเพื่อค้นหาศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน การวัดผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งกระบวนการและผลงาน ทั้งความรู้ ความรู้สึกและทักษะการแสดงออกทุกด้าน (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 26) การประเมินผลจะต้องครอบคลุมสภาพที่แท้จริง สอดคล้องกับการแสดงออกของผู้เรียนทั้งกระบวนการและผลผลิต จะเน้นการมีส่วนร่วมอย่างมากระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครอง การประเมินผล ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนและต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต พฤติกรรม การใช้แฟ้มสะสมงาน การทดสอบ การจะเลือกใช้เทคนิคและวิธีการแบบใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาและวิชาเป็นสำคัญ (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 58 – 59)

การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง มีลักษณะสำคัญดังนี้ (อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ. 2542 : 157)

1. เป็นการประเมินที่นำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
  2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ
  3. เป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
  4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
  5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง รวมทั้งเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
  6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
  7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
  8. เน้นการจัดความสามารถของการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่สลับซับซ้อน) เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
  9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข
  10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง
- การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง สามารถประเมินได้หลายวิธี คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจงาน การทดสอบ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของผู้เรียน แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 25)

จากแนวทางการประเมินผลดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารในฐานะผู้มีหน้าที่หลักในการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน ผู้สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ และผู้กำหนดเป้าหมายของโรงเรียน (Minudin. 1987 : 2403 – A) จะต้องใช้กระบวนการประเมินผลดังกล่าวข้างต้น ประเมินผลการดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลโครงการ ประเมินผล การพัฒนาครู และบุคลากร ประเมินผลการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประสานความร่วมมือกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วยวิธีที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 25)

สำหรับการประเมินผลตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยใคร่จะศึกษาใน 4 ด้าน คือ

## 5.1 การประเมินผลหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจน เช่น อาจประเมินเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวินิจฉัยสั่งการ หรือเพื่อสะท้อนกลับไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน ดังที่ กล้า ทองขาว (2538 : 161) ได้กำหนดแนวทางการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

### 5.1.1 ประเมินเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร มีวิธีการประเมิน คือ

#### 5.1.1.1 การใช้แบบสอบถามผู้เกี่ยวข้อง

#### 5.1.1.2 การสัมภาษณ์ครูผู้สอน

#### 5.1.1.3 การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร

#### 5.1.1.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนต่างหลักสูตร

#### 5.1.1.5 การศึกษารายกรณีในห้องเรียน

### 5.2 การประเมินเพื่อตัดสินใจส่วนบุคคล มีวิธีการประเมิน คือ

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์หรือปัทสนาที่กำหนดไว้

#### 5.2.2 การสัมภาษณ์แบบคลินิก

#### 5.2.3 การจัดประชุมสัมมนา เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร

5.2.4 การประชุมสัมมนาผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับจุดอ่อนจุดแข็งของหลักสูตร

อย่างไรก็ตามแม้จะมีแนวทางการประเมินหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ เป็น 2 แนวทางดังกล่าว แต่ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการประเมินก็สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในแง่การตัดสินใจส่วนบุคคลและการตัดสินใจเกี่ยวกับภาพรวมทั้งหมดของหลักสูตร ขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารเน้นการประเมินแนวทางใด ข้อมูลที่ได้ก็จะเอื้อประโยชน์โดยตรงต่อการนำไปใช้แนวทางนั้นมากกว่า

ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนก็สามารถประเมินจากสภาพที่แท้จริงของการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2541 : 64 – 65) ได้กล่าวว่า สามารถดำเนินการได้หลายวิธีคือ การสืบค้น (Inquiring) ผู้บริหารอาจใช้วิธีถามจากครู และนักเรียนโดยตรงเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานของตนเองต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ครูรายงานผลการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนรายงานผลการเรียนรู้ การสังเกต (Observation) ผู้บริหารสังเกตการจัดการเรียนการสอนจากครู การประกอบกิจกรรมของนักเรียน รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้บริหาร วิเคราะห์การปฏิบัติงานของครู

และการร่วมประกอบกิจกรรมของนักเรียน เพื่อค้นหาว่าส่วนใดที่ครูทำได้ มีส่วนใดควรปรับปรุง และการทดสอบ คือการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวัดการเรียน การสอน การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน และการกำหนดวิธีการบันทึกคะแนน หรือความสามารถของผู้เรียน นอกจากนั้นก็เป็นกรวัดโดยแฟ้มสะสมงาน ทั้งของครูและของนักเรียน เพราะแฟ้มสะสมงานของนักเรียนจะแสดงถึงความสามารถ จุดเด่นจุดด้อย ความสำเร็จ พัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 29)

สุมณฑา พรหมบุญ (2542 : 38) ได้เสนอวิธีการประเมินผลโดยกระบวนการ 5

1. การประเมินผลโดยทดสอบความรู้พื้นฐาน หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของเด็ก
3. การประเมินจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก
4. การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็ก
5. การประเมินจากข้อสอบมาตรฐาน

ดังนั้น การประเมินผลหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การที่ผู้บริหาร รวบรวม จัดเตรียม ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วสรุป นำมาใช้พิจารณาตัดสินใจว่าหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดีหรือไม่ดี ประสบความสำเร็จหรือไม่

### 5.3 การประเมินผล ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจน แล้ววางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เปรียบเทียบผลการผลิตสื่อ วัสดุอุปกรณ์ คุณภาพมาตรฐานของสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (อิสระ เสียงเพราะดี. 2541 : 303) จากนั้นก็ตัดสินว่า สื่อ ดังกล่าวมีคุณภาพดีได้มาตรฐาน มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ ซึ่งลักษณะของสื่อที่ดีจะต้องช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิด การวิเคราะห์ (วันเพ็ญ จันทร์เจริญ. 2542 : 100) ส่วนแหล่งความรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการด้านภาษา ห้องพิพิธภัณฑน์ในโรงเรียน หรือแม้แต่แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถานที่จริง (วันเพ็ญ จันทร์เจริญ. 2542 : 105) ผู้บริหารโรงเรียนก็ใช้วิธีการประเมินตามสภาพที่แท้จริงจากครูและนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตพฤติกรรม รายงาน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 25) และแฟ้มสะสมงาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แฟ้มสะสมงาน ถือเป็นแหล่งข้อมูล หรือหลักฐานที่แสดงรายการความสามารถ ความสำเร็จ ความก้าวหน้า ความภาคภูมิใจที่ทั้งครูและนักเรียนนำมารวบรวมไว้ อย่างเป็นระบบ และแฟ้มสะสมงานก็มีหลายประเภท เช่น แฟ้มสะสมงานส่วนบุคคล แฟ้มผลงานเชิงวิชาชีพ แฟ้มผลงานทางวิชาการ และแฟ้มผลงานสำหรับโครงการ (ประดิษฐ์ ทองคำปลิว และครรชิต มนูญผล. 2541 : 23)

#### 5.4 การประเมินผลบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในเบื้องต้นผู้บริหารต้องทำความเข้าใจก่อนว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นอย่างไร จากนั้นก็แสวงหาและรวบรวมข้อมูล (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2542 : 151 ; อ้างอิงจาก Stufflebeam. 1973 : 128 – 150) แล้วเปรียบเทียบข้อมูลและสารสนเทศด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดำเนินอยู่กับมาตรฐาน คือบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (อิสระ เสียงเพราะดี. 2541 : 303) ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลก็สามารถดำเนินการได้ โดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น สุนทรีย มุลค่า (2542 : 25) ได้กล่าวว่า การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงสามารถประเมินได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจงาน การทดสอบ จากการรายงานของตนเองของครูและนักเรียน จากแฟ้มสะสมงาน แบบบันทึกย่อย แบบบันทึกแสดงความรู้สึก แบบบันทึกของครู นักเรียน เพื่อนผู้ปกครอง เมื่อผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการดังกล่าวนี้ก็จะสามารถตัดสินใจว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียนสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่ สามารถที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาบรรยากาศให้ดีขึ้นได้

#### 5.5 การประเมินผลครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประเมินครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจนแล้ว แสวงหา รวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2542 : 151 ; อ้างอิงจาก Stufflebeam. 1973 : 128 – 150) ที่ปฏิบัติอยู่เดิม ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากน้อยแค่ไหน

ทิตนา แคมมณี (2542 : 24) ได้เสนอบทบาทของครูไว้ว่า บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน เตรียมกิจกรรม เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ คอยกำกับดูแล อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สังเกต บันทึกพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

ของผู้เรียน ให้คำแนะนำ ให้การเสริมแรง และประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 61) ได้เสนอบทบาทครูตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ครู มีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิด การค้นหาความรู้ และการแสดงออกของผู้เรียน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา มีความสุข ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ. (2542 : 52) ได้เสนอบทบาทของครู ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า วางแผนจัดกิจกรรมการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูรายวิชา ครูวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและนักเรียน กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า ลดบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้กำกับ สนับสนุน กระตุ้น วัตถุประสงค์ และประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูได้เปลี่ยนไปจากที่ครูเป็นศูนย์กลาง เป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนั้นยังประเมินจากตัวบ่งชี้ การสอนของครู ซึ่งศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 10 ; อ้างอิงจาก ศูนย์พัฒนาคุณภาพวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 3 – 4) ได้วิเคราะห์ตัวบ่งชี้การสอนของครู ที่เน้นการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยดูจาก ครูต้องเตรียมทั้งเนื้อหา และกระบวนการ ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เข้าใจ จูงใจ และเสริมแรง ครูเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง ครูได้จัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออก และคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง ครูได้ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่มครูได้ใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้ ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

นอกจากประเมินบทบาทของครูแล้ว ยังประเมินจากบทบาทของนักเรียน โดยประเมินจากการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินจากความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2542 : 26) ได้เสนอบทบาทของผู้เรียนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในกาแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ บทบาทในการศึกษาและลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง บทบาทในการจัดระเบียบ ความรู้ บทบาทในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่วน วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 59) ได้เสนอบทบาทของนักเรียน ตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่ามี บทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม บทบาทในการเรียนรู้กระบวนการทำงานต่าง ๆ และบทบาทในการร่วมประเมินตนเองและเพื่อน อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ. (2542 : 53) ได้เสนอว่า บทบาทของนักเรียนตามแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การฝึกวางแผนทำงานกับผู้อื่น ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนเองและเพื่อนสนใจ ทำ

กิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม ส่วนตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียนนั้นศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นภเนตร ชรรณบวร. 2542; อ้างอิงจาก ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 3 – 4) เสนอว่า การเรียนที่ถือว่าเป็นการเรียนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะดังนี้ คือ นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง นักเรียนทำกิจกรรมเรียนรู้จากกลุ่ม นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามความสามารถ ตามความถนัด และความสนใจของตนเอง นักเรียนฝึกประเมินและปรับปรุงตนเอง

ส่วนบุคลากรที่เกี่ยวข้องในที่นี้ หมายถึง ผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารสามารถประเมินจากความร่วมมือ ประเมินจากความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเมินจากบทบาทของบุคคลดังกล่าว ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และประเมินจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ (เรณูมาศ มาอ่อน. 2542 : 16 – 26) ส่วนวิธีการประเมินที่สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง ได้แก่ การสืบค้น ซึ่งใช้วิธีถามจากครูและนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนโดยตรง การสังเกต การวิเคราะห์ การให้รายงาน การสัมภาษณ์ การบันทึก การดูจากแฟ้มสะสมงานทั้งของครูและนักเรียน

สรุป การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการ รวบรวมแสวงหา จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม รวมทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วสรุปนำมาตัดสินใจ ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีประสิทธิภาพ

### ความแตกต่างของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในยุคครูเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนไปในยุคที่การเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง การวางแผนในการจัดการเรียนการสอนจะเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนเท่านั้น หรือหากผู้บริหารจะวางแผนก็จะคิดและทำโดยลำพังแล้วสั่งการให้ครูปฏิบัติตาม โดยครูไม่มีส่วนร่วม เพราะผู้บริหารก็เป็นผู้คอยรับคำสั่งจากข้างนอก คือหน่วยงานต้นสังกัดเช่นกัน เมื่อครูไม่ได้ร่วมวางแผน ความเคยชินดังกล่าวก็นำมาใช้กับ

การเรียนการสอนโดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ซึ่งผิดกับยุคที่การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวางแผน การจัดทำแผนงานโครงการจะต้องเป็นพันธกิจที่สมาชิกในโรงเรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม ช่วยคิด ร่วมรับรู้ ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 24)

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครูและบุคลากรในยุคที่ครูเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนการสอน ครูไม่ค่อยได้รับการพัฒนา หรือแม้จะได้รับการพัฒนาก็เป็นการพัฒนาตามคำสั่งจากต้นสังกัด ไม่เกิดจากความกระตือรือร้นของครู ครูไม่มีโอกาสเสนอความต้องการและการจัดการศึกษาอบรม ก็เป็นไปตามความต้องการของต้นสังกัดไม่สนองความต้องการของครู การพัฒนาก็เป็นไปเพื่อพัฒนาทักษะด้านการถ่ายทอดความรู้ เมื่อครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การพัฒนา ครูก็ไม่อยากจะทำสนองความต้องการจำเป็นของโรงเรียน นอกจากนั้นครูที่ผ่านการอบรมมาก็มักเป็นทักษะเฉพาะตัว ไม่มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกันในระหว่างครูด้วยกัน ซึ่งผิดกับการพัฒนาในยุคที่การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นภายในโรงเรียนก่อน ต้องเกิดจากความต้องการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของโรงเรียน เกิดจากความร่วมมือ การกำหนดของสมาชิกทุกคน สมาชิกทุกคนยอมรับซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ และกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกเกิดความไว้วางใจ เชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ พัฒนานตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 12) การจัดการเรียนการสอนของครูก็ออกมาในรูปยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้บริหารจะต้องส่งเสริมแนวทางดังกล่าวให้ได้

ในด้านการจัดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในยุคที่ครูเป็นศูนย์กลาง ลักษณะของหลักสูตรจะไม่มี ความหลากหลาย มีแต่หลักสูตรแกนกลางดำเนินการโดยส่วนกลางและจัดเหมือนกันทั่วประเทศ ในยุคการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรมีความหลากหลาย มีทั้งส่วนที่ดำเนินการโดยส่วนกลางในรูปหลักสูตรแกนกลางเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละชุมชนและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 15)

ส่วนบทบาทในการจัดการเรียนการสอนก็เช่นกัน เดิมในยุคที่ครูเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารไม่ค่อยใส่ใจต่องานวิชาการ เพราะถือว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครู ปล่อยให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยลำพัง ทำให้ครูขาดการเตรียมพร้อม ขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการเตรียมการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนยึดการถ่ายทอดเนื้อหา เน้นความรู้ ความจำ การสื่อสารกับนักเรียนเป็นไปแบบทางเดียวคือครูเป็นคนสั่ง ครูเป็นคนคิด เป็นคนนำ

และเป็นผู้ประเมินความรู้ ความจำ จากเนื้อหา (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และคณะ. 2542 : ข) ในยุคที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยมุ่งที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่จะเรียนด้วยตัวเอง ให้ผู้เรียนได้ ประกอบกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ รู้จักประยุกต์ความรู้ไปใช้ ในชีวิตจริง ซึ่งต้องส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมตามระเบียบ กิจกรรมการแนะแนว กิจกรรมการแก้ปัญหา กิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และกิจกรรมอิสระของผู้เรียน รวมทั้ง กิจกรรมนอกเวลาเรียนด้วย ควรให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่การวางแผน เลือกวิธีดำเนิน กิจกรรม และประเมินผล โดยเน้นให้ปฏิบัติจริง ได้แสดงออก วัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2541 : 81)

ในด้านการสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ต้องยอมรับว่าในยุคที่ครูเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้เน้นการจัดการเรียนการสอนจะเน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอด โดยใช้กิจกรรมการบรรยาย เป็นส่วนมาก สื่อจึงมีลักษณะเป็นเอกสารประกอบการบรรยาย เน้นเนื้อหา เช่น หนังสือ แบบเรียน เป็นส่วนมาก ถึงจะมีสื่ออย่างอื่นก็เป็นสื่อประกอบการบรรยาย เช่น สไลด์ ภาพ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ซึ่งส่วนมากจะได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง บางครั้งก็ไม่สอดคล้อง ตามความต้องการ ไม่เพียงพอและไม่สะดวกในการนำไปใช้ และครูไม่นิยมใช้ เนื่องจากเคยชิน กับการสอนโดยบรรยาย ง่ายสะดวกเพราะอยู่กับตัว ผู้บริหารก็ไม่คิดที่จะหาเพิ่มเติม รอแต่ที่จะ ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง ซึ่งบางโรงเรียนได้รับการจัดสรรซ้ำแล้วซ้ำอีกเกินความจำเป็น เพราะส่วนกลางใช้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ และจัดสรรตามความต้องการของโรงเรียน แต่วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในยุคที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบริหารงบประมาณ ดำเนินการด้วยตนเอง ฉะนั้นผู้บริหารสามารถที่จะจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน การแก้ปัญหา สามารถดำเนินการได้ทันที ไม่ต้องรอสั่งการหรืออนุญาตจากส่วนกลาง (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 22) และสามารถหา แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และท้องถิ่นได้ด้วยตัวเอง

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ในยุคที่ครูเป็น ศูนย์กลาง บรรยากาศการบริหารงานวิชาการเป็นระบบนาย ลูกน้อง มีความขัดแย้ง การเรียน การสอนเป็นแบบควบคุม สั่งการ คิดและตัดสินใจโดยผู้บริหาร การเรียนการสอนตัดสินใจโดย ครู นักเรียนคือผู้รับ ครูคือผู้ให้ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 24) ส่วนในยุคที่นักเรียนเป็น ศูนย์กลาง บรรยากาศการบริหารเน้นการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมเปิดกว้าง การตัดสินใจอาศัย ฉันทามติ บรรยากาศแบบความร่วมมือ บรรยากาศด้านวิชาการให้นักเรียนได้คิด ได้ทำได้ลงมือ ปฏิบัติ ได้ตัดสินใจ ได้มีปฏิสัมพันธ์ แบบ 2 ทาง บรรยากาศด้านอาคารสถานที่ ก็จัดได้อย่าง เหมาะสม กระตุ้นส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า บรรยากาศเป็นวิชาการ ส่งเสริมการเรียนรู้ (วัฒนาพร ระวังบุทกซ์. 2541 :81)

ด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชน ในยุคที่การเรียน การสอนยึดครูเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารจะดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์น้อย เพราะการบริหาร

โรงเรียนเป็นระบบปิด โรงเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและชุมชน ส่วนมากจะให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดมาก ผู้ปกครองและชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการบริหาร และโรงเรียนเห็นว่าผู้ปกครองและชุมชนคือผู้รับบริการ ไม่จำเป็นต้องให้รับรู้เรื่องราวของโรงเรียน อีกอย่างหนึ่งโรงเรียนเป็นของรัฐบาล งบประมาณได้รับสนับสนุนจากรัฐบาล ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ปกครองและชุมชนรับทราบเรื่องราวของโรงเรียน (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2536 : 54) แต่ในยุคที่การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจต่อการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชน เพราะเป็นเรื่องใหม่ อีกทั้ง ขณะนี้ผู้ปกครองและชุมชน ถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และการจัดการศึกษาจะต้องให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม โดยเข้ามาเป็นคณะกรรมการโรงเรียนร่วมบริหาร ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดนโยบาย กำกับ ดูแล การบริหารจัดการของโรงเรียน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2543 : 6) ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชนถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อจะได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมและความร่วมมือให้ดียิ่งขึ้น

ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเมื่อก่อนจะประเมินความก้าวหน้า และความสำเร็จของงาน โดยประเมินจากตัวนักเรียน แนวทางการประเมินจะใช้วิธีการวัดความรู้ ความจำ เป็นส่วนมาก ด้วยการใช้แบบทดสอบหรือข้อสอบ ในยุคสมัยที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผล ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการที่หลากหลาย ประเมินผลตามสภาพจริง ประเมินผลโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเน้นหนักให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเอง ด้วยการเก็บรวบรวมผลงาน หรือพัฒนาการ การเรียนรู้โดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

ดังนั้นเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป บริบททางสังคมเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แนวทางการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไป ตามกระแสของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 22 – 30 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้สอดคล้องรองรับแนวทางดังกล่าว เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประสบความสำเร็จ สมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

## ครูวิชาการ

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 29) ได้กำหนด ขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนออกเป็น 6 งาน คืองานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน

งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่และงานประชาสัมพันธ์ โดยงานวิชาการเป็นขอบข่ายงานดังนี้คือ งานหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน งานส่งเสริมการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศ การศึกษา งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานประชุมอบรมทางวิชาการ ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาต้องแต่งตั้งครูในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ครูต่าง ๆ ตามขอบข่ายงาน 6 ด้าน เช่นเกี่ยวกับครูวิชาการ ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากโรงเรียนให้ช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานวิชาการ โดยปฏิบัติหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปทุมรัตน์. 2539 : 1) กำหนดนโยบายและการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน พัฒนาการเรียนการสอน วัดผล ประเมินผลและรายงานผลการเรียน นิเทศภายในโรงเรียน ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนของครู พัฒนาห้องสมุด ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน จัดหาและมอบ ทุนการศึกษา นอกจากนั้นครูวิชาการยังได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาวิชาการกลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 80) ให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียน วางแผนพัฒนางานวิชาการของกลุ่ม โรงเรียน ปฏิบัติงานวิชาการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมอบหมาย

จะเห็นได้ว่าครูวิชาการ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากโรงเรียนและครูว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในงานวิชาการมากที่สุด จนได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติงานด้านวิชาการ ซึ่งลักษณะการปฏิบัติงานนั้นทางโรงเรียนอาจแต่งตั้ง ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีผู้บริหารเป็นประธานและครูวิชาการเป็นเลขานุการ หรือโรงเรียน ขนาดเล็ก ผู้บริหารอาจแต่งตั้งครูที่มีความเหมาะสมเพียงคนเดียวเป็นครูวิชาการปฏิบัติงาน วิชาการในภาพรวมของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ. 2544 : 6) ว่า ให้โรงเรียนพิจารณาถึงความเหมาะสม หากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่อาจดำเนินการไปในรูป คณะกรรมการวิชาการ หากขนาดเล็กก็สามารถแต่งตั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูคนใด คนหนึ่งที่เห็นว่ามีความเหมาะสมเป็นผู้ดำเนินงานวิชาการได้

ดังนั้น ครูวิชาการจึงหมายถึง ครูที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาการจนได้รับแต่งตั้งจากโรงเรียนให้รับผิดชอบปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน หากเป็น รูปคณะกรรมการให้หมายถึงผู้ที่เป็เลขานุการของคณะกรรมการ

ด้วยเหตุที่ครูวิชาการเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่งานวิชาการของโรงเรียน ช่วยเหลือผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ เป็นผู้เข้าใจงานวิชาการในภาพรวม และมักจะเป็นผู้ที่ได้รับ มอบหมายจากโรงเรียนให้เข้าอบรมทางด้านวิชาการใหม่อยู่เสมอ จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกครู วิชาการเป็นประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

## ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

### 1. ตำแหน่ง

ตำแหน่ง เป็นสถานภาพทางสังคมที่คอยกำกับการปฏิบัติหน้าที่ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ เช่น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในระดับต่าง ๆ เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ (Shelden. 1971 : 146) ดังนั้นผู้บริหารยังมีตำแหน่งที่สูงขึ้น ยิ่งได้รับการยอมรับ ยกย่องและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าของตำแหน่งนั้น ๆ ดังเช่น งานวิจัยของ ศิริินญา อาจอำนวย (2542 : 106) ที่ได้ศึกษาการติดตามการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของสุชาติ น้ำประสานไทย (2542 : 108) ที่ได้ศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการเผยแพร่และปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานวิจัยของ สมเดช ภูศรี (2541 : 63 – 64) ที่ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกในสถานการณ์ที่ขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากรไม่แตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมการบริหารของบุคคลและเป็นสิ่งที่คอยกำกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลให้สอดคล้องกับตำแหน่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาในครั้งนี้

### 2. อายุ

อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดฐานะของบุคคลในสังคมไทย บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นและการปฏิบัติแตกต่างกัน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2532 : 4) อายุของบุคคลสามารถนำมาใช้อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้จากการศึกษาของ ปลายมาศ ชุนภักดี (2533 : 97) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป พบว่า อายุของหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านบริหาร ด้านบริการ ด้านวิชาการและด้านการประสานงาน ส่วนการวิจัยของสมจิตต์ แก้วเกรียงไกร (2538 : 115) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานและความเครียดในงานของผู้บริหารการพยาบาล พบว่าผู้บริหารการพยาบาลที่มีอายุแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการทำงาน

ไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ส่วนพิรพรด หุ่นเจริญ (2525 : 175) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนโรเจอร์และคนอื่น ๆ (Rogers and others. 1974) ได้ทำการวิจัยการเผยแพร่ความคิดใหม่ทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย พบว่าครูที่ทราบความคิดใหม่ทางการศึกษาในระยะเริ่มต้น มักเป็นครูที่มีอายุน้อยกว่าคนอื่น ๆ ในโรงเรียนเดียวกัน เช่นเดียวกับ นวลอนง ศรีชัยรัตน์ (2534 : 32) ที่กล่าวว่าอายุของบุคคลเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาและวุฒิภาวะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยคาดว่าอายุจะเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยจึงเลือกอายุเป็นตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้

### 3. ประสพการณ์การดำรงตำแหน่ง

ประสพการณ์การดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่บริหาร หรือได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน เวลาในการบริหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ ดังเช่น เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ (2522 : 131-132) ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถของมนุษย์เป็นผลมาจากสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ ความสามารถทางสมอง ประสพการณ์ การศึกษาอบรม ซึ่งการมีประสพการณ์ในงานใดก็ตามย่อมส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานนั้นได้ดี สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 67) ที่กล่าวว่า เป็นเพราะประสพการณ์จากสิ่งที่พบเห็นที่แตกต่างกัน บางคนได้รับความกดดันจากประสพการณ์ อย่างหนึ่งก็มีผลต่อการรับรู้ ความเชื่อของบุคคลนั้น และใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินเรื่องต่าง ๆ ต่อไป ประสพการณ์การทำงานย่อมทำให้คนเกิดความชำนาญ ทำให้เกิดความผูกพันกับอาชีพและองค์กรไปด้วย เช่นเดียวกับ วงเดือน จงไพบุลย์ (2543 : 143) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า อายุราชการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน ส่วน จิราภรณ์ ไทยกิ่ง (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ พิรพรด หุ่นเจริญ (2525 : 175) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ข้าราชการที่มีประสพการณ์ต่างกันมีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประสพการณ์การดำรงตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ประสพการณ์การดำรงตำแหน่งยังไม่มีข้อยุติ เพราะผล

การวิจัยยังมีข้อขัดแย้งกัน ทำให้ผู้วิจัยเลือกประสบการณ์การดำรงตำแหน่งเป็นตัวแทนที่จะศึกษาต่อไป

#### 4. วุฒิกการศึกษา

วุฒิกการเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ดังที่ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (เกศนา พันทาเดช. 2543 : 47 ; อ้างอิงจาก เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2539 : 5) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิด มีปัญญา และวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะไม่สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลได้ ถ้าปราศจากความรู้ และไม่สามารถใช้ความรู้นั้น ในทางที่มีความหมายและสร้างสรรค์การมีความรู้ ความคิด มีปัญญาและวิสัยทัศน์ เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งน่าจะหมายถึงวุฒิกการศึกษาของผู้บริหาร ส่วน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (เกศนา พันทาเดช. 2543 : 47 ; อ้างอิงจาก กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 212) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน พบว่า ประสิทธิผลของการดำเนินงานของโรงเรียนแปรปรวนไปตามวุฒิกการศึกษาของครูใหญ่ เช่น เกี่ยวกับงานวิจัยของ ณรงค์ แยมประดิษฐ์ (2541 : 84) เรื่องทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่พบว่า วุฒิกการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพนดล์เลย์ (เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต. 2534 : 23 ; อ้างอิงจาก Pendley. 1985) ที่พบว่าการศึกษาของครูใหญ่ มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานเป็นอย่างมาก

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า วุฒิกการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนน่าจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงได้เลือกวุฒิกการศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ ที่ต้องศึกษา

#### 5. การฝึกอบรม (Training)

การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลง ทุกหน่วยงานรวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการใช้วิธีฝึกอบรม เพราะการฝึกอบรมถือเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก มีประสิทธิภาพ สามารถกระจายความรู้และประสบการณ์ได้กว้างและรวดเร็วที่สุด (Frederich, H. Harbinson and Charies. 1964 : 1) การฝึกอบรม คือกรรมวิธีที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ ความชำนาญและท่าทีต่าง ๆ (สมพงษ์ เกษมสิน. 2518 : 258) ส่วนไมตรี ทองประวดี (2529 : 5) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ เป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาฝีมือในการทำงานตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับ อรรถพรณ พรสีมา (2537 : 3) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ มีความชำนาญและมีทัศนคติที่ถูกต้อง

ในเรื่องหนึ่ง ถึงขั้นนำความรู้ในเรื่องนั้นไปปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมคิด บางโม (2539 : 14) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ อันจะนำไปสู่มาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้น ทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับชุมชน สมितिไกร (2542 : 7) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นระบบโดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ รวมทั้งความตระหนักรู้ และแรงจูงใจของบุคลากรในองค์กร อันจะส่งผลให้บุคลากรเหล่านี้มีเจตคติที่ดีต่อองค์กร และผลการปฏิบัติงานดีขึ้นกว่าเดิม

การฝึกอบรมมีประโยชน์เป็นเอกประการ คือ ช่วยทำให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความประหยัด ลดความสิ้นเปลือง ลดเวลาในการเรียนงานให้น้อยลง สามารถแบ่งเบาภาระหน้าที่งานของผู้บังคับบัญชา ช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้ปฏิบัติงาน ได้พัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้า และที่สำคัญที่สุดก็คือ การฝึกอบรมมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติเท่าที่และวิธีการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น พัฒนาขึ้น (สมพงศ์ เกษมสิน. 2518 : 285)

ดังนั้น การฝึกอบรมจึงเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของคนได้อย่างหนึ่ง เพราะคนที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องใด ๆ ย่อมจะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ และมีทัศนคติเท่าที่ และวิธีการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับผู้ที่เคยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติมีเท่าที่จัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกการเคยและไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเป็นตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

## 6. ขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้บริหาร และครู เพราะขนาดของโรงเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความพร้อม ในด้านทรัพยากรบริหารที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม ปรับปรุง บทบาทการทำงานของผู้บริหารให้ดีขึ้น นอกจากนั้น ขนาดของโรงเรียน ยังเป็นตัวแปรที่จะสร้างความแตกต่างในด้านพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนได้อีกด้วย ดังเช่น เบเรเกธ (พนาลัย อยู่สำราญ. 2535 : 28; อ้างอิงจาก Bregeth. 1971 : 6293 – A) และ เบนเดอร์ (Bender. 1973 : 3964 – A) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมไปใช้ในการสอน ปรากฏผลที่สอดคล้องกันว่า ครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กว่าจะนำนวัตกรรมไปใช้ในการสอนมากกว่าครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้คาดว่า ขนาดของโรงเรียน ที่ผู้บริหารปฏิบัติงานอยู่จะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในบทบาท และปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้

ด้วยเหตุผล ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะใช้ ปัจจัยด้านชีวสังคม คือ อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การฝึกอบรม และขนาดของโรงเรียน เป็นตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้

### การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด

เมื่อปี พ.ศ. 2540 จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับมอบหมายให้เป็นจังหวัดนำร่องในการปฏิรูปหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน จากกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานสถานศึกษาทุกสังกัดร่วมจัดทำแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดก็ได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2540 : 1) แต่การดำเนินงานในระยเวลาดังกล่าว เป็นการดำเนินการอยู่ในวงจำกัด คือ เป็นการนำร่องในบางโรงเรียนเท่านั้น จนกระทั่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ หน่วยงาน สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรา 34 ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 13)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานสถานศึกษาในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ สามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ต้องถือปฏิบัติทันที แต่ในระยะต้น การดำเนินงานค่อนข้างมีปัญหา เพราะยังขาดแนวทางที่ชัดเจน ทำให้โรงเรียนแต่ละแห่งปฏิบัติไม่เหมือนกัน จนกระทั่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดตั้ง สำนักงาน โครงการพิเศษ ขึ้นมารับผิดชอบในการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในช่วงต้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดแนวทางผลักดันปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดำเนินการดังนี้ (สำนักงานโครงการพิเศษ. 2543 : 3)

1. การสร้างความตระหนัก สร้างกระแส เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ก่อให้เกิดการรวมพลังปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สู่ความหวัง ของแผ่นดิน
2. การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติจริงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปกติ และเชื่อมโยง กับความรู้เดิม มีการบันทึกข้อมูล อภิปราย ถกเถียง หาข้อสรุป แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้อื่น
3. การสร้างพลังแกนนำ เพื่อให้เป็นพลังให้เกิดความรู้สึกร่วม กระจายใคร่ทำ และฮึดสู้อย่างมุ่งมั่น
4. แนวคิดในการสร้างทีมงาน สมาชิกทุกคนมีความมุ่งมั่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
5. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การปฏิรูปต้องดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่เป็นไฟไหม้ฟาง ที่ไหม้ครั้งเดียวแล้วมอดเหลือแต่ถ้าถ่าน

จากแนวทางของสำนักงานโครงการพิเศษดังกล่าวทำให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ได้พัฒนาทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายในพื้นที่ ให้มั่นคง โดยการ จัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ มีการจัดทำเอกสาร วิดีทัศน์ เผยแพร่ผลงาน สู่ระดับโรงเรียน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คัดเลือกครูแกนนำในพื้นที่ 10% ของครูในจังหวัด จากนั้นครูแกนนำออกแลกเปลี่ยนความรู้ขยายผล ขยายความคิด ประสบการณ์ และสรุปความรู้ ความเข้าใจความคิดเห็น และความรู้สึกในรูปแบบต่างๆ เช่น แต่งเป็นเพลง กลอน ความเรียง นอกจากนี้ แกนนำได้สร้างเครือข่าย 1 : 5 คน ขยายการปฏิบัติการเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง สรุปได้ว่า มีการขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ทุกห้องเรียน ทุกโรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 73-75) นอกจากนั้นจังหวัดก็ได้ ส่งผู้บริหารแกนนำครูแกนนำ เข้าร่วมกิจกรรมเวทีวิชาการเพื่อให้ครูแกนนำสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปปฏิบัติในห้องเรียนอย่างได้ผล ระหว่าง วันที่ 23 สิงหาคม ถึง วันที่ 4 กันยายน 2542

(สำนักงานโครงการพิเศษ. 2543 : 20) จัดให้โรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ของผู้สนใจทั่วไป

สรุป สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดได้จัดการปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เริ่มจากการปฏิบัติตามมาตรา 24 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ของสำนักงานโครงการพิเศษ จัดตั้งโรงเรียนแกนนำ คัดเลือกครูแกนนำ ประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ กระจายครอบคลุมบุคลากรในพื้นที่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูศึกษานิเทศก์ และมีการให้ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครองและประชุมตลอดมา

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. งานวิจัยต่างประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับข้องการวิจัยครั้งนี้ดังนี้ รัสเซลล์ (Russell. 1967 : 1245 – A) ได้วิจัยเรื่องความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาพื้นฐานและประสบการณ์ของครูใหญ่พบว่า ความสามารถของครูใหญ่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของงานนั้น ๆ ซึ่งงานแต่ละอย่างต้องการความรู้ความเข้าใจที่ต่างกัน ความสามารถของครูใหญ่ที่จำเป็นได้แก่ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดเตรียม และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ และปัญหาต่าง ๆ

แอกที (Agthe. 1980 : 3067 – 3077 - A) ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ครูใหญ่และครู ในงานวิชาการพบว่า ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ครูใหญ่และครูยอมรับว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำร่วมกันและครูใหญ่ จะต้องเปลี่ยนจากการเป็นผู้สั่งการ มาเป็นผู้ประสานงาน

กรูกอลล์ (Groomall. 1984 : 262-273) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร พบวิธีที่ได้ผลและเป็นที่ยอมรับคือการแสดงบทบาทสมมติ หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง เพราะสถานการณ์จำลองเป็นตัวส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษ ใช้เองโดยอัตโนมัติ และการที่ครูให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติก็เพื่อจะให้นักเรียนเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง ยิ่งขึ้น

ไรอัน (Ryan. 1988 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การเลือกอิสรภาพ : การศึกษาโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า เด็กนักเรียนสามารถเล่น และเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้ สามารถแสดงปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการพูดถึงรูปร่างหน้าตา ส่วนครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ นอกจากนั้น ยังพบว่า การประชุมในชั้นเรียนถือเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนสามารถกำหนดพฤติกรรมของกันและกัน

เคลนตินิน และคอนเนลลี (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 76 ; อ้างอิงมาจาก Clandinin and Connolly. 1995) ได้วิจัยบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการเรียนการสอน เบอร์เทลเซน (Bertelsen. 1998 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า เด็กพิเศษระดับประถมศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสภาพแวดล้อมได้ดี

## 2. งานวิจัยภายในประเทศ

ธวัช แก้วมณีชัย (2542) ได้ทำการวิจัย เพื่อประเมินโครงการปฏิรูปการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยใช้ผู้บริหารและครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีบทบาทในการวางแผน สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ทุกชนิดอย่างเพียงพอ จะต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด จะต้องสร้างวินัยให้กับนักเรียน จะต้องใช้การประเมินผลตามสภาพจริง และส่งเสริมประชาธิปไตย จึงจะทำให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบผลสำเร็จ

นภเนตร ธรรมบวร (2542) ได้ทำการวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ ในจังหวัดขอนแก่น : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน จึงจะทำให้การเรียนรู้อันเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ

ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และเรณูมาศ มาอุ่น (2542 : 25) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจังหวัดสกลนคร : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน จังหวัดสกลนคร โดยใช้ผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้บริหารครู และศึกษานิเทศก์บางคนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนหลักของการปฏิรูปในโรงเรียน ผู้บริหารไม่สามารถสนับสนุนให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้

นิวัฒน์ วดีศิริศักดิ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครู ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยใช้ครูผู้สอนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการจัดกิจกรรมของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เรณูนวล จุจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูหมวดวิชาภาษาไทย และหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนในสหวิทยาเขตกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ครูผู้สอนในหมวดภาษาไทย และหมวดวิทยาศาสตร์เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ครูผู้สอนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผล โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้ใช้กระบวนการคิด และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง

ศักดา ทรัพย์ขวัญเมือง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานมีการวางแผน โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และบุคลากร ตลอดจนการนิเทศติดตาม ก็มีการบริหารสนับสนุนให้ผู้สอน และผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อการเตรียมแผนการสอน บรรยายภาคการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล การวิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียน แต่สภาพการบริหารงานน้อย การอบรมให้ความรู้ การสนับสนุน การนิเทศ ติดตาม การประเมินผล เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และปัญหาการบริหารงานจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง มีแนวโน้มไปทางมาก และสอดคล้องกับสภาพการบริหารงานน้อย

**สรุป** จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะต้องเอาใจใส่ กระตือรือร้น และส่งเสริมสนับสนุนด้วยการวางแผน พัฒนา ประชาสัมพันธ์ นิเทศภายใน กำกับติดตาม และประเมินผล ในทุกขั้นตอน ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อสัมฤทธิ์ผลอันสูงสุดคือ นักเรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสภาพแวดล้อม ได้เรียนรู้กระบวนการกระทำต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง นั่นก็คือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั่นเอง

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาท ระดับปัญหา การปฏิบัติตามบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียน เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนและเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตาม บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

#### การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

##### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการอ้างอิงจากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นผู้บริหาร 798 คน จาก 798 โรงเรียน ครูวิชาการจำนวน 798 คน จาก 798 โรงเรียน รวมทั้งหมดจำนวน 1,596 คน

##### การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการที่ปฏิบัติงาน อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นผู้บริหาร 183 คน จาก 183 โรงเรียน ครูวิชาการ 185 คน จาก 185 โรงเรียน รวม 368 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กระทำโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามลำดับชั้น ดังนี้  
ชั้นที่ 1 จำแนกโรงเรียนที่เป็นประชากรออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก 203 โรงเรียน ขนาดกลาง 398 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 197 โรงเรียน

ชั้นที่ 2 นำจำนวนโรงเรียนแต่ละขนาดมาสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีจับสลาก (จุมพล สวัสดิยากร. ม.ป.ป. : 179) ในอัตราส่วน 25 % ของแต่ละขนาด ได้โรงเรียนขนาดเล็ก 50 โรงเรียน ขนาดกลาง 99 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 49 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 กำหนดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับจำนวนโรงเรียนแต่ละขนาดได้ดังนี้

ขนาดเล็ก	ผู้บริหารโรงเรียน	46 คน	ครูวิชาการ	48 คน
ขนาดกลาง	ผู้บริหารโรงเรียน	92 คน	ครูวิชาการ	92 คน
ขนาดใหญ่	ผู้บริหารโรงเรียน	45 คน	ครูวิชาการ	45 คน
	รวมทั้งสิ้น	368 คน		

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด โรงเรียน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	จำนวนโรงเรียน	จำนวนประชากร ผู้บริหาร	จำนวนประชากร ครู วิชาการ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร	ครู วิชาการ
เล็ก	203	203	203	50	46	48
กลาง	398	398	398	99	92	92
ใหญ่	197	197	197	49	45	45
รวม	798	798	798	198	183	185
รวมทั้งหมด	798	798	798	198	368	

### การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์ การปฏิบัติงาน วุฒิการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรม ขนาดของโรงเรียน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาท และปัญหาจากการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 60 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าของ ลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ซึ่งเนื้อหาของคำถาม ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2542 : 14 - 26) ซึ่งครอบคลุมกรอบความคิด 5 ด้าน

1. การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
5. การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

#### ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. สร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และอยู่ภายในกรอบของนิยามศัพท์และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจแก้ไขปรับปรุงเป็นขั้นแรก

3. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว จำนวน 60 ข้อ ไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิลก ดิลกานนท์ นายอนุสรณ์ พูเจริญ และดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ เพื่อพิจารณาหาความเที่ยงตรงแล้วให้คะแนน ดังนี้

ให้ตอบ 1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อความของคำถามนั้นเป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ให้ตอบ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อความของคำถามนั้นเป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ให้ตอบ -1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อความของคำถามนั้นไม่ใช่เป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน สำหรับข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 หรือสูงกว่า จึงถือว่าใช้ได้ ถ้าไม่ถึง .50 ก็แก้ไขปรับปรุงใหม่

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 80 คน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 40 คน ครูวิชาการ 40 คน

5. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคะแนนรวม (Item to total Correlation) แล้วเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นอย่างน้อย ซึ่งมีค่าตรงกับ .19 หรือมากกว่า

6. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

จากนั้นจะนำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการข้างต้นแล้ว เสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อให้ความเห็นชอบแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

## วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อแนะนำตัว และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยทางไปรษณีย์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและครูวิชาการในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ให้ตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำไปยังผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 ชุด โดยได้ปิดแสตมป์ด้านหลังแบบสอบถาม พร้อมทั้งจำหน่ายซองถึงตนเอง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย ในกรณีที่แบบสอบถามส่งคืนช้า ผู้วิจัยติดตามด้วยตนเอง ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93 และทุกชุดมีความสมบูรณ์

## การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

### 1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 นำแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2

1.2 แยกแบบสอบถามออกเป็นกลุ่มตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ

1.3 นำแบบสอบถามในตอนที่ 2 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ดังนี้

ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหา	มากที่สุด	ให้คะแนน	5
ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหา	มาก	ให้คะแนน	4
ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหา	ปานกลาง	ให้คะแนน	3
ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหา	น้อย	ให้คะแนน	2
ระดับการปฏิบัติ/ระดับปัญหา	น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

## 2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 นำแบบสอบถามตอนที่ 1 มาหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2.2 ศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาท/ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของแบบสอบถามตอนที่ 2 แล้วเทียบเคียงกับเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติ/มีปัญหาในการปฏิบัติ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติ/มีปัญหาในการปฏิบัติ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติ/มีปัญหาในการปฏิบัติ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติ/มีปัญหาในการปฏิบัติ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติ/มีปัญหาในการปฏิบัติ น้อยที่สุด

➤ 3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูวิชาการต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้สถิติ t-test

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนโดยใช้สถิติ One Way ANOVA (F-test) ส่วนวุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมใช้สถิติ t-test

## 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

5.2 หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ )

5.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

5.4 หาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียสัน

(Pearson's Product Movement Correlation Coefficient)

5.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

( $\alpha$ -Coefficient) ของครอนบาค

5.6 ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test และ One way ANOVA (F-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC<sup>+</sup> (Statistical Package for Social Science) for Windows Version หากพบว่าค่าเอฟมีนัยสำคัญทางสถิติก็ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

#### สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจในการแปลความหมายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงเสนอสัญลักษณ์และอักษรย่อต่อไปนี้

n	แทนจำนวนตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทนค่าคะแนนเฉลี่ย
SD	แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทนสถิติที่ใช้ทดสอบใน F- distribution
t	แทนสถิติที่ใช้ทดสอบใน t - distribution
P	แทนค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทนค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
**	แทนค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

#### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 396 ชุด ได้รับคืนเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93 และได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอผลการวิเคราะห์ โดยจำแนกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนโดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยหาค่า t - test

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ส่วนขนาดของโรงเรียนโดยหาค่าเอฟ (F-test) วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม วิเคราะห์โดยหาค่า t – test

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษ่า จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม และขนาดของโรงเรียน ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม และขนาดของโรงเรียน

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ผู้บริหารโรงเรียน	183	49.6
ครูวิชาการ	185	50.4
รวม	368	100.0
2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน		
2.1 อายุ		
30 – 40 ปี	35	19.2
41 – 50 ปี	74	40.4
51 ปีขึ้นไป	74	40.4
รวม	183	100.00

## ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
2.2 ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง		
1 – 10 ปี	59	32.3
11 – 20 ปี	72	39.3
21 ปีขึ้นไป	52	28.4
รวม	183	100.00
2.3 วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	159	86.9
สูงกว่าปริญญาตรี	24	13.1
รวม	183	100.00
2.4 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในรอบ 3 ปี		
1 – 2 ครั้ง	96	52.5
3 ครั้งขึ้นไป	87	47.5
รวม	183	100.00
2.5 ขนาดของโรงเรียน		
เล็ก	42	23.0
กลาง	97	53.0
ใหญ่	44	24.0
รวม	183	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูวิชาการที่มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 เท่ากับกลุ่มที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ประสบการณ์การดำรงตำแหน่งมากที่สุดอยู่ในช่วง 11 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.3 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 36.9 และส่วนมากจะได้รับการอบรมมาแล้ว 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.5และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 2 - 7

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
1.	ด้านการวางแผน	3.73	.59	มาก	3.55	.59	มาก	3.64	.60	มาก
2.	ด้านการพัฒนา	3.75	.60	มาก	3.65	.61	มาก	3.70	.61	มาก
3.	ด้านการประชาสัมพันธ์	3.36	.68	ปานกลาง	3.22	.71	ปานกลาง	3.29	.70	ปานกลาง
4.	ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	3.87	.62	มาก	3.73	.64	มาก	3.80	.63	มาก
5.	ด้านการประเมินผล	3.18	.39	ปานกลาง	3.13	.41	ปานกลาง	3.15	.40	ปานกลาง
	รวม	3.58	.51	มาก	3.46	.51	ปานกลาง	3.52	.52	มาก

จากตาราง 2 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.52$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการประชาสัมพันธ์ภายใน กำกับ ติดตามผล มีค่าการปฏิบัติตามอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการประเมินผล มีค่าการปฏิบัติตามอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านมีความเห็นว่า ด้านวางแผน การพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน ก็กับ ดีตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.46$ ) ส่วนรายด้านมีความคิดเห็นว่า ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน ก็กับ ดีตามผล ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาทด้านการวางแผนของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD		
1.	ด้านการวางแผน									
1.1)	กำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง	3.73	.70	มาก	3.73	.65	มาก	3.73	.68	มาก
1.2)	จัดทำแผนสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่ง แวดล้อม	3.64	.77	มาก	3.51	.81	มาก	3.58	.79	มาก

ตาราง 3(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
1.3	ทำแผนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ	3.57	.78	มาก	3.41	.78	ปานกลาง	3.49	.78	ปานกลาง
1.4	กำหนดแนวทางให้ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	3.92	.81	มาก	3.70	.80	มาก	3.81	.81	มาก
1.5	กำหนดมาตรการผลักดันให้แผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุความสำเร็จ	3.74	.82	มาก	3.53	.85	มาก	3.63	.84	มาก
1.6	กำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.78	.86	มาก	3.52	.83	มาก	3.65	.85	มาก
1.7	เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.11	.79	มาก	3.76	.93	มาก	3.93	.88	มาก
1.8	กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย	3.62	.77	มาก	3.42	.86	มาก	3.52	.82	มาก
1.9	วางแผนจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนและสังคม	3.34	.89	มาก	3.11	.93	ปานกลาง	3.22	.92	ปานกลาง
1.10	จัดทำแผนงานโครงการปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	4.09	.71	มาก	3.94	.74	มาก	4.01	.73	มาก

ตาราง 3(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	ค่าระดับ	
1.11	วางแผนการจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	3.44	.76	ปานกลาง	3.24	.91	ปานกลาง	3.34	.84	ปานกลาง
1.12	ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอน ที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.81	.85	มาก	3.72	.96	มาก	3.77	.91	มาก
	รวม	3.58	.51	มาก	3.55	.59	มาก	3.84	.60	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านกรวางแผนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.64$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนมากมี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวมผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านกรวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.58$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนมากผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก

ครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า โดยรวมผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านกรวางแผนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.55$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนมากผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาทด้านการพัฒนา ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	ผู้บริหารโรงเรียนที่เห็น				ครูวิชาการ				รวม	
	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	ค่าระดับ
2.	<b>ด้านการพัฒนา</b>									
2.1)	เข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เห็น									
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.76	.86	มาก	3.96	.83	มาก	3.86	.86	มาก
2.2)	ประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง									
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.88	.72	มาก	3.79	.77	มาก	3.83	.74	มาก
2.3)	ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้มีความสามารถต่อการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง									
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.02	.82	มาก	3.93	.84	มาก	3.99	.83	มาก
2.4)	ร่วมกับครูจัดทำหลักสูตรที่หลากหลายตอบสนองความ									
	ถนัดและความต้องการของผู้เรียน	3.35	.90	ปานกลาง	3.15	.96	ปานกลาง	3.25	.94	ปานกลาง
2.5)	จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าอย่างครบถ้วน									
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.16	.96	ปานกลาง	3.11	.98	ปานกลาง	3.14	.97	ปานกลาง

ตาราง 4(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
2.6)	ปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนการสอน	4.12	.69	มาก	3.95	.74	มาก	4.03	.72	มาก
2.7)	สนับสนุนให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการ อบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	4.15	.76	มาก	4.10	.80	มาก	4.13	.78	มาก
2.8)	กระตุ้นให้ครูช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน	3.92	.85	มาก	3.61	.92	มาก	3.77	.90	มาก
2.9)	นำครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องศึกษาดูงานสถาน ศึกษาที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการเรียน การสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.36	.91	ปานกลาง	3.26	1.06	ปานกลาง	3.31	.99	ปานกลาง
2.10)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำ และจัดท้าวstupกรณ์ที่มีความ สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	3.73	.79	มาก	3.55	.88	มาก	3.64	.84	มาก
2.11)	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง	3.64	.83	มาก	3.57	.77	มาก	3.61	.80	มาก



ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
3.	<b>ด้านการประชาสัมพันธ์</b>									
3.1)	ประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอน	3.83	.85	มาก	3.66	.81	มาก	3.74	.83	มาก
3.2)	เข้าร่วมประชุมกับผู้ให้ข้อคิดเห็น เพื่อชี้แจงให้ทราบถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนและขอความร่วมมือ ให้ส่งเสริมสนับสนุน	3.50	.91	ปานกลาง	3.49	.93	ปานกลาง	3.49	.92	ปานกลาง
3.3)	เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	3.42	.77	ปานกลาง	3.37	.86	ปานกลาง	3.40	.82	ปานกลาง
3.4)	รายงานความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยการใช้อีเมลที่หลากหลายให้ผู้ปกครองและ ชุมชนทราบ	3.31	.84	ปานกลาง	3.08	.93	ปานกลาง	3.19	.89	ปานกลาง
3.5)	ชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจถึงบทบาทในการ เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน	3.56	.84	มาก	3.44	.89	ปานกลาง	3.50	.86	ปานกลาง

ตาราง 5(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
3.6)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมการจัดการรวมการเรียนการสอน	3.13	.94	ปานกลาง	2.94	.98	ปานกลาง	3.03	.96	ปานกลาง
3.7)	เชิญบุคลากรในชุมชนและท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	3.09	.97	ปานกลาง	2.88	.96	ปานกลาง	2.98	.97	ปานกลาง
3.8)	เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมจัดการรวมการเรียนการสอน	3.19	.97	ปานกลาง	3.02	.98	ปานกลาง	3.10	.98	ปานกลาง
3.9)	เชิญผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรพิเศษ	3.13	.96	ปานกลาง	2.90	.95	ปานกลาง	3.01	.96	ปานกลาง
3.10)	ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	3.44	.91	ปานกลาง	3.29	.94	ปานกลาง	3.37	.93	ปานกลาง
3.11)	ออกพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองและชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดการจัดการรวมการเรียนการสอน	3.38	1	ปานกลาง	3.31	.92	ปานกลาง	3.35	.96	ปานกลาง
3.12)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.39	.98	ปานกลาง	3.25	.95	ปานกลาง	3.32	.96	ปานกลาง
	รวม	3.36	.68	ปานกลาง	3.22	.71	ปานกลาง	3.29	.70	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.29$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนมากเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.36$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.22$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น		ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม	
	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD

#### 4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล

4.1) เอาใจใส่แนะนำให้ครูเข้าใจจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของ

หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3.79 .73 มาก 3.75 .75 มาก 3.77 .74 มาก

4.2) กระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือครูในการจัดทำ

หลักสูตรท้องถิ่น 3.71 .86 มาก 3.58 .80 มาก 3.64 .83 มาก

4.3) ให้ความสำคัญแก่ครูและบุคลากรที่ตั้งใจจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4.04 .77 มาก 3.92 .92 มาก 3.98 .85 มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
4.4	สนับสนุนครูและบุคลากรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.10	.68	มาก	3.95	.83	มาก	4.02	.76	มาก
4.5	ใช้วิธีการเสริมแรงมากกว่าคำหิ และลงโทษ	4.02	.82	มาก	3.81	.91	มาก	3.91	.87	มาก
4.6	ร่วมมือกับครูในการจัดหาและจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	3.71	.82	มาก	3.62	.80	มาก	3.66	.81	มาก
4.7	จัดหางบประมาณ เทคโนโลยีวิธีการใหม่ ๆ สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร	3.70	.82	มาก	3.59	.82	มาก	3.65	.82	มาก
4.8	ตรวจติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง	3.80	.82	มาก	3.68	.79	มาก	3.74	.81	มาก
4.9	เอาใจใส่จัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	3.62	.91	มาก	3.52	.81	มาก	3.57	.86	มาก
4.10	ดูแลแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน	3.87	.76	มาก	3.74	.74	มาก	3.80	.75	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม			
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
4.11	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดการรวมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่	4.15	.71	มาก	3.97	.81	4.06	.76	มาก
4.12	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการใช้แหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งวิทยากร	3.97	.70	มาก	3.71	.91	3.84	.82	มาก
	รวม	3.87	.62	มาก	3.73	.64	3.80	.63	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน  
 กำกับ ติดตามผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.80$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน กำกับ  
 ติดตามผล อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.87$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน กำกับ  
 ติดตามผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.80$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
5.	<b>ด้านการประเมินผล</b>									
5.1)	ประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ของครู	3.54	.84	มาก	3.44	.76	ปานกลาง	3.49	.80	ปานกลาง
5.2)	ประเมินผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน ด้วยการใช้แบบสอบถาม	2.99	.91	ปานกลาง	2.77	.94	ปานกลาง	2.88	.93	ปานกลาง
5.3)	ประเมินผลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูด้วย การให้ครูรายงานผลการจัดการเรียนการสอน	3.09	.94	ปานกลาง	3.03	.96	ปานกลาง	3.06	.95	ปานกลาง
5.4)	ประเมินผลการบริหารบรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	3.41	.81	ปานกลาง	3.32	1	ปานกลาง	3.37	.91	ปานกลาง
5.5)	ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนประเมินผลการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน	3.51	.83	มาก	3.31	.93	ปานกลาง	3.41	.88	ปานกลาง
5.6)	ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินทุกครั้งมาปรับปรุง การเรียนการสอน	3.72	.86	มาก	3.50	.94	ปานกลาง	3.61	.91	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
5.7	ส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง	3.69	.85	มาก	.93	3.59	.89	มาก
5.8	ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	3.73	.83	มาก	.89	3.65	.86	มาก
5.9	ประเมินผลทุกกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอน	3.61	.85	มาก	.88	3.42	.87	ปานกลาง
5.10	ประเมินผลงานและโครงการต่าง ๆ ตลอดเวลาทุกสถานการณ์และต่อเนื่อง	2.41	.86	น้อย	.80	2.57	.83	ปานกลาง
5.11	ส่งเสริมครูให้จัดทำเครื่องมือการประเมินผลที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกิจกรรม และแผนงานโครงการ	2.17	.92	น้อย	.94	2.37	.93	น้อย
5.12	ส่งเสริมให้ครูจัดการประเมินตนเองของนักเรียน	2.27	.90	น้อย	.78	2.75	.40	ปานกลาง
	รวม	3.18	.39	ปานกลาง	.41	3.13	.40	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.15$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.18$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.13$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการศึกษา ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 8 - 13

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	ค่าระดับ	
1.	ด้านการวางแผน	2.76	.62	ปานกลาง	2.74	.54	ปานกลาง	2.75	.58	ปานกลาง
2.	ด้านการพัฒนา	2.67	.61	ปานกลาง	2.56	.62	ปานกลาง	2.61	.61	ปานกลาง
3.	ด้านการประชาสัมพันธ์	2.74	.68	ปานกลาง	2.69	.65	ปานกลาง	2.72	.66	ปานกลาง
4.	ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	2.56	.64	ปานกลาง	2.53	.66	ปานกลาง	2.55	.65	ปานกลาง
5.	ด้านการประเมินผล	2.80	.40	ปานกลาง	2.82	.42	ปานกลาง	2.81	.41	ปานกลาง

## ตาราง 8(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น		ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม		
	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	ค่าระดับ	$\bar{Y}$	SD	ค่าระดับ	
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง								
	รวม	2.71	.49	ปานกลาง	2.67	.48	ปานกลาง	2.69	.49
	รวม								ปานกลาง

จากตาราง 8 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.69$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า โดยรวมผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.71$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.67$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทด้านการวางแผน ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
1.	ด้านการวางแผน									
1.1)	กำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง	2.87	.83	ปานกลาง	2.75	.78	ปานกลาง	2.81	.81	ปานกลาง
1.2)	จัดทำแผนสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม	2.69	.75	ปานกลาง	2.74	.84	ปานกลาง	2.71	.80	ปานกลาง
1.3)	กำหนดส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ	2.75	.81	ปานกลาง	2.77	.77	ปานกลาง	2.76	.79	ปานกลาง
1.4)	กำหนดแนวทางให้ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	2.71	.86	ปานกลาง	2.71	.77	ปานกลาง	2.71	.82	ปานกลาง
1.5)	กำหนดมาตรการผลักดันให้แผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุความสำเร็จ	2.73	.79	ปานกลาง	2.82	.77	ปานกลาง	2.78	.78	ปานกลาง

ตาราง 9(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.6)	กำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.84	.84	ปานกลาง	2.80	.81	ปานกลาง	2.82	.82	ปานกลาง
1.7)	เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.60	.91	ปานกลาง	2.55	.83	ปานกลาง	2.58	.87	ปานกลาง
1.8)	กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย	2.80	.88	ปานกลาง	2.75	.77	ปานกลาง	2.77	.82	ปานกลาง
1.9)	วางแผนจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนและสังคม	2.85	.94	ปานกลาง	2.87	.83	ปานกลาง	2.86	.89	ปานกลาง
1.10)	จัดทำแผนงานโครงการปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	2.60	.83	ปานกลาง	2.41	.71	ปานกลาง	2.51	.78	ปานกลาง
1.11)	วางแผนการจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน	2.90	.85	ปานกลาง	2.92	.81	ปานกลาง	2.91	.83	ปานกลาง

## ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	ค่าระดับ	
1.12	ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอน ที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.84	.79	ปานกลาง	2.73	.85	ปานกลาง	2.79	.82	ปานกลาง
		2.76	.62	ปานกลาง	2.74	.54	ปานกลาง	2.75	.58	ปานกลาง

จากตาราง 9 แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.75$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวมผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.76$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาท อยู่ในระดับปานกลาง ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.74$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีปัญหากการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทด้านการพัฒนา ของผู้บริหารคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น			ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
2.	<b>ด้านการพัฒนา</b>											
2.1)	เข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เห็น											
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.48	.77	น้อย	2.34	.77	น้อย	2.41	.77	น้อย		
2.2)	ประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง											
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.62	.80	ปานกลาง	2.42	.74	น้อย	2.52	.78	ปานกลาง		
2.3)	ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติตอบสนองต่อการเรียนการสอนที่เห็น											
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.63	.88	ปานกลาง	2.36	.89	น้อย	2.49	.89	น้อย		
2.4)	ร่วมกับครูจัดทำหลักสูตรที่หลากหลายตอบสนองความถนัดและความต้องการของผู้เรียน											
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.84	.89	ปานกลาง	2.79	.96	ปานกลาง	2.82	.93	ปานกลาง		
2.5)	จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าอย่างครบถ้วน											
	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.97	.95	ปานกลาง	2.84	.98	ปานกลาง	2.90	.97	ปานกลาง		

ตาราง 10(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม			
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	$\bar{Y}$	SD	ค่าระดับ
2.6)	ปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนการสอน	2.49	.79	น้อย	2.43	.81	2.46	.80	น้อย
2.7)	สนับสนุนให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการ อบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	2.45	.81	น้อย	2.38	.87	2.42	.84	น้อย
2.8)	กระตุ้นให้ครูช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่ง กันและกัน	2.58	.83	ปานกลาง	2.49	.93	2.54	.88	ปานกลาง
2.9)	นำครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องศึกษาดูงานสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการเรียนการสอนที่ เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.74	.85	ปานกลาง	2.80	.97	2.77	.91	ปานกลาง
2.10)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความ สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	2.79	.82	ปานกลาง	2.64	.91	2.71	.87	ปานกลาง
2.11)	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง	2.77	.87	ปานกลาง	2.63	.81	2.70	.84	ปานกลาง

ตาราง 10(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น		ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม		
	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
2.12	2.68	.83	ปานกลาง	2.55	.85	ปานกลาง	2.61	.81	ปานกลาง
	2.67	.61	ปานกลาง	2.56	.62	ปานกลาง	2.61	.61	ปานกลาง
	รวม								

จากตาราง 10 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.61$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.67$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการพัฒนา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
3.	<b>ด้านการประชาสัมพันธ์</b>									
3.1)	ประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอน	2.64	.87	ปานกลาง	2.60	.85	ปานกลาง	2.62	.86	ปานกลาง
3.2)	เข้าร่วมประชุมกับผู้นำท้องถิ่น เพื่อชี้แจงให้ทราบถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนและขอความร่วมมือ ให้ส่งเสริมสนับสนุน	2.72	.87	ปานกลาง	2.63	.90	ปานกลาง	2.67	.88	ปานกลาง
3.3)	เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	2.68	.83	ปานกลาง	2.56	.82	ปานกลาง	2.62	.82	ปานกลาง
3.4)	รายงานความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยการใช้สื่อที่หลากหลายให้ผู้ปกครองและ ชุมชนทราบ	2.67	.87	ปานกลาง	2.66	.88	ปานกลาง	2.67	.87	ปานกลาง
3.5)	ชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจถึงบทบาทในการ เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน	2.69	.83	ปานกลาง	2.58	.80	ปานกลาง	2.63	.81	ปานกลาง

ตาราง 11(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
3.6)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.90	.94	ปานกลาง	2.85	.90	ปานกลาง	2.87	.92	ปานกลาง
3.7)	เชิญบุคลากรในชุมชนและท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	3.01	.99	ปานกลาง	2.85	.91	ปานกลาง	2.93	.96	ปานกลาง
3.8)	เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.85	.99	ปานกลาง	2.79	.88	ปานกลาง	2.82	.93	ปานกลาง
3.9)	เชิญผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรพิเศษ	2.85	.98	ปานกลาง	2.85	.92	ปานกลาง	2.85	.95	ปานกลาง
3.10)	ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	2.67	.83	ปานกลาง	2.68	.85	ปานกลาง	2.68	.84	ปานกลาง
3.11)	ออกพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองและชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.65	.82	ปานกลาง	2.62	.86	ปานกลาง	2.64	.84	ปานกลาง

ตาราง 11(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
3.12)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมงานจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	2.59	.87	ปานกลาง	2.63	.89	ปานกลาง	2.61	.88	ปานกลาง
	รวม	2.71	.49	ปานกลาง	2.69	.65	ปานกลาง	2.72	.49	ปานกลาง

จากตาราง 11 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.72$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.71$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.69$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตาม  
ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
4.	<b>ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล</b>									
4.1)	เอาใจใส่แนะนำให้ครูเข้าใจจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของ หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.68	.80	ปานกลาง	2.59	.83	ปานกลาง	2.64	.82	ปานกลาง
4.2)	กระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือครูในการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น	2.64	.81	ปานกลาง	2.65	.83	ปานกลาง	2.64	.82	ปานกลาง
4.3)	ให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่ตั้งใจจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2.43	.73	น้อย	2.42	.91	น้อย	2.43	.83	น้อย
4.4)	สนับสนุนครูและบุคลากรจัดบรรยายภาคและสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	2.51	.84	ปานกลาง	2.45	.81	น้อย	2.48	.83	น้อย
4.5)	ใช้วิธีการเสริมแรงมากกว่าคำตำหนิ และลงโทษ	2.40	.84	น้อย	2.36	.84	น้อย	2.38	.84	น้อย
4.6)	ร่วมมือกับครูในการจัดหาและจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	2.62	.85	ปานกลาง	2.59	.86	ปานกลาง	2.61	.85	ปานกลาง

ตาราง 12 (ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน			ครูวิชาการ			รวม		
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
4.7)	จัดหางบประมาณ เทคโนโลยีวิธีการใหม่ ๆ สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร	2.80	.98	ปานกลาง	2.68	.92	ปานกลาง	2.74	.95	ปานกลาง
4.8)	ตรวจติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง	2.58	.84	ปานกลาง	2.56	.83	ปานกลาง	2.57	.84	ปานกลาง
4.9)	เอาใจใส่จัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	2.61	.78	ปานกลาง	2.62	.83	ปานกลาง	2.61	.81	ปานกลาง
4.10)	ดูแลแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน	2.60	.81	ปานกลาง	2.50	.71	น้อย	2.55	.76	ปานกลาง
4.11)	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่	2.40	.76	น้อย	2.39	.79	น้อย	2.39	.77	ปานกลาง
4.12)	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการใช้แหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งวิทยากร	2.50	.78	น้อย	2.51	.80	ปานกลาง	2.51	.79	ปานกลาง
	รวม	2.56	.64	ปานกลาง	2.53	.66	ปานกลาง	2.55	.65	ปานกลาง

จากตาราง 12 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน ก้ำกั้ม คิดตามผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.55$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีปัญหการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการนิเทศภายใน ก้ำกั้ม คิดตามผลอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.56$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีปัญหการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.53$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนมากมีปัญหการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผล ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ของครูวิชาการ และโดยรวม จำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม	
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ

## 5. ด้านการประเมินผล

- 5.1) ประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานของครู
- 5.2) ประเมินผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้แบบสอบถาม

2.67	.85	ปานกลาง	2.63	.80	ปานกลาง	2.65	.82	ปานกลาง
2.75	.88	ปานกลาง	2.74	.92	ปานกลาง	2.74	.90	ปานกลาง

ตาราง 13(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม			
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	SD	$\bar{Y}$	SD	ค่าระดับ	
5.3)	ประเมินผลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูด้วยการให้คู่มือรายงานผลการจัดการเรียนการสอน	2.85	.86	ปานกลาง	.94	ปานกลาง	2.87	.90	ปานกลาง
5.4)	ประเมินผลการทำงานปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมโดยการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	2.65	.83	ปานกลาง	.88	ปานกลาง	2.66	.86	ปานกลาง
5.5)	ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน	2.64	.82	ปานกลาง	.80	ปานกลาง	2.62	.81	ปานกลาง
5.6)	ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินทุกครั้งมาปรับปรุงการเรียนการสอน	2.68	.90	ปานกลาง	.88	ปานกลาง	2.63	.89	ปานกลาง
5.7)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง	2.73	.81	ปานกลาง	.87	ปานกลาง	2.65	.84	ปานกลาง
5.8)	ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	2.66	.78	ปานกลาง	.81	ปานกลาง	2.61	.79	ปานกลาง
5.9)	ประเมินผลทุกกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน	2.63	.88	ปานกลาง	.77	ปานกลาง	2.62	.83	ปานกลาง
5.10)	ประเมินผลงานและโครงการต่าง ๆ ตลอดเวลาทุกสถานการณ์และต่อเนื่อง	3.22	1.06	ปานกลาง	.89	ปานกลาง	3.27	.97	ปานกลาง

ตาราง 13(ต่อ)

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูวิชาการ		รวม				
		$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ	$\bar{X}$	SD	ค่าระดับ
5.11	ส่งเสริมครูให้จัดทำเครื่องมือการประเมินผลที่มีความ สอดคล้องกับจุดประสงค์ของกิจกรรม และแผนงาน โครงการ	3.03	1.12	ปานกลาง	3.31	.96	ปานกลาง	3.17	1.05	ปานกลาง
5.12	ส่งเสริมให้ครูจัดการประเมินตนเองของนักเรียน	3.13	1.05	ปานกลาง	3.35	.98	ปานกลาง	3.24	1.02	ปานกลาง
	รวม	2.80	.40	ปานกลาง	2.82	.42	ปานกลาง	2.81	.41	ปานกลาง

จากตาราง 13 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.81$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า โดยรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.80$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.82$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการหาค่าที (t-test) ดังรายละเอียด ในตาราง 14 –15

ตาราง 14 เปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียนกับครูวิชาการ ต่อระดับ การปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน n=183		ครูวิชาการ n=185		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	3.73	0.59	3.55	0.59	2.99**	.00
2. ด้านการพัฒนา	3.75	0.60	3.65	0.61	1.64	.10
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.36	0.68	3.22	0.71	1.98*	.05
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	3.87	0.62	3.73	0.64	2.12*	.03
5. ด้านการประเมินผล	3.18	0.39	3.12	0.41	1.29	.20
รวม	3.58	0.51	3.46	0.51	2.34*	.02

\*\*p <.01 \*p <.05

จากตาราง 14 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็นต่อระดับ การปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีความ เห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการพัฒนาและด้านการประเมิน ผล ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูวิชาการ ต่อระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ระดับปัญหาการปฏิบัติบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ผู้บริหารโรงเรียน n=183		ครูวิชาการ n=185		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	2.76	0.62	2.74	0.54	0.48	.63
2. ด้านการพัฒนา	2.67	0.61	2.56	0.62	1.78	.07
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	2.74	0.68	2.69	0.66	0.74	.46
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	2.56	0.64	2.53	0.66	0.56	.57
5. ด้านการประเมินผล	2.80	0.41	2.82	0.42	0.40	.69
รวม	2.71	0.49	2.67	0.48	0.85	.40

จากตาราง 15 แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรม รายละเอียดดัง ตาราง 16 – 26

ตาราง 16 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอน  
ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.35	0.18	0.50	0.60
	ภายในกลุ่ม	180	63.55	0.35		
	รวม	182	63.90			
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.34	0.67	1.85	0.16
	ภายในกลุ่ม	180	65.09	0.36		
	รวม	182	66.43			
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.42	0.72	1.57	0.21
	ภายในกลุ่ม	180	81.97	0.46		
	รวม	182	83.40			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.79	0.39	1.03	0.36
	ภายในกลุ่ม	180	69.03	0.38		
	รวม	182	69.83			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.34	0.61	1.12	0.33
	ภายในกลุ่ม	180	26.99	0.15		
	รวม	182	27.32			

ตาราง 16(ต่อ)

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.60	0.30	1.15	0.31
	ภายในกลุ่ม	180	46.84	0.26		
รวม		182	47.44			

จากตาราง 16 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตาราง 17 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.22	0.10	0.27	0.75
	ภายในกลุ่ม	180	70.33	0.39		
รวม		182	70.55			
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.42	0.21	0.57	0.56
	ภายในกลุ่ม	180	66.23	0.37		
รวม		182				

ตาราง 17(ต่อ)

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.81	0.40	0.89	0.41
	ภายในกลุ่ม	180	82.15	0.45		
	รวม	182	82.97			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.02	0.97
	ภายในกลุ่ม	180	75.14	0.41		
	รวม	182	75.16			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.35	0.17	1.10	0.33
	ภายในกลุ่ม	180	29.23	0.16		
	รวม	182	29.58			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.15	0.07	0.32	0.72
	ภายในกลุ่ม	180	44.24	0.24		
	รวม	182	44.40			

จากตาราง 17 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอน  
ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.03	0.96
	ภายในกลุ่ม	180	63.87	0.35		
	รวม	182	63.90			
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.41	0.20	0.57	0.56
	ภายในกลุ่ม	180	66.01	0.36		
	รวม	182	66.42			
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.10	0.05	0.10	0.89
	ภายในกลุ่ม	180	83.29	0.46		
	รวม	182	83.40			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.26	0.13	0.34	0.70
	ภายในกลุ่ม	180	69.56	0.38		
	รวม	182	69.83			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.33	0.16	1.11	0.32
	ภายในกลุ่ม	180	26.99	0.15		
	รวม	182	27.32			

ตาราง 18 (ต่อ)

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.07	0.03	0.14	0.86
	ภายในกลุ่ม	180	47.36			
	รวม	182				

จากตาราง 18 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 19 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.03	0.96
	ภายในกลุ่ม	180	70.51	0.39		
	รวม	182	70.54			
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.09	0.04	0.13	0.87
	ภายในกลุ่ม	180	66.55	0.36		
	รวม	182	66.65			

ตาราง 19 (ต่อ)

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ						
ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น		df	SS	MS	F	p
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง						
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.21	0.10	0.23	0.79
	ภายในกลุ่ม	180	82.75	0.45		
	รวม	182	82.97			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.43	0.21	0.52	0.59
	ภายในกลุ่ม	180	74.73	0.41		
	รวม	182	75.16			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.53	0.76	4.93**	0.01
	ภายในกลุ่ม	180	28.06	0.15		
	รวม	182	29.59			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.31	0.15	0.64	0.52
	ภายในกลุ่ม	180	44.09	0.24		
	รวม	182	44.40			

\*\*p &lt;.01

จากตาราง 19 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการประเมินผลที่ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทที่แตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 20 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการประเมินผลเป็นรายคู่ ตามวิธีของเซฟเฟ (Scheffe test) จำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง

ปัญหาตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง $\bar{X}$	11 – 20 ปี (2.73)	1 – 10 ปี (2.76)	21 ปีขึ้นไป (2.95)
11 – 20 ปี (2.73)	-	.03	.22*
1 – 10 ปี (2.76)	-	-	0.19
21 ปีขึ้นไป (2.95)	-	-	-

\*p <.05

จากตาราง 20 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง 11 – 20 ปี มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทด้านการประเมินผลแตกต่างกันจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง 21 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 21 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.18	0.09	0.25	0.77
	ภายในกลุ่ม	180	63.72	0.35		
รวม		182	63.90			

ตาราง 21 (ต่อ)

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง		df	SS	MS	F	p
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.02	0.97
	ภายในกลุ่ม	180	66.41	0.36		
	รวม	182	66.43			
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.03	0.51	1.13	0.32
	ภายในกลุ่ม	180	82.36	0.45		
	รวม	182	83.39			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.01	0.01	0.02	0.97
	ภายในกลุ่ม	180	69.81	0.38		
	รวม	182	69.82			
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.13	0.06	0.44	0.63
	ภายในกลุ่ม	180	27.19	0.15		
	รวม	182	27.32			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.02	0.01	0.05	0.94
	ภายในกลุ่ม	180	47.41	0.26		
	รวม	182	47.43			

จากตาราง 21 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียน ในขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติตามบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 22 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ						
ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.54	0.27	0.70	0.49
	ภายในกลุ่ม	180	69.99	0.38		
	รวม	182	70.53			
2. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.21	0.10	0.28	0.75
	ภายในกลุ่ม	180	66.44	0.36		
	รวม	182	66.65			
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.02	0.51	1.13	0.32
	ภายในกลุ่ม	180	81.94	0.45		
	รวม	182	82.96			
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.40	0.20	0.48	0.61
	ภายในกลุ่ม	180	74.76	0.41		
	รวม	182	75.16			

ตาราง 22 (ต่อ)

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ						
ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้น	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	df	SS	MS	F	P
5. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.38	0.19	1.17	0.31
	ภายในกลุ่ม	180	29.21	0.16		
	รวม	182	29.59			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.34	0.17	0.69	0.49
	ภายในกลุ่ม	180	44.06	0.24		
	รวม	182	44.40			

จากตาราง 22 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 23 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม วุฒิการศึกษา

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง	ปริญญาตรี n=159		สูงปริญญาตรี n=24		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	3.94	0.60	3.70	0.49	2.14*	.04
2. ด้านการพัฒนา	3.72	0.61	3.95	0.52	1.93	.06
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.36	0.69	3.38	0.59	0.11	.91
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	3.85	0.63	4.02	0.57	1.38	.18

ตาราง 23(ต่อ)

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง	ปริญญาตรี n=159		สูงปริญญาตรี n=24		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
5. ด้านการประเมินผล	3.19	0.39	3.14	0.36	0.62	.54
รวม	3.56	0.52	3.68	0.42	1.26	.22

\*p &lt;.05

จากตาราง 23 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการวางแผนที่มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 24 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม วุฒิการศึกษา

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของ ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ปริญญาตรี n=159		สูงปริญญาตรี n=24		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	2.78	0.60	2.60	0.73	1.14	.28
2. ด้านการพัฒนา	2.72	0.59	2.34	0.60	2.87**	.01
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	2.76	0.67	2.58	0.66	1.26	.21
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	2.60	0.65	2.31	0.54	1.31*	.02
5. ด้านการประเมินผล	2.81	0.41	2.74	0.34	0.84	.41
รวม	2.73	0.49	2.51	0.45	1.18*	.03

\*\*p &lt;.01

\*p &lt;.05

จากตาราง 24 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา มีปัญหาการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 25 เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม การได้รับการฝึกอบรม

ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง	ได้รับการอบรม 1-2 ครั้ง n=159		ได้รับการอบรม 3 ครั้งขึ้นไป n=24		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	3.69	0.54	3.77	0.64	0.95	.34
2. ด้านการพัฒนา	3.67	0.58	3.84	0.61	1.95*	.05
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.31	0.66	3.41	0.68	1.03	.30
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	3.82	0.61	3.93	0.62	1.21	.22
5. ด้านการประเมินผล	3.12	0.41	3.23	0.34	1.88	.06
รวม	3.52	0.49	3.64	0.51	1.53	.12

\*p < .05

จากตาราง 25 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนา ที่มีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 26 เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามการได้รับการอบรม

ระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ได้รับการอบรม 1-2 ครั้ง n=159		ได้รับการอบรม 3 ครั้งขึ้นไป n=24		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการวางแผน	2.85	0.55	2.66	0.67	1.96*	.05
2. ด้านการพัฒนา	2.78	0.53	2.54	0.65	2.75**	.01
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	2.78	0.59	2.69	0.75	0.94	.35
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล	2.70	0.54	2.41	0.70	3.12**	
5. ด้านการประเมินผล	2.83	0.37	2.76	0.43	1.23	.21
รวม	2.79	0.41	2.61	0.55	2.43**	.01

\*p < .05 \*\*p < .01

จากตาราง 26 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการอบรมต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการประเมินผล มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปให้เห็นภาพรวมของการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่จะนำเสนอไว้ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

#### ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

4. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์ การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน วุฒิกการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรม

## ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการอ้างอิง จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 798 คน จาก 798 โรงเรียน ครูวิชาการจำนวน 798 คน จาก 798 โรงเรียนรวมทั้งหมดจำนวน 1,596 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 183 คน จาก 183 โรงเรียน ครูวิชาการ 185 คน จาก 185 โรงเรียน รวมทั้งหมด 368 คน

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนในเรื่อง ตำแหน่ง อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม ขนาดของโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามผล และด้านการประเมินผล มี 60 ข้อ เป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยใช้ข้อความเดียวกัน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2542 : 14 – 26) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 อำนาจจำแนก .19 ขึ้นไปทุกข้อ

## การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการทางสถิติที่คำนวณค่าต่าง ๆ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC<sup>+</sup> ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม และขนาดของโรงเรียน โดยการหาค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท

ของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ทั้งโดยภาพรวมเป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการหาค่า t-test

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน โดยการหาค่า เอฟ (F-test) ส่วนวุฒิการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรมใช้การทดสอบค่า ที (t-test)

### สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏผลโดยสรุป ดังนี้

1. การศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนมากมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก

ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกือบทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ด้านประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกือบทุกข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง



3. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

4. การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษา และการได้รับการฝึกอบรม มีผลสรุปดังนี้

เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท จำแนกตาม อายุ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาท ไม่แตกต่างกัน และมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ไม่แตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน

เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินผล ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินผล ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง 11 – 20 ปี มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง 21 ปีขึ้นไป

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในการโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนที่มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามการได้รับการฝึกอบรม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านมีระดับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนาที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการอบรมต่อเนื่องกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนา และด้านนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

## อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านนิเทศ กำกับ ติดตามผล และด้านการประเมินผล ปรากฏว่า มีประเด็นสำคัญควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะขณะนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้เป็นเวลาเกือบ 3 ปีแล้ว ซึ่งมาตราที่ 22 – 30 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียน มีความสำคัญมากที่สุด การเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2) จึงทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหาร กระจือหรือรัน พัฒนาตนเอง ทั้งการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ทั้งการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาใหม่ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543 : 1) และให้ความสนใจปฏิบัติตามบทบาทด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลมาก เพราะเป็นแนวทางที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างขวัญ กำลังใจแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง (นภเนตร ชรรมบรร. 2542 : 5) ในส่วนของจังหวัดร้อยเอ็ดได้มีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้อื่นพื้นที่ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ หรือแม้แต่ระดับโรงเรียน มีการจัดตั้งโรงเรียนแกนนำ คัดเลือกครูแกนนำเพื่อขยายผลเข้าสู่การปฏิบัติจริง ทุกโรงเรียน ทุกห้องเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 73-75) ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง สามารถให้การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้อย่างจริงจัง ดังนั้น ผลการศึกษายบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสอดคล้องกันทั้ง ความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องกันทั้งของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ที่เป็นดังนี้ อาจเนื่องมาจากการวางแผนถือเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เป็นการกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า (ผจญ กุณา. 2540 : 22) ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนในยุคสมัยของการปฏิรูปการศึกษาต้องศึกษาทำความเข้าใจและนำมาปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน (ธงชัย สันติวงษ์. 2534 : 13) และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และกิจกรรม พิจารณาเลือกผู้ปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม วิเคราะห์ตรวจสอบข้อบกพร่อง หรือปัญหาของการจัดการศึกษา ออกแบบและปรับปรุงวิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (ชรวัดณ์ นิจเนตร. 2542 : 200) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการวางแผนและเห็นว่าวางแผนเป็นก้าวแรกที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนไปสู่ความสำเร็จ ประกอบกับนโยบายในระดับกระทรวง ระดับกรม และจังหวัด อำเภอ มีความสอดคล้องกัน ที่กำหนดให้การวางแผนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 27) จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติตามบทบาทในเรื่องการวางแผนอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการพัฒนา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก อิทธิพลของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ทำให้ทุกฝ่ายตื่นตัวมุ่งที่จะพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร หลักสูตร บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้ตอบสนองแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นได้จากการมีการจัดอบรมประชุมสัมมนาให้กับบุคลากร รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนด้วย ทั้งโดยหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอก มีการอบรมให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ มีการติดตามผล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่ายทั้งรัฐบาลและเอกชนให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดย (สุวิมล ว่องวานิชและคณะ. 2543 : 2-7) ที่พบว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีความก้าวหน้ามากที่สุด โดยพิจารณาจาก 3 กิจกรรม คือ การปฏิบัติตามนโยบาย การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งตามข้อเท็จจริงและความน่าจะเป็นนั้น ผู้บริหารโรงเรียนน่าจะปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้มาก หรือมากที่สุด เพราะเป็นช่วงเวลาที่จะสร้างความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กับบุคคลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อความราบรื่นในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ดังที่ (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และ เรณูมาศ มาอ่อน. 2542 : 6) กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะแสวงหาความร่วมมือ หรือการสนับสนุนส่งเสริมจากทุกฝ่ายได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์ให้บุคคลดังกล่าวได้รู้และเข้าใจ นอกจากนั้น วิธีการประชาสัมพันธ์ก็ทำได้อย่างหลากหลาย ดังที่ อัมพรศรี พลอดเปลี่ยว (2533 : 110-112) ได้เสนอไว้หลายทาง คือ การประชุม งานโฆษณา ระบบเสียงตามสาย การบอกต่อ การจัดทำวารสารของโรงเรียน จัดทำหนังสือคู่มือจดหมายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการประชาสัมพันธ์ ที่ ชม ภูมิภาค (2522 : 252-369) ที่กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลายวิธีคือ การสนทนา การประชุม การปาฐกถา การพูดในโอกาสพิเศษ การอภิปราย การใช้เอกสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นปลิว จุลสารวารสาร หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนยังไม่ใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง น่าจะเกิดจากความเข้าใจว่าการประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยงบประมาณดำเนินการ หรือไม่ก็อาจเป็นเพราะขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ไว้ หรือต่างคนต่างทำไม่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน จึงทำให้ผลการศึกษาดังกล่าวออกมาเช่นนี้

1.4 ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู วิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความ ขัดแย้งกับการค้นพบของ วีรนุช ปิณฑวณิช (2543 : 6-8) ที่สัมภาษณ์ครูผู้สอนในหลายจังหวัด ที่พบว่า มีผู้บริหารจำนวนมากไม่อาจให้การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอน ไม่ส่งเสริมการ พัฒนาความรู้ความสามารถของครู ไม่สามารถให้คำปรึกษา แนะนำแก่ครูได้ ทำให้ครูขาดขวัญ กำลังใจ เกิดความว้าเหว่ ลังเล ไม่แน่ใจ ในที่สุดก็ทิ้งการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางไปสู่วิธีเดิม ๆ ที่ตนคุ้นเคย แต่ด้วยกระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษา ตามนัยแห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้ผู้บริหารต้องหันกลับมาทบทวนบทบาท ของตนเอง เพราะการนิเทศ กำกับ ติดตามผล การเรียนการสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร โรงเรียน ที่ต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน (Ben, M. Harris. 1963 : 8-10) และผู้บริหารโรงเรียนต้องคอยแนะนำสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้การช่วยเหลือให้ กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (กรมวิชาการ. 2542 : 13) อีกอย่างหนึ่งการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้อยู่ในระดับมาก อาจเป็น เพราะการเอาจริงเอาจังของหน่วยงานต้นสังกัดที่มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีการจัดกิจกรรมสนับสนุน 2 กิจกรรม คือ มหกรรมกระจายแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ระดับชาติ 3 ครั้ง คือ งานวาระแห่งชาติ งานปฏิรูปการเรียนรู้และมหกรรมการศึกษา 2000 มหกรรม 20 ปี สปช. และพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเป็นต้นแบบการปฏิรูป การเรียนรู้ อบรมครูทางไกลผ่านโทรทัศน์ 8 ตอน จัดเวทีทัศน์เผยแพร่การศึกษาวิจัยทางเลือก เพื่อสนับสนุน การประชา-สัมพันธ์สนับสนุน ข้อมูล ความรู้และสร้างความรู้ เผยแพร่ในรูป จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดย ทุกส่วนของสังคม การนำร่างการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีระบบประกันคุณภาพภายใน มีการ ตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงาน ทั้งจากหน่วยงานระดับกรม ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่ คอยนิเทศ กำกับ ติดตามผลการทำงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างสม่ำเสมอและจริงจัง (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2544 : 80-81) จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการประเมินผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความเห็น สอดคล้องกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล โดย เฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงที่สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ทั้งการ

สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบ การบันทึก การรายงาน การจัดทำแฟ้มสะสมงาน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 25)

นอกจากนั้น ผู้บริหารโรงเรียนอาจคิดว่าการประเมินผลการเรียนการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนเท่านั้น ซึ่งตามข้อเท็จจริง และหลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ทุกฝ่ายถือว่ามีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองหรือแม้แต่ชุมชน (สุวิทย์ มูลคำ. 2542 : 25) ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงสามารถดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เช่น ประเมินผลโครงการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลจากการสืบค้น สอบถาม สังเกต จากการจัดการเรียนการสอนของครู การประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การตรวจดูแฟ้มสะสมงานของครู และของนักเรียน (วิวัฒนาพร กระจับทุกข์. 2541 : 64-65) ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเข้าใจผิดคิดว่าการประเมินผลเป็นเรื่องของครูเท่านั้น จึงทำให้ผลการศึกษาด้านนี้พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้ผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานก ระประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องกันทั้งผู้บริหารโรงเรียนและคณาจารย์ ซึ่งการที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 1) เพราะจากการประเมินผลความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษา พบว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความก้าวหน้าที่สุด คิดเป็น 83% (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. 2543 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ รุ่ง แก้วแดง (2543 : 2) ที่กล่าวว่าในบรรดางานทั้ง 9 หมวดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นั้น หมวดที่ 4 การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจและถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อทุกฝ่ายต่างกระตือรือร้นและร่วมมือกัน จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้ประสานความร่วมมือของหน่วยปฏิบัติ คือโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง อีกอย่างหนึ่งกลุ่มผู้นำของการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นครูแห่งชาติ ครูต้นแบบครูแกนนำ ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศประมาณ สามหมื่นคน ก็เป็นพลังสำคัญที่ร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้บริหารผลักดันการปฏิรูปการเรียนรู้ไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มผู้นำชุมชน ตลอดจนสื่อมวลชนก็ตระหนักในบทบาทหน้าที่เข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ (รุ่ง แก้วแดง. 2544 : 3) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานประสานสัมพันธ์กับบุคลากรต่างก็มีความเข้าใจและตระหนักในบทบาทดังกล่าว จึงทำให้ปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทในรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือทุกด้านผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง ที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนได้ตื่นตัวและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริหารให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง เข้าประชุมสัมมนา เข้ารับการอบรม ศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 62) จะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ไม่มีผู้บริหารคนใดไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนั้นผลสรุปการรายงานผลความก้าวหน้าการพัฒนาบุคลากร พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างหลากหลาย ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างหลากหลาย (มอง เสมาสาร. 2544 : 14) เมื่อผู้บริหารโรงเรียนผ่านกระบวนการพัฒนาดังกล่าว และได้ลงมือปฏิบัติจริง ย่อมจะเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความชำนาญสามารถปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติตามบทบาทก็ย่อมจะน้อยลง จึงทำให้ปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็น ต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านกรณีเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษาเปรียบเทียบนี้มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน ที่ผลปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแตกต่างกัน คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่บทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยี ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 27) ส่วนธวัช แก้วมณีชัย (2542 : 48) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ 9 ด้าน คือ วางแผนสนับสนุน จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน นิเทศ กำกับ ติดตาม ส่งเสริม ประชาธิปไตยในโรงเรียน ประเมินผลความก้าวหน้า ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน และส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยี

ส่วนครูวิชาการมีบทบาทในฐานะครูผู้สอน คือ ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย กำกับ จัดการสนับสนุนผู้เรียน วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ. 2542 : 52) ส่วนวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 61) ได้เสนอบทบาทของครูไว้ดังนี้คือ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน จัดสถานการณ์กระตุ้นให้นักเรียนคิด จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีชีวิตชีวา ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ครูวิชาการยังมีบทบาทในการกำหนดนโยบายวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน ปรับปรุงประสิทธิภาพของการเรียนการสอน พัฒนาห้องสมุด ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน จัดและมอบทุนการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 80) จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีบทบาทต่างกันโดยสิ้นเชิง และเมื่อเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็เข้าอบรมคนละหลักสูตร จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 118) ที่กล่าวว่าบทบาทหรือตำแหน่งต่างกันเป็นเหตุให้ตีความการปฏิบัติงาน หรือการรับรู้ข่าวสารต่างกัน หรือบางที่ผู้บริหารโรงเรียนอาจแสดงความคิดเห็นเข้าข้างตนเอง ซึ่งตรงกับ สมมาตร แก้วลาย (2528 : 95) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนอาจประเมินผลการปฏิบัติงานเข้าข้างตนเองมากกว่าให้คนอื่นประเมิน

3.2 การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการต่อระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกัน และทำงานร่วมกันแทบทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ อีกอย่างหนึ่งครูวิชาการนั้นเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและครูว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในงานวิชาการมากที่สุด ฉะนั้นคณะกรรมการวิชาการจึงแต่งตั้ง

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานและครูวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ (กรมวิชาการ. 2544 : 6)

นอกจากนั้นครูวิชาการก็จะได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบหรือครูแกนนำ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และครูวิชาการมักเป็นผู้ได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นต้นแบบในการกระจายความรู้และประสบการณ์ไปสู่ครู และเป็นผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนในการดำเนินงานวิชาการในทุก ๆ เรื่อง จะเห็นได้จากการที่ครูวิชาการมักได้รับมอบหมายให้เข้าประชุมทางวิชาการแทนผู้บริหาร (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2542 : 9) ดังนั้นครูวิชาการจึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการมากที่สุด ด้วยเหตุที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการเป็นผู้ทำงานร่วมกัน แทนกัน และใกล้ชิดกันมากที่สุด งานวิชาการที่ผู้บริหารทำ ครูวิชาการก็ทำเรื่องนั้น ๆ ด้วย หรือบางเรื่องครูวิชาการก็ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการแทน จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการมีทัศนคติต่อระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

4. การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมและขนาดของโรงเรียน สามารถแยกอภิปรายผลดังนี้

4.1 ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทจำแนกตามอายุ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการเปรียบเทียบนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมีความตื่นตัวและกระตือรือร้น ขวนขวายหาความรู้และประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพราะทุกคนต่างมีภาระกิจเดียวกัน คือ ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นผลการเปรียบเทียบนี้ จึงมีความขัดแย้งกับคำกล่าวของสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2532 : 4) ที่ว่า บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติตามบทบาท ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐาน และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย ปลายมาศ ขุนภักดี (2533 : 97) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ที่พบว่า อายุของหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านบริหาร แต่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจิตต์ แก้วเกรียงไกร (2538 : 115) ที่พบว่า ผู้บริหารการพยาบาลที่มีอายุแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน ที่ผลการศึกษาออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนทุกคนต่างได้รับการพัฒนาโดยทั่วถึงและเท่าเทียมกัน จึงมีความรู้และเข้าใจในบทบาท

สามารถปฏิบัติตามบทบาทได้เป็นอย่างดี อีกอย่างหนึ่งเป็นความเอาใจจริงเอาใจของหน่วยงานต้นสังกัด ตั้งแต่ระดับกระทรวง กรม จังหวัดและอำเภอที่คอยเอาใจใส่กำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างเช่นระดับกรมและจังหวัดก็มีการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้บริหารโรงเรียน จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศตามโรงเรียน ทำการประเมินโรงเรียนตามกรอบมาตรฐานปัจจุบัน มีการติดตามความก้าวหน้าโรงเรียนเป็นระยะ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 81)

4.2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามประเภทการดำรงตำแหน่ง พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประเภทการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วงเดือน จงไพบุลย์ (2543 : 143) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งพบว่า ข้าราชการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน แต่สอดคล้องกับการวิจัยของ พิรพรด หุ่นเจริญ (2525 : 175) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพบว่า ข้าราชการที่มีประเภทการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน ที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนต่างก็ได้ศึกษาและเรียนรู้บทบาทของตนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และได้ลงมือปฏิบัติจนบังเกิดผลอย่างจริงจัง ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนได้รับรู้พร้อมกันภายใต้บริบทใหม่ทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะทุกคนไม่ว่าจะมีประเภทการดำรงตำแหน่ง ในระยะเวลาอันสั้น หรือยาวนานเพียงไร ต่างก็ได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 66-67) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ อาจทำให้ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประเภทการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ส่วนผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประเภทการดำรงตำแหน่งต่างกัน พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินที่พบว่า มีระดับปัญหาการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และไม่เป็นไปตามผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน (2541 : 203) เรื่องสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก แต่ผลการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วินิจ นาควิเชียร (2535 : 80) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดสงขลา ที่มีประเภทการดำรงตำแหน่ง

ต่างกัน มีทักษะในการบริหารงานไม่ต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ปัญหาในการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการในการสรรหาผู้บริหารโรงเรียน กระบวนการบรรจุแต่งตั้ง และกระบวนการให้คงอยู่ในตำแหน่งตลอดถึงกระบวนการพัฒนาของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2534 : 18-19) อีกทั้งประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ การถ่ายทอด โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความสามารถเข้าใจถึงบทบาทตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และปฏิบัติตามบทบาทได้อย่างมั่นใจ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ ผู้บริหารทุกคนก็ได้รับด้วยกันทุกคน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน ส่วนบทบาทด้านการประเมินผลที่พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่ผลปรากฏเช่นนี้ คงเป็นเพราะบทบาทด้านนี้เป็นเรื่องใหม่ ผู้บริหารโรงเรียนแม้จะได้รับการอบรมหรือพัฒนามาเหมือนกันแต่อาจได้รับความรู้และประสบการณ์ต่างกัน

4.3 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ในขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลมีระดับการปฏิบัติตามบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะขนาดของโรงเรียนเป็นตัวบ่งชี้ถึงความพร้อมในด้านทรัพยากรการบริหาร ที่นำมาใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม และแก้ปัญหา ซึ่งสามารถส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรวิช แก้วอำไพ (2544 : 97) ที่วิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความรู้และการปฏิบัติการนิเทศแตกต่างกัน

ส่วนการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่ว่าโรงเรียนขนาดใดก็ตามต่างก็มีปัญหาในการปฏิบัติตามบทบาทที่อยู่ในภาวะที่เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของแต่ละโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะความชำนาญที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อผลักดันปรับปรุง ส่งเสริม สนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (เกศนา พันทาเดช, 2543 : 98) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประสบความสำเร็จในด้านการบริหาร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็มีการจัดสรรตำแหน่งตามความรู้ ความ

สามารถ ประสบการณ์และตามความเหมาะสมกับขนาดของโรงเรียน จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในวิสัยที่จะปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ตาม ศักยภาพที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารโรงเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งให้ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) ซึ่งคือการบริหารจัดการ การศึกษาโดยเน้นหน่วยปฏิบัติ โดยให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบที่อิสระ คล่องตัว ทั้งวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน โดยยึดหลัก การกระจายอำนาจ การบริหารตนเอง ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน การพัฒนาทั้งระบบ ความ รับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย, 2544 : 1) ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ ผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน

#### 4.4 การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการ

ปฏิบัติตามบทบาท จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนที่มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีความไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ แยมประดิษฐ์ (2541 : 84) เรื่องทักษะการบริหารงานของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่ พบว่า วุฒิการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ที่ผล การศึกษาปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้และ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะผู้บริหารโรงเรียนจะไม่สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาได้เลย ถ้า ปราศจากความรู้ ความคิดและปัญญา (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2539 : 5) ดังนั้นไม่ว่าผู้บริหาร จะมีวุฒิการศึกษาต่างกันหรือไม่ก็ตาม ผู้บริหารก็ต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา จึงจะทำให้ ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นแต่เพียงว่าผู้บริหารหลายคนมีอาจเข้าศึกษาต่อใน ระดับสูงกว่าปริญญาตรีได้เพราะมีข้อจำกัดในหลายด้าน จึงทำให้ไม่ได้รับวุฒิการศึกษาสูงขึ้น

อีกอย่างหนึ่งในยุคสมัยของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ต่างก็ได้รับการพัฒนาโดยทั่วหน้ากัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตาม มาตราที่ 52 หมวดที่ 7 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 26) อันจะเป็นการเพิ่มพูน ความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้สำเร็จ สมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนเหตุที่การวางแผนมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน คงเป็นเพราะการวางแผนเป็นความรู้เฉพาะด้านไม่แพร่หลาย ต้องอาศัยที่ผู้บริหารโรงเรียน สนใจจริง ๆ จึงจะทำให้ศึกษาค้นคว้าและเกิดความชำนาญจนสามารถปฏิบัติจริงได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาที่มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพนต์เลย์ (เจ็ดจำ สุนทรวิภาค. 2534 : 23; อ้างอิงจาก Pendley . 1985) ที่พบว่า วุฒิการศึกษาของครูใหญ่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานเป็นอย่างมาก ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันอาจจะมีความกระตือรือร้นและใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์แตกต่างกัน เพราะโดยส่วนมากแล้วผู้ที่ได้ศึกษาต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมักเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ขวนขวายหาทางศึกษาต่อทั้ง ๆ ที่บางทีอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ โอกาส หรือความไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้ผู้มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีพื้นฐานความรู้สามารถพัฒนาตนเองได้เร็วขึ้น เมื่อได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544 : 1) ที่ว่าการเรียนในระดับที่สูงขึ้นในสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นการนำความรู้ที่ได้ผ่านการพิสูจน์และทดลองสร้างสรรค์ไว้ดีแล้วมาช่วยส่งเสริมและเป็นพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาได้เร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาเกิดความรู้ ประสบการณ์ มีทักษะสามารถแก้ปัญหาได้ดีและมีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (เกศนา พันทาเดช. 2543 : 47; อ้างอิงจาก กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 212) ที่วิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน พบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโรงเรียนแปรปรวนไปตามวุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

4.5 การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามบทบาทและระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามการได้รับการฝึกอบรม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเกือบทุกด้าน มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนา ที่มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขณะเก็บข้อมูลปรากฏว่าทุกคนได้รับการฝึกอบรมแล้ว แตกต่างกันเพียงจำนวนครั้งที่ได้รับการฝึกอบรม จึงไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรวิช แก้วอำไพ (2544 :93) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ที่เคยได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีการปฏิบัติการณ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการได้รับการฝึกอบรมย่อมทำให้เป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้งด้านความคิด การปฏิบัติงาน ความรู้ ความชำนาญ (สมพงษ์ เกษมสิน. 2518 : 258) การฝึก

อบรมเป็นกระบวนการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติอันจะนำไปสู่มาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้น ทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ (สมคิด บางโม. 2539 : 14)

ส่วนการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ผลปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมหลายครั้งย่อมจะมีความรู้และประสบการณ์ มีความมั่นใจ มีความชำนาญ มีความลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับเรื่องฝึกอบรมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับคำกล่าวของไมตรี ทองประวัติ (2529 : 5) ที่ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ เป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ สร้างความมั่นใจ พัฒนาฝีมือตลอดจนเปลี่ยนทัศนคติของคนให้ดีขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ อรพรรณ พรสีมา (2537 : 3) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคคลอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะ เกิดความชำนาญ อันจะทำให้มาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้น ผลงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคนที่ได้รับการอบรมมากจึงถือว่าได้รับการพัฒนามากกว่าคนที่ได้รับการอบรมน้อย และน่าจะมีปัญหาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า หรือแตกต่างจากคนที่ได้รับการอบรมน้อยกว่าเป็นธรรมดา

## ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากผลการวิจัย โดยเลือกประเด็นที่มีความสำคัญ ที่มีความเกี่ยวข้องและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา ในภาพรวม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประกอบในการตัดสินใจได้ โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ควรพิจารณานำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวางแผน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการประเมินผล

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียน อาจใช้ผลวิจัยนี้เป็นแนวทางประกอบการวางแผนของงบประมาณในการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนทั่วประเทศ ให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1.4 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล และประเมินผลการดำเนินงานตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

## 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.5 ควรมีการศึกษา การประชาสัมพันธ์ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู

บรรณานุกรม

## บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. สำนักนโยบายและแผนประชาสัมพันธ์. (2543). แนวทางการติดตามและประเมินผลการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- กรมวิชาการ. (2539). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา : การพัฒนาวิสัยทัศน์ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- . (2540 ก). คู่มือการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- . (2540 ข). หนังสือและสื่อเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- . (2542 ก). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- . (2542 ข). การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- . (2544, 16-30 มิถุนายน). "ความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน," วารสารข่าววิชาการ. 1(2) : 6.
- กรมสามัญศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศ. (2540). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : ศูนย์ลาดพร้าว.
- กระทรวงมหาดไทย. (2542, มกราคม). "การจัดการศึกษาของท้องถิ่น," วารสารท้องถิ่น. 3(1) : 15-16.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542 ก). แนวทางการดำเนินงาน การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . (2542 ข). การปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . 2542 ค). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . (2542 ง). คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . (2542 จ). หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . (2544). ปฏิรูปการศึกษา : ก้าวอย่างมั่นใจ. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- . (2544, 13 พฤศจิกายน). "จุดเน้นการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ," มองเสมาสาร. 4(14) : 14.
- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. (2543). "เมื่อสื่อไม่ช่วยการเรียนรู้," วารสารเทคโนโลยีการศึกษา. 5(3) : 71-74.
- กุลชน ธนาพงศธร. (2542). "การพัฒนาบุคลากร," เอกสารการสอนชุดวิชา 32304 การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา.

- กุลธร เลิศสุริยะกุล. (2538). การศึกษาสภาพและปัญหาทางประชาสัมพันธ์ของศูนย์  
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).  
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกตนา พันทาเดช. (2543). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา  
ในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.  
ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โกวิท ประวาลพฤษ์. (2542). พัฒนาการศึกษาแท้และแฟ้มพัฒนางาน. กรุงเทพฯ : บริษัท  
เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- จิราภรณ์ ไทยกิ่ง. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ  
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ. สารนิพนธ์ กศ.ม.  
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.  
ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา แซ่มประเสริฐ. (2541, มีนาคม). "การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน."  
วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 18(1) : 41.
- เจ็ดจำ สุนทรวิภาต. (2534). คุณลักษณะของผู้นำและประสิทธิภาพของงานในภาควิชาของ  
คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ เอื้อรัตนพงษ์. (2539). การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น. (เอกสารประกอบการบรรยาย).  
ถ่ายเอกสาร.
- จัญลีณี หาญกิตติชัย. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ  
สำนักงานเกษตรจังหวัด และเกษตรอำเภอ สังกัดกรมการส่งเสริมการเกษตร จังหวัด  
นราธิวาส. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต  
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค. (2526). หลักการประชาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ชิววัฒน์ นิจนตร. (2542). การวางแผนการศึกษา. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏ จังหวัดภูเก็ต.
- ชูชัย สมितिไกร. (2542). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬา  
ลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน อ่อนน่วม. (2542). รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร.  
รายงานการวิจัย โครงการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ.
- ถาวร จำปา. (2542). แนวทางการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียน  
ประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. ปรินญาณิพนธ์ ก.ศ.ม. (การบริหารการศึกษา).  
มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2530). พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ. ทศนา แสงศักดิ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน. (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา EA 623). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์. (2539, เมษายน-มิถุนายน). "ความเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน และ ชุมชนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก," วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ. 28(2) : 13.
- ทิตนา แคมมณี. (2542, พฤษภาคม). "การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง," วารสารวิชาการ. 2(5) : 14-15.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2534). การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพฯ.
- ธวัช แก้วมณีชัย. (2542). การประเมินโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครพนม. ปริญญาโท ก.ศ.ม. (การบริหาร การศึกษา). นครพนม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2529). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ กรุงเทพฯ.
- (2534). ก้าวหน้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิตรการพิมพ์.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2542). การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. งานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ถ่ายเอกสาร.
- นิกร เพ็ญเวียง. (2538, กรกฎาคม-กันยายน). "การนิเทศภายในกับประสิทธิภาพการเรียน การสอนในโรงเรียน," วารสารพัฒนาหลักสูตร. 122(14) : 48.
- นิวัฒน์ วดีศิริศักดิ์. (2542). การปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นครพนม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- บัญชา แก้วเกตุทอง. (2533). ผู้นำการบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- ประดิษฐ์ ทองคำปลิว และครรชิต มนูญผล. (2541). แฟ้มผลงานข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชุมนุม จำกัด.
- ประเสริฐ ฉ่ำชื่นวงศ์. (2534). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหาร การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.

- ปลายมาศ ชุนภักดี. (2533). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผจญ กุณา. (2540). สภาพและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกัณดาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง เชียงราย. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พนาลัย อยู่สำราญ. (2535). ตัวแปรทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมการสอนของครูผู้สอนสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พรพรรณ คงประสิทธิ์. (2542). บรรยากาศการทำงานตามทัศนะของบุคลากรที่ไม่ใช่สายวิชาการมหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). (2542). “แง่คิด ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา,” เอกสารพัฒนาการเรียนรู้. กรมวิชาการ. กรุงเทพฯ.
- พริ้มเพรา คงชนะ. (2543, 10 ตุลาคม). “การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้,” วารสารวิชาการ. 3(10) : 2.
- พลสันต์ โพธิศรีทอง. (2542, กุมภาพันธ์-มีนาคม). “ครูจะปฏิรูปการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างไร,” วารสารข้าราชการครู. 19(3) : 10.
- พิรพรด หุ่นเจริญ. (2525). ความพึงพอใจในการปฏิบัติราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และเรณูมาศ มาอุ่น. (2542). โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจังหวัดสกลนคร : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน. งานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2539, มีนาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน,” วารสารการศึกษาดลอดชีวิต. 18(1) : 58 – 61.
- ไมตรี ทองประวัตติ. (2529). การบริหารการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยศรีปทุม.

- ยี่น กุ์วรวรรณ. (2543, 16-31 กรกฎาคม). "ไอที กับการพัฒนาการศึกษา," *วารสารปฏิรูปการศึกษา*. 2(7) : 9.
- เยาวภา ทนชัยบุตร. (2542). *การสอนเพื่อสร้างคนเก่ง ดี มีสุข*. สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *รายงานผลการประชุมสมัชชาการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้*. รายงานการประชุม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เรณูมาศ มาอ่อน และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์. (2542). *การวิจัยรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อปฏิรูปทั้งระบบโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่*. วิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- เรณูนวล จูจันทร์. (2543). *การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครุหวมววิชาภาษาไทย และหวมววิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนในสหวิทยาเขตกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี*. รายงานศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- เริงชัย จงพิพัฒนสุข. (2542). "การเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542," *คู่มือผู้ปกครองและครู*. กรุงเทพฯ.
- วงเดือน จงไพบูลย์. (2543). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : บริษัทเลิฟแลนด์ ลิฟเพรส จำกัด.
- วันชัย ศิริชนะ. (2543, 16-31 กรกฎาคม). "ทิศทางนโยบายการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา," *วารสารปฏิรูปการศึกษา*. 2(7) : 13.
- วารินทร์ รัตมีพรหม. (2536). *สื่อการสอนเทคโนโลยีทางการศึกษาและการสอนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิจิตร อวาทกุล. (2522). *การประชาสัมพันธ์หลักและวิธีปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. (2522). *หลักสูตรและการเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2539). "ทฤษฎีและการพัฒนาหลักสูตร," *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาระบบการสอน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2540). *โครงการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในโรงเรียน กทม*. กรุงเทพฯ.
- (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : SR Printing Limited Partnership.

- วินิจฉัย นาควิเชียร. (2535). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัตน์ บัวขาว. (2538, กรกฎาคม-กันยายน). "ศึกษานิเทศก์ กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา," วารสารพัฒนาหลักสูตร. 122(14) : 36.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2539). การวางแผนการศึกษาระดับจุลภาค (หลักการและแนวคิดเชิงประยุกต์). ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรบุช ปิณฑวณิช. (2543, 26 พฤษภาคม). "โรงเรียนพร้อมปฏิรูปการเรียนรู้แค่ไหน," วารสารสานปฏิรูป. 3(26) : 17 – 18.
- ศักดิ์ ทวีชัยขวัญเมือง. (2543). การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริณญา อาจอำนวย. (2542). การติดตามผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มิตรสยามการพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2539). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์.
- สมจิตร แก้วเกรียงไกร. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจกับความเครียดในงาน ของผู้บริหารการพยาบาล โรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุข ในสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. วท.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมเดช ภูศรี. (2541). พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกในสถานการณ์ขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2518). การบริหารงานบุคคลแนวใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมยศ นาวิการ. (2539). ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2542, มิถุนายน – กรกฎาคม). “การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง,” วารสารข้าราชการครู. 19(5) : 13.
- สมศักดิ์ สินธุเวชชัย. (2542, มกราคม). “คุณภาพ,” วารสารวิชาการ. 2(1) : 45-44.
- สมาคมศึกษาธิการแห่งประเทศไทยและสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2542). “ปฏิรูปวิชาชีพครูเพื่อปฏิรูปการศึกษาไทย,” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา. กรุงเทพฯ.
- สัญญา จันทรังษี. (2535). ลำดับความสำคัญของขอบข่ายการบริหารวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. หน่วยศึกษานิเทศก์. (2541). การประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (แก้ไขปรับปรุง 2533). จังหวัดน่าน : สำนักงานฯ.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. (2542 ก). สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2542. จังหวัดร้อยเอ็ด.
- . (2542 ข). แผนพัฒนาการประถมศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด 2542. จังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักงานการประถมศึกษาปทุมรัตต์. (2539). คู่มือการบริหารงาน 6 งานของโรงเรียนประถมศึกษา. อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544). กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542 ก). เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เด็กไทย คิดอย่างไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2542 ข). แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2542 ค). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2542 ง). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สถาบันแห่งชาติเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2544, 15 ธันวาคม). “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน,” วารสารรายงานปฏิรูปการศึกษาไทย. 3(48) : 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2544). คู่มือการเลือกตั้ง เลือกหรือแต่งตั้ง สปช. 44. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานโครงการพิเศษ. (2543). การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สปช. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด. (2540). *แผนปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน*. จังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). *รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- . (2544). *เขตพื้นที่การศึกษาสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุชาติ น้ำประสานไทย. (2542). *วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุดา ทัพสุวรรณ. (2542). *หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา*. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุบิน จันทะนันท์. (2543). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพล วังสินธุ์. (2542). "บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการศึกษา," *วารสารวิชาการ*. 2(7) : 34 – 36.
- สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์. (2542). *การพัฒนาองค์การ*. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมณฑา พรหมบุญและคณะ. (2542). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- สุรวิช แก้วอำไพ. (2544). *ภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2532, ธันวาคม). "การพัฒนาบุคลากร," *วารสารพัฒนาหลักสูตร*. 2(93) : 6.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2542). *แฟ้มสะสมงาน Portfolio*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ที.พี. พรินท์ จำกัด.

- สุวิมล ว่องวานิช และคนอื่น. (2543). รายงานการประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ : ก้าวแรกแห่งความสำเร็จ. รายงานการประเมินผล. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เสนีย์ แดงวัง. (2526). การประชาสัมพันธ์การศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2522). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- . (2534). "ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา," เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ.
- ไสว พักขาว. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิชาการ ราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ.
- อรทัย มูลคำ และคนอื่น. (2542). การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ.
- อรพรรณ พรสีมา. (2537). เทคนิคการฝึกอบรมทางเทคโนโลยีทางการศึกษา (Training Techniques in Education Technology). เอกสารประกอบการเรียนวิชาเทคโนโลยี 422. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัษรศรี พลอดเปลี่ยว. (2533). การประชาสัมพันธ์การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อำนวยพร ทรัพย์คง. (2542). บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปประถมศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิสระ เสียงเพราะดีและวัชชัย พิกุลแก้ว. (2541). คู่มือสอบบรรจุ เลื่อนระดับ ปรับตำแหน่ง และปฏิบัติราชการ. กรุงเทพฯ : ธนพรการพิมพ์.
- อุดมศักดิ์ เวชราภรณ์ และคนอื่น ๆ. (2538). การประชาสัมพันธ์การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วังอักษร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2537). การวางแผนการศึกษา. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- . (2542). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. งานวิจัย. โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.

- Agthe, R. Robert, R. (1980, May). "The Elementary Principals Perceptions of Thai Own and Teachers Role in Curriculum Decision Making," *Dissertation Abstracts International*. 36(5) : 3076 – 3077 - A.
- Ben, M. Harris. (1963). *Supervisory Behavior in Education*. Englewood Cliff, New Jersey : Plentice Hall.
- Bertelsen, Cynthia Diane. (1998). *Primary Special Education Children Within and Inclusive Child – Centered Environment : A Qualitative Case Study*. Dissertation Thesis, Ph.D. (Education, Elementary). Ohio : The Ohio State University. Photocopied.
- Brandes, Donna. and Ginnis, Paul. (1988). *A Guide to Student Centered Learning*. London : Blackwell Ltd.
- Clandinin, D.J. and Connelly, F.M. (1995). *Teacher's Professional Knowledge Landscapes*. New York : Teachers College Press.
- Clickman, C.D. (1981). *Development Supervision Alternative Practice for Helping Improve Instruction*. Washington, D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Driscoll, Marcy P. (1994). *Psychology of Learning for Instruction*. Needham Height, MA : Allyn & Bacon.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill.
- Grookall, David. (1984, October). "The Use of Non – ELT Simulations," *ELT English Language Teaching Journal*. 38(1) : 262.
- Harbinson, Frederick H. and Charies A. Myers. (1964). *Education Manpower and Economic Growth : Strategies of Human Resource Development*. New York : McGraw Hill.
- Hoy, Wayne K. and Cecil G. Mickel. (1982). *Educational Administration : Theory, Research and Practice*. 2nd ed. New York : Random House.
- Minudin, Othman Osman Bin. (1987 : 2403-A). *The Role of the Secondary School Principal as Perceived by Secondary School Principals in Sabah, Malaysia*. Resource, Ph.D. (Professor : Malvin E. Moore, Jr.) Illinois : Southern Illinois University at Cabondale. Copy.
- Killian, Ray A. (1968). *Managing by Decision for Maximum Executive Effectiveness*. North Carolina : Valle - Balou Press.

- Knezevich, Stephen J. (1984). *Administration of Public Education*. 4th ed. New York : Harper & Row.
- Koontz, Harold D. and Cyril O'Donnell. (1968). *Principle and Management; An Analysis of Managerial Functions*. 5th ed. New York : McGraw-Hill.
- Oliva, Peter F. (1992). *Developing the Curriculum*. 3rd ed. New York : Harpers Collins.
- Pratt, David. (1980). *Curriculum : and Development*. New York : Harcourt. Brace Jovanovich.
- Russell, Kirch Rese. (1967, October). "The City Elementary School Principle," *Dissertation Abstracts International*. 43(4) : 1245.
- Ryan, Sharon Kaye. (1988). *Freedom to Choose : A Past – Structural Study of Child – Centered Pedagogy in Kindergarten Classroom (URB an Education. Minerity Students)*. Dissertation Thesis. Ed.D. (Curriculum and Instruction). Columbia : Columbia University Teachers College. Protocopied.
- Saylor, J. Galen and William, M. Alexander. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Sharan, S. and Sharan, Y. (1976). *Small – Group Teaching*. Englewood Cliffs, New Jersey : Educational Technology Publications.
- Shelden. Mary E. (1971, June). "Investments and Involvement as Mechanism Producing Commitment to Organizations." *Administrations science Quarterly*. P : 143-150.
- Walt Man, J. W. (1981). "Politics and Planning in American School Districts : Who, What, How," *The Southern Journal of Educational Research*. 18(1) : 271 – 288.

ภาคผนวก

## รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถามการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ หัวหน้าภาควิชาการบริหาร  
การศึกษา มหาวิทยาลัย  
ศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ดิลกานนท์ รองผู้อำนวยการสำนักทดสอบ  
ทางการศึกษาและจิตวิทยา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. นายอนุสรณ์ พูเจริญ ผู้อำนวยการการประถมศึกษา  
จังหวัดร้อยเอ็ด
5. ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ อาจารย์สถาบันพัฒนาผู้บริหาร  
การศึกษา



## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5726,5644

ที่ ทม 1012/3451

วันที่ ๒๔ ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ

เนื่องด้วย นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมี อาจารย์สุทิพรรณ พัฒนพณิชย์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย



## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5726, 5644

ที่ ทม 1012/ 3449

วันที่ ๒๔ ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

เนื่องด้วย นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญาโท เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมี อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย



## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5726, 5644

ที่ ทม 1012/3450

วันที่ 14 ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปฏิญานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมี อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิลก คิลกานนท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ศาสตราจารย์ ดร.สรินศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1012/ 3948



บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๔ ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมี อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 664-1000 ต่อ 5726, 5644

โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1012/ 3564



บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๕ ตุลาคม 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประสิทธิภาพระบบราชการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมี อาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 664-1000 ต่อ 5726, 5644

โทรสาร. 258-4119

ที่ รอ 1032/232

สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตต์  
ถนนสุขาภิบาล 1 ร้อยเอ็ด 45190

12 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

อ้างถึง หนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ ทม 1012/4020

ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. รายชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ฉบับ  
2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 20 ชุด

ด้วยตามหนังสือที่อ้างถึง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้อนุมัติให้ นายสมาน แก้วคำไสย์ นิสิตปริญญาโท เอกการบริหารการศึกษา ดำเนินการวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด” และได้ขอความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมายังท่าน ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ นายสมาน แก้วคำไสย์ ได้ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป จะใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังนั้นจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณา แจ้งขอความร่วมมือไปยังผู้ได้บังคับบัญชาของท่านตามรายชื่อโรงเรียนจำนวน 198 โรงเรียนที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ



(นายสมาน แก้วคำไสย์)

ศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตต์

งานส่งเสริมการศึกษา



17 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์คัดแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 2 ชุด

ด้วยกระผม นายสมาน แก้วคำไสย์ ศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตต์ จ. ร้อยเอ็ด  
 นิสิตปริญญาโท เอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ  
 ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง "บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่  
 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด  
 ร้อยเอ็ด" จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดคัดแบบสอบถาม 1 ชุด และ โปรด  
 มอบอีก 1 ชุด ให้ครูวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้คัด เมื่อคัดเสร็จแล้ว ใคร่ขอให้ท่าน  
 และ ครูวิชาการ โปรด หัก และ แยกซ์ แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ ตามที่อยู่ด้านหลังแบบ  
 สอบถาม ซึ่งผมได้ อ่าหน้าซอง และ คิดแสตมป์เรียบร้อยแล้ว และ โปรดกรุณาส่งภายใน  
 5 วันหลังจากที่ท่านได้รับแบบสอบถามแล้ว อนึ่งกระผมได้ขอความร่วมมือ ไปยังคณ  
 สังกัด ของท่านอีกทางหนึ่งแล้ว คาดว่าหนังสืออยู่ในระหว่างการเดินทาง หากมีข้อสงสัย  
 ประการใด โปรด โทรไปที่ 043 513003 ค่อ 112 หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ. ร้อยเอ็ด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดียิ่ง ใคร่ขอ  
 ขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมาน แก้วคำไสย์)

ศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตต์

กลุ่มงานพัฒนาการศึกษาฯ

โทร 043 587089

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ของ  
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

### คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1. เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน (ตอบเฉพาะผู้บริหาร  
โรงเรียน)

ตอนที่ 2. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามบทบาท และระดับ  
ปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ตอบทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ)

2. การตอบแบบสอบถามขอความกรุณาให้ท่านโปรดตอบตามความเป็นจริงให้ครบ  
ทุกด้านและทุกข้อ จึงจะทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์

3. คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ  
จะนำเสนอในภาพรวม ไม่เฉพาะเจาะจงไปที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง และจะไม่มีผลกระทบต่อ  
สถานภาพของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามด้วย  
ความตั้งใจ

(นายสมาน แก้วคำไสย์)

นิสิตปริญญาโท เอกการบริหารการศึกษา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

## ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

 ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ

## ตอนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน (ตอบเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน)

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน  ให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

## 1. อายุ

 30 – 40 ปี 41 – 50 ปี 51 ปีขึ้นไป

## 2. ประสบการณ์การดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

 1 – 10 ปี 11 – 20 ปี 21 ปีขึ้นไป

## 3. วุฒิการศึกษา

 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

## 4. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในรอบ

3 ปี

 ไม่ได้รับการฝึกอบรม ได้รับการฝึกอบรม 1 – 2 ครั้ง ได้รับการฝึกอบรม 3 ครั้งขึ้นไป

## 5. ขนาดของโรงเรียน

 ขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา) ขนาดกลาง (นักเรียน 121 – 300 คน) ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)

## ตอนที่ 2 (ตอบทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ)

**คำชี้แจง** แบบสอบถามตอนนี้ ขอความกรุณาท่านได้โปรดพิจารณาแล้ว ตอบตามความเป็นจริง ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมี การปฏิบัติ และมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทเกี่ยวกับ การเรียนการสอน ที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาก น้อย เพียงไร โดยกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง ด้วยการเปรียบเทียบกับค่านำหน้าระดับ ปฏิบัติ / ระดับปัญหา ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ / มีปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด
มาก	หมายถึง	ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ / มีปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก
ปานกลาง	หมายถึง	ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ / มีปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ / มีปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ / มีปัญหาในการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

### ตัวอย่าง

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ระดับการปฏิบัติ					ระดับปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง <input type="checkbox"/> ผู้บริหารโรงเรียนเอาใจใส่ ตรวจติดตามความก้าวหน้าของ การจัดการเรียนการสอนที่เห็น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		✓							✓	

จากตัวอย่าง ข้อ  แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทข้อนี้อยู่ในระดับมาก มีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทข้อนี้อยู่ในระดับน้อย













ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ระดับการปฏิบัติ					ระดับปัญหา				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5.4) ประเมินผลการปรับปรุง บรรยากาศและสภาพ แวดล้อม โดยการสัมภาษณ์ ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.5) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียน ประเมินผลการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกัน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.6) ส่งเสริมให้ครูนำผลการ ประเมินทุกครั้งมาปรับปรุง การเรียนการสอน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.7) ส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือ วัดและประเมินผลให้ สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.8) ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.9) ประเมินผลทุกกิจกรรมที่ ดำเนินการ เพื่อส่งเสริม การเรียนการสอน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.10) ประเมินผลงานและโครง การต่าง ๆ ตลอดเวลาทุก สถานการณ์และต่อเนื่อง	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.11) ส่งเสริมครูให้จัดทำเครื่อง มือการประเมินผลที่มีความ สอดคล้องกับจุดประสงค์ของ กิจกรรม และแผน / งานโครงการ	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5.12) ส่งเสริมให้ครูจัดการ ประเมินตนเองของนักเรียน	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง  
สมาน แก้วคำไสย์

## การหาค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือ

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	อำนาจจำแนก
<b>1</b>	<b>ด้านการวางแผน</b>	
1.1)	กำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง	.69
1.2)	จัดทำแผนสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม	.68
1.3)	ทำแผนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ	.67
1.4)	กำหนดแนวทางให้ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	.69
1.5)	กำหนดมาตรการผลักดันให้แผนงาน/ โครงการ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุความสำเร็จ	.69
1.6)	กำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.62
1.7)	เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน	.59
1.8)	กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย	.72
1.9)	วางแผนจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนและสังคม	.70
1.10)	จัดทำแผนงานโครงการปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	.64
1.11)	วางแผนการจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน	.67
1.12)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอน ที่มีเนื้อหา และกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.62

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	อำนาจ จำแนก
<b>2 ด้านการพัฒนา</b>		
2.1)	เข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.59
2.2)	ประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.79
2.3)	ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติตอบสนองต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.69
2.4)	ร่วมกับครูจัดทำหลักสูตรที่หลากหลายตอบสนองความถนัดและความต้องการของผู้เรียน	.82
2.5)	จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าอย่างครบถ้วน	.83
2.6)	ปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	.70
2.7)	สนับสนุนให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.62
2.8)	กระตุ้นให้ครูช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน	.73
2.9)	นำครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.67
2.10)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.70
2.11)	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	.70
2.12)	สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	.72

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	อำนาจ จำแนก
<b>3</b>	<b>ด้านการประชาสัมพันธ์</b>	
3.1)	ประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอน	.59
3.2)	เข้าร่วมประชุมกับผู้นำท้องถิ่น เพื่อชี้แจงให้ทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนและขอความร่วมมือให้ส่งเสริมสนับสนุน	.79
3.3)	เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	.79
3.4)	รายงานความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อที่หลากหลายให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	.69
3.5)	ชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจถึงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน	.82
3.6)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	.83
3.7)	เชิญบุคลากรในชุมชนและท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	.70
3.8)	เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	.62
3.9)	เชิญผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรพิเศษ	.73
3.10)	ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	.67
3.11)	ออกพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองและชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	.70
3.12)	เชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าชมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	.70

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	อำนาจ จำแนก
<b>4</b>	<b>ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล</b>	
4.1)	เอาใจใส่แนะนำให้ครูเข้าใจจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.59
4.2)	กระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	.66
4.3)	ให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่ตั้งใจจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.53
4.4)	สนับสนุนครูและบุคลากรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.58
4.5)	ใช้วิธีการเสริมแรงมากกว่าตำหนิ และลงโทษ	.41
4.6)	ร่วมมือกับครูในการจัดหาและจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรม การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	.75
4.7)	จัดหางบประมาณ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ สนับสนุนการปฏิบัติงาน ของครูและบุคลากร	.65
4.8)	ตรวจติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและ ต่อเนื่อง	.68
4.9)	เอาใจใส่จัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน อย่างเพียงพอ	.64
4.10)	ดูแลแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน	.66
4.11)	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างเต็มที่	.47
4.12)	อำนวยความสะดวกแก่ครูในการใช้แหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งวิทยากร	.50

ที่	บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	อำนาจ จำแนก
5	<b>ด้านการประเมินผล</b>	
5.1)	ประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานของครู	.79
5.2)	ประเมินผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้แบบสอบถาม	.52
5.3)	ประเมินผลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูด้วยการให้ครูรายงานผลการจัดการเรียนการสอน	.53
5.4)	ประเมินผลการปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมโดยการสัมภาษณ์ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	.55
5.5)	ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน	.82
5.6)	ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินทุกครั้งมาปรับปรุงการเรียนการสอน	.68
5.7)	ส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง	.74
5.8)	ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	.71
5.9)	ประเมินผลทุกกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน	.71
5.10)	ประเมินผลงานและโครงการต่าง ๆ ตลอดเวลาทุกสถานการณ์และต่อเนื่อง	.75
5.11)	ส่งเสริมครูให้จัดทำเครื่องมือการประเมินผลที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกิจกรรม และแผน/งานโครงการ	.68
5.12)	ส่งเสริมให้ครูจัดการประเมินตนเองของนักเรียน	.77

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นายสมาน แก้วคำไสย์
วัน เดือน ปีเกิด	22 มีนาคม 2503
สถานที่เกิด	บ้านหัวโตน อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 3 หมู่ 9 ตำบลบัวแดง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
ตำแหน่งหน้าที่	ศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปทุมรัตน์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	สำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้นที่ โรงเรียนผู้ใหญ่วัดไตรมิตร วิทยาราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2522	สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายที่ โรงเรียนบาลี เตรียมอุดมศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2524	สำเร็จประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2527	สำเร็จปริญญาตรี เอกภาษาไทย (ศษ.บ.) จากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2545	สำเร็จปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหาร การศึกษา (กศ.ม) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร